

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2003 OKTÓBER
PAŽDZIERNIK

Č. 10 (544)
CENA 2.20 ZŁ

PREHLIADKA KRAJANSKÝCH DYCHOVIEK

SVÄTÝ OTEC NA SLOVENSKU

ZABUDNUTÁ TRAGÉDIA

V nedele 24. augusta t.r. sa v novopostavenom amfiteátri v Jurgove konal XXII. ročník prehliadky krajanských dychových orchestrov, ktorého sa zúčastnilo sedem dychoviek zo Spiša a Oravy a po jednej zo Slovenska a Poľska. Na našom zábere skupina mažoretiek pôsobiacich pri dychovke v Podvuku. Podrobnejšie o tomto podujatí pišeme na str. 20-21. Foto: A. Klukošovská

V ČÍSLE:

Emigrácia a Spiši	
Novoty na každom kroku	
Na rybnom hospodárstve	
Pre rozvoj jablonskej gminy	
Zabudnutá tragédia	
Vracajú sa ku koreňom	
10. výročie slovenskej štátnosti	
Horčičné zrnko	
Sväty otec na Slovensku	
Festival národov	

4-5	Prehliadka krajanských dychoviek '2003	20-21
6-7	Poviedka na voľnú chvíľu	22-23
8-9	Veselé prázdniny so slovenčinou	25
10-11	Čitatelia redakcia	26-28
12-13	Poľnohospodársdtvo	29
14-15	Mladým mladším najmladším	30-31
6-17	Šport a hudba	32
16-17	Učíme sa háčkovat	33
18	Naša poradňa	34-35
19	Psychozábava humor	36-37
	Zaujímavosti	38

ŽIVOT MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POŁSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego lub bezpośrednio wpłatą na konto: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100 Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

NA OBÁLKE: Skupina mažoretiek z Prievidze, ktoré spestrili prehliadku krajanských dychoviek v Jurgove.
Foto: A. Klukošovská. **Návrh obálky:** E. Koziołová

V súbore Spiš účinkujú dnes aj deti

Spišiaci vo víre tanca

55 ROKOV FS SPIŠ

Život na dedine v minulosti priam opýľal bohatstvom rôznorodých zvykov, niektoré sa ešte tradujú, ale mnohé sa pomaly vytrácajú. O to, aby celkom nezanikli, sa usilujú naše folklórne súbory. Patrí k nim aj beliansky súbor Spiš, ktorý tento rok oslavuje 55. výročie svojej činnosti.

Súbor vznikol spontánne v roku 1948, krátko po založení Miestnej skupiny Spolku v Novej Belej a hned od začiatku sa usilovali predvádzať svoje umenie nielen v Belej, ale aj v okolitých spišských obciach. Mal vysokú úroveň, takže o dvadsať rokov neskôr sa stal súčasťou reprezentačného súboru nášho Spolku. Jeho členmi boli vtedy aj mladí krajania z Jurgova, Krempách a istý čas aj z Vyšných Láp. Medzi zakladateľov patrili o. i. krajania František Chalupka

a Ján Cervás z Novej Belej, Alojz Galuš z Krempách a Vojtech Mačičák z Jurgova a ďalší. Prvým vedúcim súboru bol Ján Cervás, potom jeho syn Milan. Čažkosti s dochádzkou na spoločný nácvik spôsobili, že sa postupne súbor začal rozpadávať. Do roku 1985 Befania ešte vystupovali spolu s Jurgovčanmi, ale potom sa jurgovská časť súboru odpojila, takže ďalej pokračovali už sami. Od roku 1983 je vedúcim súboru Jozef Majerčák, ktorý nacvičuje s belianskou mládežou dodnes. Keďže starší členovia zo súboru postupne odchádzali, bolo potrebné pritiahuť doň mládež. Preto spolu so sestrou Annou založil detský súbor Malí Spišiaci, s ktorým sa zúčastnili na mnohých podujatiach. Pomaly z Malých Spišiakov vyrástol veľký Spiš, ktorý dnes spestruje každé krajské podujatie

buďto v obci alebo mimo nej. Zúčastnili sa viacerých významných podujatí doma a v zahraničí o. i. Zamagurských folklórnych slávností, Podpolianskych folklórnych slávností v Detve, Dňa zahraničných Slovákov, Festivalu Jánošíkov dukát v Českej republike, Podroháčskych folklórnych slávností, Folklórnych slávností na Kysuciach, Festivalu národov na Hore sv. Anny na Sliezsku, Festivalu v Ursuse, Goralského karnevalu v Bukowinie Tatrzalskej atď. Viackrát prezentoval slovenský a spišský folklór na Krakovskom rínsku, Dňoch slovenskej kultúry na Spiši a Orave, Fašiangoch a ďalších podujatiach Spolku. A to sú len tie najdôležitejšie.

Za všetky tie desaťročia sa v súbore vystriedalo niekoľko generácií krajanov. Často účasť v súbore prechádzala z otca na syna a z matky na dcéru. Niektorých členov súbor spojil na celý život. Folklór sa stal totiž neodlučiteľnou súčasťou ich

Z pobytu FS Spiš v Detve r. 1986

Takto vyzeral súbor v r. 1979

Solistka súboru A. Ščureková

života. Napriek viacerým povinnostiam si vždy našli čas na nácvik a vystúpenia. Aj keď dnes mnohí z nich už nepôsobia v súbore, ostala im v srdciach láska k folklóru, preto vždy s radosťou uvítajú každé vystúpenie Spiša.

V súčasnosti súbor pozostáva z tridsiatich členov. Vo svojom repertoáre má tance a spevy zo severného Spiša. Základnými tancami sú: čardáš, polka, skrízená polka, goralská polka, mazur, valašský tanec. Súbor má vo svojom programe aj zvykoslovné pásmá - ohrávanie májov, páračky, priadky, svadobné piesne a pod. Do tanca mu prihráva ľudová kapela zložená zo štyroch muzikantov, ktorí hrajú na husliach, base a harmonike.

Položme si otázku, či za to polstoročie činnosti súbor splnil svoje poslanie, ktoré si vytýčili jeho zakladatelia? - *Osobne si myslím, že poslanie splnil a nadalej splňa*, - hovorí J. Majercák - keďže prenáša náš folklór z pokolenia na pokolenie. Keď si spomeniem na svoju mladosť, k hlavným prejavom spoľočenského života obce patrili vtedy svadby, zábavy a nácvik nášho súboru. Keď sme nacvičovali deti, dospelí sa tlačili do okien a dverí klubovne, aby aspoň niečo videli. Niekoľko nám na nácvik ostalo naozaj málo miesta. Dnes je menší záujem o folklór, ale aj tak sa vždy nájdú záujemci, ktorí majú radi folklór a chcú ho predvádzať divákom.

So súborom som spojený od mladosti, najskôr ako člen a potom ako jeho vedúci. Myslím si, že sme sa dopracovali k celkom slušnej úrovni. Snažíme sa

udržať autenticosť folklórnych prejavov, aj keď ich čoraz častejšie musíme prispôsobiť potrebám scény.

Opýtali sme sa vedúceho súboru aj na plány do budúcnosti. - *Najdôležitejšie je povzbudzovať záujem o folklór medzi mladými, čo v nemalej miere závisí aj od rodičov. Na nácvik chodia už aj školáci, ktorí sa zatial prizerajú*

tancom a učia sa spievať. Chcel by som, aby sa z nich stali nástupcovia svojich starších kolegov. Rozmýšľam aj o nácviku spevu a hier s deťmi, čiže detkom súbore.

Ďalším želaním, ktoré sa priam tisne na ústa, sú lepšie podmienky nácviku. Celý čas nacvičujeme v miestnej klubovni, ktorá si už žiada opravu. Najhoršie je to v zime, keďže chladno. Napriek tomu mladí chodia na nácvik, povedia si, že to nejakovo vydržia. Túto zimnú sezónu si však urobíme prestávku v nácvikoch. Naša klubovňa funguje naplno od svojho vzniku až po dnešný deň ako jedna z mála. Je priestorom, kde sa mladí ľudia chcú stretnúť a trávia tam značnú časť svojho voľného času. Preto sa treba zamyslieť aspoň nad jej čiastočnou opravou, napr. výmenou oblokov. Bolo by škoda, keby úplne spustla a dočkala sa takého osudu, ako mnoho ďalších krajanických klubovní.

Súbor má aj ďalšie problémy, napr. opotrebované kroje, obuv, klobúky. Belania snívajú napr. o choreografovi, ktorý by ich naučil nové programy. Uvedomujú si však, že bez peňazí, s ktorými je dnes všade problém, ostáva všetko len snom. Zišiel by sa im sponzor, aj keď nebude ľahko ho nájsť. Napriek tomu chcú pôsobiť a dôfajú, že sa im postupne podarí riešiť svoje problémy.

My prajeme členom súboru k ich jubileu veľa úspechov a vytrvalosti. Dúfame, že budú rozvíjať slovenský a spišský folklór ešte dlhé roky.

Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

oľskí goralí majú jednu pesničku, ktorá sa spája s vystáhovalectvom. Má názov *Góralu, čiže žal odchodziť...* (Goral, či ti nie je ľuto odchádzať z rodného kraja...). Poznajú ju aj na susednom severnom Spiši, keďže ani tuná pojed vystáhovalectva alebo emigrácie nie je cudzí. Práve naopak, Spišiaci dodnes emigrujú, hlavne do zámoria, ale o tom neskôr

Niekto si možno z dejepisu pamätajú vpád Tatárov do Európy v prvej pol. 13. storočia, ktorí po ceste všetko ničili a miestne obyvateľstvo zabíjali. Preto veľké oblasti aj na území dnešného Slovenska ostali neobývané alebo osídlené veľmi riedko. Na tieto územia sa začali sťahovať od 2. pol. 13. st. nemeckí kolonisti medziiným na pozvanie uhorského kráľa Bela IV. Tak prišli aj na severný Spiš. Na nemeckom práve vznikli tu o.i. dediny Fridman, Falštín, Durštín, Nedeca, Veľká Franková, Kacvín a pod. Napr. v Kacvíne sa do dnešného dňa zachovali miestne chotárne názvy, ktoré výrazne poukazujú na ich nemecký pôvod – Lamzgrond, Cimzgrond, Venterlait, Loberberg a iné. Podobne je v iných obciach. Ostatne na nemeckých zakladateľov poukazujú aj samotné názvy týchto obcí. Poznamenajme, že nemeckí imigranti priniesli so sebou vyspelejší spôsob hospodarenia, takže významne prispeli k rozvoju novozaložených buď nimi doosídlených obcí. Noví osidlenci boli zväčša inej viery, o.i. luteránskej, preto v týchto obciach vznikali pôvodne aj luteránske kostoly, ktoré sa až neskôr, najmä po období protireformácie, stávali katolícke. Napriek takému premiešaniu obyvateľstva, či už na území bývalého Rakúska-Uhorska, teda i na celom Spiši, alebo neskôr na území Česko-Slovenska, bola dodržiavaná národnostná tolerancia.

Podme však ďalej. Keď sa k nám v r. 1944 blížil východný front a nemecká armáda ustupovala na západ, pobraťa sa za ňou značná časť nemeckého obyvateľstva zo Spiša. Ďalšia časť bola krátko po vojne násilne vysídlená do Nemecka. Podobne bolo v Poľsku. Severný Spiš a horná Orava boli medzitým opäť pripojené k Poľsku a vtedy sa na týchto územiac začala kalvária slovenského obyvateľstva. Nová, nastupujúca „ľudová“ moc zrejme uznala všetkých Slovákov na severnom Spiši a hornej Orave za prívržencov nacizmu a začala ich kruto prenasledovať. Bezpečnostné orgány tak-

mer každý deň brali na výsluch občanov slovenskej národnosti z jednotlivých obcí, zatvárali ich, bili a uplatňovali aj iné formy násilia. K tomu došli prepady a rabačky Slovákov (a nielen ich) bandou „Ogna“, ktorá sa neštítila ani vrážd, o čom svedčia o.i. hroby štyroch zavraždených Belanov na tamojšom cintoríne. To všetko spôsobilo, že v rokoch 1945-1946 bolo nútenejších ujsť zo Spiša a Oravy ok. 5,5 - 6 tisíc obyvateľov slovenského pôvodu. Emigrovali – jednotlivci, ale aj celé rodiny - väčšinou na Slovensko a niektorí aj do Čiech. Usadzovali sa o.i. v Kežmarku, Lubici, Poprade, vo Svitom, ale aj vo vzdialenejších oblastiach Slovenska. Napr. veľká, vyše stočlenná skupina krajanov z Veľkej Lipnice zašla až za Bratislavu a založila si novú obec pomenovanú Nová Lipnica (dnes Dunajská Lužná), o čom sme podrobnejšie písali v minulom čísle Života. Jednou z príčin masovej emigrácie Slovákov z

vrátia sa domov. Väčšina sa však sklamala. Práce nebolo až tak veľa, ako očakávali, navyše bola fažká a pomerne slabo platená. Prisťahovalci sa zamestnávali, ak bolo voľné miesto, obyčajne v baniach, hutách, na stavbách železničných tratí, v lesoch pri výrube stromov, železiarňach a pod. Veľké skupiny Slovákov sa usadzovali najmä v takých mestách ako Chicago, Pittsburgh, Wilkes Barre, Toronto, Clifton a pod.

Sociálne podmienky emigrantov boli veľmi fažké. Neovládali jazyk a mnohým trvalo veľmi dlho, kým si našli prácu.

K. Prelich s manželkou Helenou z Fridmana žijúcou dnes v USA

silou-mocou odísť, museli na čierne prejsť hranice. Potom sa však už nemohol vrátiť. Napriek tomu viacerí riskovali a odišli, čo sa vzimohlo najmä po zavedení vojnového stavu v Poľsku. Keď sa neskôr začala situácia zmierňovať a štát už nekladol toľké prekážky cestám na západ ako predtým, vlna emigrácie sa opäť pochla. Upevnilo ju aj rozhodnutie amerického senátu z októbra 1994, podľa ktorého každý, kto mal aspoň jedného z rodičov s americkým občianstvom, môže taktiež dostať americké občianstvo a jeho deti majú právo trvalého pobytu v Spojených štátach. Tento fakt využilo mnoho spišských a oravských obyvateľov.

Všeobecne možno konštatovať, že vysťahovalectvo na Spiši, ale aj na Orave, má v poslednom období masový charakter. Niet ani jednej obce, z ktorej by každý rok nevycestoval niekto do zámoria, ale aj do západných európskych krajín, napr. do Rakúska, Nemecka, Talianska, Nórska, Švédska a pod. Dnes, keď je o práci v Poľsku naozaj fažko a perspektívy do budúcnosti sú hmlisté, mládež je nútensá hľadať si zamestnanie a možnosť zárobku v cudzine. Aby to neboli prázdnne slová uvediem, že napr. len z mojej obce – Fridmana sa za posledné roky vystňovalo do Ameriky až 58 rodín, z toho 48 do štátu New Jersey v USA, 8 rodín do Chicaga a 2 do Kanady. Podobne je v iných obciach – Kacvíne, Nedeci, Čiernej Hore, Lapšoch, Novej Belej atď. Preto nie div, že sa naše dediny vyludňujú, domy pustní a polia v čoraz väčšej miere ležia úhorom. Ludia totiž nadalej nevidia doma perspektívy lepšieho života, dokonca ani teraz, keď sa od mája budúceho roka staneme členom Európskej únie.

JÁN BRINČKA

EMIGRÁCIA NA SPIŠI

Vyšných Lápš na Slovensko bol napr. veľký požiar počas prechodu frontu, kedy vyhorela vyše polovica dediny. Keďže pohorelci nemali za čo postaviť si nové obydlia, pobrali sa radšej na Slovensko. Ostatne všetci vystňovalci museli začínať nový život takmer od samého začiatku. Boli však radi, že opäť žijú vo svojej vlasti.

Masová emigrácia spišského, ale aj oravského obyvateľstva do zámoria, predovšetkým do Spojených štátov, Kanady, ba aj do Južnej Ameriky, sa začala koncom 19. storočia. Bola to emigrácia spôsobená veľkou biedou na Spiši a Orave, ale aj inde. Kraj bol preludnený, pôdy bolo málo, keďže väčšinu mali v rukách statkári. Dnes sa zdá, že kedysi bola cesta vystňovalcov do zámoria jednoduchšia. Stačilo si ušetriť trochu peňazí na cestu, dostať sa na územie Nemecka, kde už osobitný agent, ktorý sa tým zaoberal, samozrejme za určitý poplatok, vybavil všetky formality vrátane s lístkom na loď, ktorá ich viezla do neznáma. Ľudia odchádzali za prácou a chlebom v presvedčení, že na novom mieste dobre zarobia, a keď si niečo odložia,

bývali, najmä spočiatku, v neznesiteľných podmienkach, často pracovali bez poistenia a tým aj bez zdravotnej starostlivosti. Veď napokon to bola práca „na čierne“, bez povolenia. Najťažšie obdobie prežili vystňovalci v čase svetovej krízy na začiatku tridsiatych rokov minulého storočia. Mnohí stratili prácu a museli sa vrátiť, všeobecne klesli zárobky. Napriek tomu emigráčna vlna neslabla. Niektoré rodiny emigrantov, len čo si horko-fažko trochu ušetrili, vracali sa domov, kde si aj tak mohli trochu upraviť, prikúpiť poľa, postaviť dom a pod. Iní ostávali dlhšie, najmä keď ich deti, narodené už v Amerike, získavalia americké občianstvo. Tak či onak na to, aby si mohli odložiť niečo viac, museli naďalho a fažko pracovať. Nie div, že domov sa často vracali s podlomeným zdravím.

Po druhej svetovej vojne vlna vystňovalectva výrazne klesla, o čo sa postaral poľský totalitný štát, ktorý nechcel púšťať občanov nielen do zámoria, ale vôbec do západných kapitalistických krajín, za tzv. „železnú oponu“. Len mälokto dostal pas, a keď niekto chcel

Rozália a Michal Neupauerovci na priedomí svojho domu

Kaplnka P. Márie pri nedeckom kostole

NOVOTY NA KAŽDOM KROKU

Nedeca patrí k najväčším obciam v gmine Nižné Lapše. Žije tam najstarší občan na Spiši Valent Stronček, ktorý už začal 102 rok života. Z roka na rok pribúda v Nedeci počet ubytovacích priestorov pre návštevníkov. Ako podotkli viacerí obyvatelia obce, z gazdovania sa dnes ľahko žije, preto si hľadajú aj iné možnosti zárobkov. V letnej a zimnej sezóne tu prichádza mnoho návštevníkov. Čahá ich sem čistý vzduch, nenarušená príroda, čiaro nedalekého zámku výnievajúceho nad vodami Czorstynského jazera, možnosť plavby po Dunajci, blízkosť hraničného priechodu, vďaka čomu môžu podnikat výlety na Slovensko a spoznávať tamoxie pamiatky a prírodné krásy.

Zo života obce

Na priedomí svojho domu si práve oddychovali manželia Rozália a Mi-

chal Neupauerovci, ktorých sme oslovoili. Z rozhovoru vysvitlo, že Michal Neupauer nadálej roznáša Život, ale keďže Nedeca je dosť veľká, zaobstala si pomocníkov. - *Pre mňa samého by to bolo príliš náročné a tak sa do toho zapájajú aj iní*, - hovorí M. Neupauer. Manželia Neupauerovci celý život gazdovali a dnes už pári rokov sú na zaslúženom dôchodku, aj keď sa a nadálej zaujímajú o poľnohospodárstvo. - *Tento rok, aj keď bolo dosť sucho, roľníci majú dosť dobrú úrodu. Ale teraz na jeseň je čoraz menej trávy, chýba teda paša pre kravy. Gazdovanie sa stáva čím ďalej tým viac nerentabilné. Vedľa kolko treba námahy, aby sme mohli odovzdať mlieko do mliekarne a dostať zaň len pári grošov. Mladých to znechucuje, preto si hľadajú prácu mimo obec, lebo sa im to viac*

oplati. Starší sa ešte držia gazdovania, pretože sú na to zvyknutí a často ani nemajú iné východisko. My sme sa mali veľmi dobre, keď sme boli pri Slovensku počas druhej svetovej vojny. Vtedy bolo všetkého dosť napriek tomu, že bola vojna. Dnes aj keď mladí majú vysoké školy, nemôžu nájsť prácu. Z roka na rok je to horšie. Na druhej strane zasa majú mladí ľudia väčšie možnosti, ako my kedysi. Od manželov Neupauerovcov sme sa pobrali k nedeckému richtárovi Janovi Nowakovi, ktorý zastáva svoj úrad od marca toho roku. Ako sám hovorí, pomaly sa učí richtárskemu úradu. Opýtali sme sa ho, čo sa v súčasnosti v obci robí. - Začali sme stavbu novej budovy hasičskej zbrojovne. Tento rok chceme ukončiť prízemie. Ako dlho bude stavba trvať, ešte neviem. Závisí to vo veľkej miere od finančných prostriedkov, aké budeme mať k dispozícii. Zatiaľ si stavbu financujeme z vlastného rozpočtu. Ďalšou stavbou, ktorá napreduje pomerne

Spieva FS Veseliva

Na Ulici 3. mája v Nedeci

Budova nedeckej ZŠ, učilištia a lycea

rýchlo, je obecná fara. Je to zásluhou všetkých farníkov, ktorí podporujú stavbu finančne, ale aj vlastnou prácou. V súčasnosti je budova už omietnutá zvonku aj zvnútra. Okrem toho každý rok modernizujeme poľné cesty, opravujeme prieplavy v poliach a pod. Dosťavame na to peniaze z gminného rozpočtu a za pomocí obyvateľov obce sa vždy dá niečo urobiť. Tento rok sme zriadili parkovisko v centre obce, opravili sme lávku vedúcu na ulicu Nadvodnú. Nie sú to veľké investície, ale veľmi potrebné v každodennom živote, - hovorí J. Nowak.

Rozprávali sme sa s richtárom aj o otázke vstupu Poľska do štruktúr EÚ a jeho vplyve na rozdrobené poľnohospodárstvo našich obcí. Obáv je veľa a podľa richtára Nowaka sú opodstatnené. Veď už samostatné získanie príplatkov bude obťažné a zdľhavé. Predovšetkým o príplatok sa budú môcť uchádzať len tí roľníci, ktorí hospodária na všetkých svojich poliach. Ďalším problémom, s ktorým sa roľníci budú musieť zmieriť, môžu byť zvýšené dane, nielen z hospodárstiev, ale aj z úrody. - Už dnes sú problémy s predajom poľnohospodárskych produktov a keď prídeme na európsky trh, bude konkurencia väčšia a ešte ľahšie nájdeme odberateľov, - podotkol richtár.

Ako všetky okolité obce, aj Nedecu zaplavuje čoraz väčší počet divokých smetísk v lesoch alebo aj blízko ciest. - Najhoršie je počas turistickej sezóny, kedy je v obci viac ľudí a tým aj viac odpadkov odhadzovaných hocikde. Každý mesiac si môžu obyvatelia obce kúpiť za päť zlých jedno vrece na smeti. Smeti sú z obce vyvážané raz v mesiaci.

ci. Dvakrát do roka chodia žiaci zbieťať smeti a je priam neuveriteľné, kolko ich nazbierajú. Svedčí to o tom, že asi sa radi obklopujeme odpadkami.

Plánov do budúcnosti je veľa a jedným z nich je predĺženie ulice sv. Rozálie. Najskôr však treba urobiť projekt, potom postaviť aspoň vytvrdenu cestu a niekedy v budúcnosti aj asfaltovú. Gmina plánuje v blízkej budúcnosti postupnú výmenu pouličného svetla na úspornejšie. Pripravuje sa aj projekt televície. Mala by byť postavená pri škole, v ktorej popri ZŠ sídlí učňovka a dva roky aj profilované lyceum. Všetky tieto plány čakajú na realizáciu. Mohla by sa onedlho začať, keby boli prostriedky.

Obecné noviny

Snáď ako jediná spišská obec Nedeca má svoje vlastné noviny, ktoré vychádzajú ako dvojtýždeník s názvom *U nás v Nedeci*. Vydáva ich už skoro dva roky kaplán Jozef Bednarčík v spolupráci s farárom Mariánom Wanatom. Nachádzajú sa v nich obecné informácie, ohlášky, novinky zo sveta. Každé číslo sa dá kúpiť pri kostole, kde ich predáva mládež. Má symbolickú cenu jeden zlótý. Sú veľmi oblúbené a každá domácnosť si ich snaží zadovážiť. Je to pekná iniciatíva, ktorú si Nedečania veľmi vážia.

Krajanská činnosť

Predsedom Miestnej skupiny SSP v Nedeci je Emil Neupauer, syn spomínaného Michala Neupauera. V poslednom období sa krajanské hnutie rozvíja, čo sa zviditeľňuje aj početnejšou účastou Nedečanov na našich podujatiach. Do toho diania sa zapájajú školáci, mládež, ale aj dospelí. - *O slovenčinu je u nás vždy záujem*, - hovorí M. Neupauer. *Deti sa ju učia v škole, potom môžu pokračovať vo vyuke na gymnáziu. A my starší ju používame v kostole, pri rôznych podujatiach, ale aj častých cestách na Slovensko. Samozrejme chcel by som, aby sa ešte viac mladých ľudí zaujímalo o nás súbor, ktorý má bohatú tradíciu. Rozhýbalo by sa to ešte viac, keby sme mali modernú klubovňu, ktorá by pritáhovala mládež. Bol by tam aj priestor na nacvičovanie súboru Veselica. Je už načase vyriešiť tento problém. Viačerým krajanom sa Nedeca spája so súborom Veselica, čo je prirodzené, veď kto ho nepozná. Živo sa podieľa na našom kultúrnom dianí. Zúčastňuje sa všetkých obecných a krajanských podujatí, vystupuje mimo obec, ba aj v zahraničí. Od jeho vzniku v roku 1975 ho viedie krajanka Žofia Bogačková, ktorá sa celý život venuje folklóru. O úspechoch súboru doma i v zahraničí sme už viackrát písali. Naposledy sme ho mohli vidieť na X. dňoch slovenskej kultúry v Krempachoch. Súbor tvoria starší členovia a zišlo by sa ho omladiť. Je teda na výbere MS prebudíť záujem mládeže o folklór a získať ju pre krajanskú činnosť. Verme, že sa im to podarí.*

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO Z ORAVY

V októbri (2. 10.) sa 80 rokov dožil krajan Jozef Turvoň z Podvylka. Nášmu jubilantovi srdiečne blahoželáme a prajeme veľa zdravia a spokojnosti v ďalšom živote.

* * *

V Poľsku prebieha povinná výmena starých občianskych preukazov, ktorá potrvá až do roku 2007. Upozorňujeme teraz, že

na výmenu občianskych preukazov, vydaných v rokoch 1962 - 1972, zostali už len necelé tri mesiace, keďže tieto preukazy sa musia vymeniť do konca roka 2003! V roku 2004 budú vymieňať občianske preukazy vydané v rokoch 1973 - 1980, v roku 2005 - vydané v rokoch 1981 - 1991, v roku 2006 - vydané v rokoch 1992 - 1995 a v roku 2007 - vydané v rokoch 1996 - 2000.

PETER KOLLÁRIK

Celkový pohľad na hospodárstvo J. Magiera v M. Lipnici

Umelé fontány obohacujú nádrže kyslíkom

Otom, že v mnohých oravských obciach majú obyvatelia, najmä rolníci, viaceru problémov, vieme už oddávna. Nie je žiadnym tajomstvom, že hlavné ťažkosti vyplývajú o.i. z nízkych výkupných cien poľnohospodárskych produktov, vysokých cien osív, nafty a výrobkov každodenného úžitku, teda z celkovej nerentabilnosti ťažkej poľnohospodárskej práce, ktorá je v značnej miere závislá nielen od štátnych dotácií, ale tiež od počasia a iných činiteľov. Z toho teda vyplývajú hospodárske a sociálne problémy ľudí, či hrozba nezamestnanosti. Preto nie div, že mladá generácia už nechce zostať na rodnej hrude, hľadá si iné možnosti zárobku a slušného živobytia a preto odchádza za prácou do väčších miest, do zahraničia, ba neraz až do zámoria. Zanecháva doma nielen svojich blízkych, role, lúky a lesy, ale hlavne starosti o budúcnosť. Niektorí sa však po rokoch vracajú domov so zarobenými dolármami, stavajú si prepsychové rodinné „paláce“, kupujú si moderné a rýchle au-

tomobily a začínajú sa venovať podnikateľskej činnosti. Na Orave teda v poslednom čase, keď sa súkromným podnikateľom rozsvietila zelená, začali ako huby po daždi vyrastať o.i. súkromné obchody, pekárne, kaviarne a reštaurácie, exportno-importné, stavebné, drevospracujúce a dopravné firmy, darí sa tiež agroturistike. Niektorí z tunajších ľudí prišli aj s inými, zaujímavými podnikateľskými nápadmi.

Rybáčka na pstruhu

Každý z vás už určite videl rybárov, posedávajúcich s udicami pri vode, ba možno aj sám sa pravidelne venuje rybárskej záľube. Spájajú sa s tým rôzne obmedzenia. Treba si najmä kúpiť rybársky lístok a dobrú udicu, no a rešpektovať ochranné obdobia pre jednotlivé druhy rýb. Ja som sa počas svojej poslednej cesty na Oravu zastavil pri Malej Lipnici, kde možno ryby, a to nie hocjaké, ale pekné pstruhu, loviť do vôle prakticky po celý rok. Vekochovu týchto mimoriadne šlachetných a chutných

ryb sa tu už niekoľko rokov venuje podnikateľ Józef Magiera z Veľkej Lipnice, ktorý je majiteľom rozsiahleho rybného hospodársstva P.H.U. KALI.

Celý areál ohrazený vysokým plotom, sa rozkladá v malebnej dolinke pri lese. Za plotom pobehujú dve, zúrivo vrčiace a štekajúce psiská, ktoré sú schopné každého

Na ulovenie pstruha stačí nevelká sieťka

NA RYBNOM

nevitaného návštěvníka doslova roztrhať v zuboch. Keď som sa konečne (po zavretí psov) dostal dnu, od dozorca Ryszarda Byczyka z Veľkej Lipnice som sa dozvedel, že celý areál sa rozkladá na ploche vyše 6 hektárov, že pôvodne tu bolo deväť malých rybníkov, ku ktorým pribudlo postupne ďalších deväť vybetónovaných bazénov na ryby, že prvé pstruhu sem priviezli zo severu Poľska, konkrétnie zo Słupska a Sianowa. S prvými stavebnými prácmi začali v januári 2001, aby už po niekoľkých mesiacoch vedľa nich postavili tzv. lovisko, čiže bazén 30x10 m, kde môžu turisti po celý rok aj sami chytať pstruhu. Dozorca, ktorý súčasne kŕmi ryby, obsluhuje zariadenia a je tiež nočným strážníkom, mi hrdo hovorí, že mesačne uhyne priemerne len 5-6 ks, čo je takmer nič pri dvadsiatich tonách chovaných pstruhov ... Ďalej som sa dozvedel, že „zábava“ hostí na rybárov samozrejme niečo stojí. Za 1 kg pstruhov treba zaplatiť 10 Zl., ak si však chce host' ryby uloviť sám, zaplatí okolo 12-13 Zl. za 1 kg ulovených rýb. Po takejto „rybáčke“ si už ryby môžete buď upiecť a zjest na meste, alebo zobrať domov.

- V našom areáli, - hovorí dozorca R. Byczyk, - máme nainštalovaných niekoľko dôležitých zariadení, ktorých úlohou je o.i. čistiť vodu prúdiaci z pôblízkej riečky do bazénov. Snáď najdôležitejším zariadením je Areator, mimochodom poľskej výroby, ktorý v každom bazéne vytvára vystrekujúce fontány, čím vo forme vzduchových bubliniek dodáva rybám do vody kyslík nevyhnutný pre ich život.

Ďalej som sa dozvedel, že osobitné zariadenie sleduje a udržuje na potrebnej výške úroveň kyslíka vo vode, ktorá má byť

„Tanec“ pstruhov počas kŕmenia

HOSPODÁRSTVE

okolo 53 %. Ak úroveň kyslíka klesne pod túto hodnotu, čo len o jeden stupeň, zariadenie sa automaticky zapína. Mimochodom, tunajšie pstruhov majú hmotnosť 10 dkg až 1/2 kg a dĺžku 30-34 cm. Rastú rýchlo, keďže sú kŕmené špeciálnymi zmeskami a šrotom, čiže žijú v ideálnych podmienkach, snáď lepších od tých, aké by mali v horských potokoch.

Zaujímalo ma, ako je to s rybami v zime, ktoror býva na Orave veľmi krutá. - Začiatkom každej zimy, - hovorí dozorca, - t.j. pred príchodom väčších mrazov najväčšie ryby vylovíme, čo predstavuje niekoľko ton, a predávame ich v okolitých obciach majiteľom obchodov, reštaurácií a barov, s ktorými sa vopred podpisujú zmluvy na odber daného množstva rýb. Zvyšok rýb zimuje v bazénoch pod vrstvou ľadu, ktorý musíme pravidelne prerubovať, aby pstruhov mali dostatok kyslíka. - Ked' chcete, - pokračuje R. Byczyk, - vylovím vám z bazénu zo dva pstruhov, aby ste videli, ako sa to robí a mohli si z nich pripraviť chutnú večeru.

Takúto ponuku som samozrejme nemohol a priznám sa, ani nechcel odmietnut, takže už o malú chvíľku som sa na vlastné oči prevedol, ako sa rybárskou sieťkou vylovuje tieto neobyčajne bystré a pekné ryby. Predtým však vhodil do bazénu s rybami trochu krmitva, po čom sa začalo neobvyklé „divadlo.“ Voda začala akoby vriť a víriť od množstva pstruhov, ktoré divoko vyskakovali nad hladinu a pažravo hľali potravu. Hoci mi bolo nákoniec ľuto tých dvoch mojich „neštastníkov“ (mimochodom pekné kusy), ktoré vytiahol z vody, prevážila vidina pečených pstruhov na tanieri s plátkom citróna a hranolkami, takže som si ich zobrať.

V ďalšom rozhore som už pokračoval s majiteľom rybného hospodárstva J. Magierom, ktorý sa medzitým vrátil a prišiel skontrolovať svoje rybné „kráľovstvo.“

- Ked' som sa pred niekolkými rokmi vrátil z práce v USA a Rakúsku, - hovorí, - rozmýšľal som, čo začať robiť skôr. Trochu peňazí som mal, takže som

sa najskôr rozhodol založiť si firmu so stavebným materiálom, ktorá začala prosperovať a umožnila mi otvoriť dva obchody s rozličným tovarom. Mojím velkým koničkom však bolo odmalička rybárenie, takže som sa rozhodol venovať aj tejto svojej zálobe. Nekúpil som si však, ako bežný rybár povolenie a udice, ale začal som sa zaoberať chovom kráľovských rýb, čiže pstruhov. Priviedla ma k tomu aj skutočnosť, že k nám na Oravu každoročne prichádza množstvo turistov, ktorí majú okrem ubytovania a domácej stravy záujem aj o niečo viac, najmä o pobyt na čerstvom vzduchu, spojený s výletmi do hôr, zbieranie lesných plodov, v zime zasa možnosť sánkovania či lyžovania a nepohrدنú ani večerným grilovaním, či jazdou na horských bicykloch a pod. Všetci túžia po blízkom kontakte so živou i neživou prírodou, hľadajú teda rôzne atraktivity, v čom som sa im snažil vyjiť v ústrety. V roku 2001 som teda kúpil pri lese na kraji Malej Lipnice veľký kus pola, kde som vybudoval niekoľko betónových nádrží, akési umelé rybníky, v ktorých v súčasnosti chovám vyše 20 ton pstruhov. V areáli je aj stôl s lavicami, miestom na vatru a gril,

kde si môžu hostia ulovené ryby upiecť a zjest.

Kedže o pstruhu je veľký záujem, J. Magiera každé 2 mesiace dováža 50 tisíc malých rýb. Chodí k nemu skutočne mnoho návštěvníkov, a to nielen z rôznych kútov Poľska, ale i zo Slovenska, ba aj zo západných štátov. Do

rybného hospodárstva prichádzajú nielen loviť pstruhov, ale aj príjemne stráviť voľný čas. Pred rozlúčkou som sa ešte porozprával s otcom majiteľa, ktorý mi o. i. povedal, že pozná nás Život a je zapáleným včelárom. Potom ma zaviedol k ohradenému výbehu, kde sa dôstojným krokom prechádzali dva

pštrosy dvojprsté,

(Struthio camelus), veľké tropické vtáky, ktoré dosahujú hmotnosť aj 100 kg a výšku okolo 2,5 m, nevedia lietať, zato veľmi rýchlo behajú (90 km/hod.). Na krídlach a chvoste majú dlhé perá, kvôli ktorým ich v minulosti skoro vyhubili, takže dnes ich možno obdivovať len v ZOO. Vejárovité pštrosie perá sa kedysi používali ako ozdoba na dámske klobúky, vejáre a pod. V súčasnosti pštrosy prežívajú „renesanciu“, keďže ich chov aj v Poľsku sa veľmi rozširuje. Chovatelia predávajú najmä vajcia, pštrosie perá a mäso, ktoré je vraj veľmi chutné.

- Máme ich len necelý rok, - hovorí p. Magiera. - Samec sa volá Kuba, kým samička ešte meno nemá. Syn ich začal chovať nie kvôli mäsu, vajciom či perám, ale skôr ako určitú raritu pre návštěvníkov a ich deti, ktoré môžu tieto exotické vtáky vidieť aj na Orave, nieleniekde v ZOO. Ne treba sa však k nim príliš približovať, pretože Kuba je nevyspitatelný. Dozorca, ktorý ich kŕmi, sa vždy snaží dobrú zábavu alebo kopnúť svojimi silnými nohami.

Na záver dodám, že J. Magiera chce svoje hospodárstvo nadalej rozširovať. V budúcnosti plánuje kúpiť o.i. niekoľko poníkov a koní, aby turisti mali aj ďalšie atrakcie. Preto ma požiadal, aby sme sem aj prostredníctvom nášho časopisu pozvali všetkých záujemcov, čo majú radi pstruhov buď pštrosy.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Pštrosy – nová lipnická rarita vzbudzuje veľký záujem

s Mgr. JULIANOM STOPKOM

vojtom gminy Jablonka

PRE ĎALŠÍ ROZVOJ JABLONSKEJ GMINY

Funkciu vojta jablonskej gminy plníte opäťovne po štvorročnej prestávke od jesenných komunálnych volieb v roku 2002. Aké sú vaše plány, súvisiace s ďalším rozvojom jablonskej gminy?

- Do funkcie vojta som sa vrátil, aby som nadalej mohol riešiť tunajšie úlohy a problémy. Určite dôležité je stanoviť smer, ktorým sa má uberať rozvoj jablonskej gminy. Podobne ako členovia gminnej rady som totiž presvedčený o tom, že k základným smerom rozvoja gminy patrí turistika a najmä agroturistika. Vychádzam totiž z predpokladu, že keď chceme, aby sa gmina nadalej úspešne rozvíjala a aby sa občanom žilo dobre, treba sa snažiť o to, aby bolo na našom území čo najviac pracovných miest. Súčasne chceme zdôrazniť, že gmina nie je na to, aby vyvíjala hospodársku činnosť a pripravovala nové pracovné miesta, ale aby vytvárala podmienky pre rozvíjanie podnikateľskej činnosti. To sú naše prioritné ciele, v tomto smere musíme ísť. Chceme tiež poznamenať, že ako vojt udržujem už oddávna úzke kontakty s Haličským združením agroturistických hospodárov, ktoré sa spolu s gminou v apríli a máji t.r. zúčastnilo na Turistických trhoch v Katoviciach a Krakove. Ak chceme, aby k nám chceli prichádzať turisti z veľkých miest, treba gminu dobre prezentovať a propagovať.

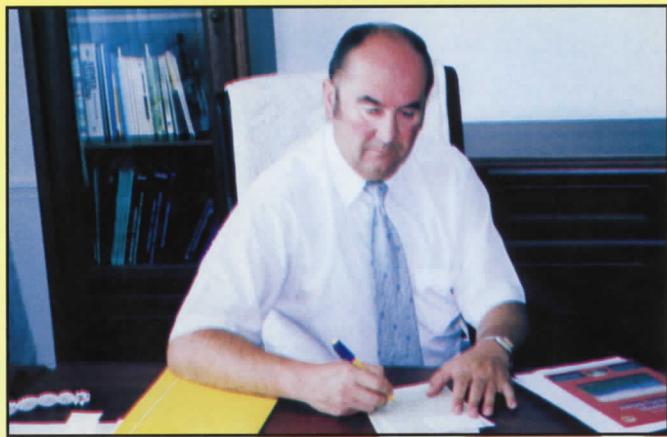
Ako by ste zhodnotili predchádzajúce štyri roky? Urobilo bývalé vedenie gminy pre občanov dosť, alebo málo?

- Nechcel by som súčasne na tomto mieste oceňovať činnosť ľudí pôsobiacich v gminnom úrade počas minulého volebného obdobia, veď to, čo vtedy robili, naši občania koniec-koniec môžu vidieť sami. Dodám však jedno, že gmina a jej vedenie sa v uplynulom období nepúšťali do žiadnych nových úloh. Pokračovali iba v plnení úloh schválených už predtým. Určitou novosťou bola jedna vážna úloha, ktorá sa však spájala s realizáciou nového štátneho zákona o školách, čiže príprava, výstavba a fungovanie gymnázií. Snáď toľko k činnosti predchádzajúceho vedenia gminy.

Zastavme sa teraz pri gminnom rozpočte na tento rok. Ktoré úlohy a investície sú najnáročnejšie?

- Kým odpoviem na túto otázku, musím najskôr pripomenúť, že finančné prostriedky treba porovnávať nie v abstraktných, nikomu nič nehovoriacich vysokých číslach, ktoré presahujú desiatky miliónov zlát, ale v prepočítaní na jedného, konkrétneho obyvateľa našej gminy. Tento prepočet je totiž prehľadnejší a jasnejší, nehovoriač o tom, že v tomto roku je celková suma na jedného občana vyššia ako napríklad v roku 2002. Hoci v minulom roku boli príjmy gminy o voľačo vyššie ako teraz (21 494 689 Zl.), prepočet na jedného obyvateľa bol vtedy, ako som už spomíнал, omnoho nižší.

Na rok 2003 sme teda naplánovali v gminnom rozpočte príjmy v celkovej výške 21 457 624 zlát a výdavky vo výške 23 597 515 Zl. Tieto prostriedky možno rozdeliť do dvoch skupín, a to: 16 326 114 Zl. z rozpočtu samotnej gminy, ktorý zvyšných 5 149 510 zlátov tvoria prostriedky z iných

zdrojov, napr. 1 350 630 Zl. sme získali od Národnej nadácie pre ochranu prírodného prostredia a vodného hospodárstva (NFOŠ i GW), ďalších 3 798 880 Zl. je pôžička od Vojvodskej nadácie pre ochranu prírodného prostredia a vodného hospodárstva (WFOŠ i GW) a pod.

Najväčšia časť z týchto prostriedkov, t.j. až 11 316 469 Zl. zlhotých je určených na fungovanie osvetvy a školstva, t.j. základných škôl, gymnázií, lúčí a stredných odborných škôl. Ďalšie prostriedky z gminného rozpočtu sú určené na opravy gminných ciest (1 348 680 Zl.) a sociálnej starostlivosti pre občanov (1 320 763 ZL.). Na bežnú udržbu čističiek odpadových vód v Jablonke, Dolnej Zubrici a Malej Lipnici, ako aj na cestnú infraštruktúru a pouličné osvetlenie sme určili 1 280 880 ZL., ďalšie prostriedky na kultúrnu činnosť a potreby Oravského strediska kultúry a športu (440 tisíc ZL.), na udržiavanie dobrovoľníckych požiarov (308 tisíc ZL.), na odstraňovanie následkov povodne (200 tisíc ZL.), na splácanie pôžičiek z minulých rokov (275 000 Zl.) a pod.

Pripomienim ešte, že naši občania majú aj niektoré výhody. Napríklad, keďže naša gmina patrí do IV. daňovej oblasti, platí u nás 60% horská zlava. Získavajú aj na bonitej (kategórizáčnej) triede svojich záhumienkov a pozemkov, ktorá je veľmi nízka (V. a VI. trieda), takže táto pôda nie je zdaňovaná poľnohospodárskou daňou.

Ako to vyzerá v gmine Jablonka so súkromným podnikaním a tvorbou nových pracovných miest?

- V našej gmine máme zaregistrovaných vyše 600 menších či väčších podnikatelských subjektov. Hoci väčšina z nich sa zaoberá podnikaním v menšom rozsahu, máme aj niekoľko väčších a pomerne známych firiem, ktoré pôsobia nielen na Orave, ale aj v celom Poľsku. Je to o.i. *Chyžbet* z Chyžného, firma *Misiniec* z Hornej Zubrice (výroba dverí) alebo bitúnok a mäsiarstvo *Koys* v Jablonke. Dobre prosperuje tiež *Gminné družstvo* (GS), či firma *Zahora* (výrobca nábytku), ktorá si nedávno dokonca otvorila ďalší obchodný pavilón v budove patriacej bývalému Stavebno-obchodnému družstvu (SBKR) v Jablonke. Možno teda konštatovať, že s rozvojom firiem v našej gmine stúpa, hoci nevelmi, počet pracovných miest. Nie je to však ešte tak, ako to bolo napríklad v 90-tych rokoch, kedy sa s novovznikajúcimi firmami doslova roztrhlo vrece. Keď ide o podnikanie v agroturistike, situácia je ešte lepšia, keďže rolník, ktorý prenajíma turistom menej ako 5 izieb, je oslobodený od platenia dane.

Čo chcete urobiť s jablonským trhoviskom a jeho ošarpanými stánkami?

- Máte pravdu, stánky vyzerajú naozaj veľmi zle, za čo sa hanbím aj ja. Treba však súčasne konštatovať, že viacero stánkov postavených na pozemkoch urbárskeho spolku už zmenilo svoj vzhľad na lepšie. Oveľa horšie vyzerá situácia so stánkami na súkromných pozemkoch. Teraz sa teda musíme opäťovne vrátiť k tejto téme. V poslednom období sme však mali v gmine veľa iných problémov, takže na trhovisko sme, priznám sa, trošku zabudli. Budeme sa sice snažiť túto situáciu riešiť, aj keď viem, že vyjednávanie so súkromníkmi nebude ľahké. Musíme to však zmeniť. Sám predsa najlepšie viem, že to nie je najkrajšia vizitka Jablonky.

Zastavme sa ešte pri otázke pomoci, ktorú by mala jablonská gmina poskytovať našim krajanom v kultúrnej, vzdelávacej či spoločenskej oblasti. V posledných rokoch je tiež pálčivý problém v náboženskej oblasti, konkrétnie s odbavovaním slovenských sv. omší. Aký máte názor na tieto otázky?

- Myslím si, že na Orave, teda aj v našej gmine, boli vzťahy medzi Poliakmi a Slovákm pomerne dobré. Hoci sa z času na čas vyskytovali aj nejaké problémy, či „nejasnosti“, som prevedený, že ich spôsobovali buď naďalej spôsobujú iba ojedinelí neprajníci, ktorí sa snažia narušiť pokoj a dobré susedské vzťahy medzi ľuďmi. Vedenie gminy sa snaží, ako môže, pomáhať vašim súborom finančne, organizačne a pod. Jedným z príkladov je o.i. pomoc mládežníckemu folklórному súboru Kumoratki z Malej Lipnice a Podvlnka. Na mnohé krajanské podujatia organizované na území gminy Jablonka, vám predsa bez problémov poskytujeme naše priestory. Predstavitelia našej

gminy a Oravského strediska kultúry a športu chodia na vaše podujatia, napríklad Deň slovenskej kultúry, Oblátkové stretnutia a pod. Musím povedať, že iná, komplikovanejšia, je situácia vo vyučovaní slovenského jazyka, ale to je spôsobené tým, že rodičia nezapisujú svoje deti na vyučovanie slovenčiny. Keď ide o slovenské sv. omše v jablonskom kostole Premenia Pána a s tým súvisiace problémy, ktoré sa vyskytli najmä v posledných mesiacoch, je to veľmi háklivá a citlivá otázka. Verím však, že sa všetko napokon vyrieši k obojstrannej spokojnosti všetkých veriacich. Musí však byť vzájomné porozumenie medzi ľuďmi, hoci si myslím a povedal som to aj na niektorom stretnutí venovanom tejto otázke, je potrebný kompromis napr. pri termínoch omší. Pravdou je však to, že kňazi, odbavujúci slovenské sv. omše, by mali oveľa lepšie vedieť po slovensky, čo však už nezáleží odo mňa.

Ako je to v Jablonke, kde odnedávna stojí nová športová hala, s rozvojom športovej činnosti?

- Okrem novej športovej haly, na ktorú sme mimochodom veľmi hrdí, máme v obci aj ďalší pekný športový stánok - štadión, ktorý bol ukončený už v roku 1990. V jeho areáli je futbalové a hádzanárske ihrisko a okolo štadióna 500-metrová bežecká trať. Dodám ešte, že z gminného rozpočtu na rok 2003 sme vydeli 30 tisíc zlôtých na činnosť futbalového mužstva - Ludový športový klub Orava. V našej gmine sa darí tiež volejbalistom, ako aj deťom a mládeži zo Žiackeho športového klubu v Podvlnku štartujúcim v pretekoch na horských bicykloch. *Ďakujem za rozhovor.*

Rozprával sa: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

Mnohí mototuristi si cestou z Poľska na Slovensko robia krátku zastávku o.i. v rázovitej oravskej obci Podbiel, kde si môžu nielen oddýchnuť, ale aj urobiť si zaujímavú pamiatkovú fotografiu, napr. pri drevenej soche Jánošíka (na snímke), ktorého rukou pohybuje prúd vody z malého mlynského kolesa.

* * *

Požiarnici z Harkabuza, s veliteľom Františkom Harkabuzom, a Podsrnia (na snímke), ktorí sa 3. augusta t.r. zúčastnili na gminných športovo-požiarnických pretekoch v Czarnom

Dunajci, sa v silnej konkurencii 18 požiarnických mužstiev umiestnili v prvej desiatke štartujúcich, čím potvrdili svoju dobrú prípravu, ktorá vyplýva zo zásady známej všetkým „fa-jermanom“ - *Ťažko na cvičisku, ľahko v boji.* V pretekoch boli opäťovne najlepší hasiči z Wróblówki.

* * *

Príslušníci pohraničnej stráže zadržali na poľsko-slovenskom hraničnom priechode Chyžné-Trstená 28-ročného Sylwestra J., ktorý sa pokúsil prepašovať na Slovensko v benzínovej nádrži svojho auta, upraveného na plyn, 34 760 ks cigariet značiek Marlboro a LM s ukrajinskou známkou.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Rozhodol som sa aspoň stručne opísať tragédiu pre vás, živých, ktorí si ešte prečítate na pomníku v Novej Belej mená padlých, ale najmä pre budúce generácie, aby tieto mená neupadli do zabudnutia.

Neoddeliteľnou časťou každého človeka je okrem jeho súčasnosti a perspektívy do budúcnosti aj jeho minulosť. Kladiem si však otázku, či mi moja snaha a schopnosti po uplynulom vyše polstoročnom období postačia na to, aby som mohol vhodne a výstižne opísť udalosť, ktorá sa stala tak dávno, večer 2. októbra 1944 medzi obcami Krempachy a Nová Belá. Snažím sa prekonat' neistotu, či sa po toľkých rokoch rozpomieniem na túto udalosť presne tak, ako sa udiala. Verím, že žijúci pamätníci ju doplnia a tak pomôžu oživiť v pamäti to, čo spôsobilo bolest' a žiaľ nad nevinne vyhasnutými životmi, ranenými i materiálnymi škodami.

Po oslobodení severného Spiša a hornej Oravy Slovenskou armádou v septembri 1939 novobelská chotárna hranica sa stala štátnej hranicou medzi vtedajšou Slovenskou republikou a Generálnym gouvernementom, pod ktorý patrili susediace podhalske obce. V obci Nová Belá bolo zriadené oddelenie finančnej stráže. Vzhľadom na to, že v tejto budove boli minimálne ubytovacie možnosti, príslušníci finančnej stráže boli odkázaní na ubytovanie v súkromných domoch.

V obci boli dva malé obchody so zmiešaným tovarom a krčmou, ktoré vlastnili dve židovské rodiny. Na hornom konci obce to bola rodina Morgenbesserovcov (3 osoby) a na dolnom konci rodina Grosswirthovcov (5 osôb). Žiaľ, obidve rodiny boli v roku 1942 deportované do Osvienčima, odkiaľ sa nikto nevrátil. Z rodiny Grosswirthovcov sa ukrytím zachránila iba ich najmladšia dcéra Margita, ktorá po skončení vojny prišla navštíviť svoj rodný domov v Novej Belej. Mená týchto obetí by nemali chýbať na pamätníku novobelských obetí padlých počas II. svetovej vojny a, žiaľ, aj po jej ukončení. Boli to dobrí a statoční občania Novej Belej. Zaslúžili si to.

Dovtedajší pokojný život v obci narušila ďalšia udalosť, o ktorej sa píše v knihe popredného slovenského historika Jozefa Jablonického. Bola vydaná v roku 1990 pod názvom *Povstanie bez legiend*. V knihe sa na str. 88 v súvislosti s popisom činnosti partizánskej skupiny Čapajev na území severovýchodného Slovenska píše: - 15. augusta 1944: v noci na 15. augusta partizáni prepadli oddelenie finančnej stráže v Novej Belej, okres Spišská Stará Ves. Odviedli so sebou všetky zbrane.

Autor knihy sa tu odvoláva na písomný materiál značky SÚA v Prahe č. M-53/44-95/6/3. Odzbrojovanie príslušníkov finančnej stráže prebehlo pokojne, bez jediného výstrelu a bolo vojensky organizované. Jediným cieľom partizánov pred pripravovaným vypuknutím Slovenského národného povstania bolo získať zbrane. Výstroj však od príslušníkov finančnej stráže nebola požadovaná. Bola to prvá, ale korektná partizánska akcia v Novej Belej. Touto udalosťou sa Nová Belá ešte 14 dní pred vypuknutím SNP dostala do jeho dejín.

V neskoršom období, najmä s blížiacim sa frontom, následovali nočné vpády rôznych bánd grupujúcich sa z ob-

čanov okolitých padhalských obcí. Ich cieľom – vydávajúc sa za partizánov – bolo získať od príslušníkov finančnej stráže nielen zbrane, ale aj výstroj. Nočné vpády vyvrcholili najmä v mesiacoch september-december 1944.

Nadväzne na uvedené skutočnosti chcem čitateľov oboznámiť s tragicou udalosťou z 2. októbra 1944, ktorej som bol priamym svedkom. Každý utorok v týždni sa konal jarmok v Spišskej Starej Vsi. Deň 2. októbra bol utorok. Z našej obce, ako v každý jarmocný deň, išlo do Starej Vsi viac občanov pešo i konskými povozmi. Do Starej Vsi bolo od nás 16 km a cesta trvala približne 2 hodiny.

Bol už večer, padal slabý, ale hustý dážď. Celá dedina bola ponorená do tmy. Nikde ani živej duše. Občania po celodennej práci na zákopoch odpočívali. Bolo vyhlásené stanné právo, podľa ktorého bolo nariadené zatemnenie a platil zákaz vychádzat' von po 22. hodine. Asi o 18.30 hod. som spolu s Cyrilm Chalupkom stál na vozovke pri bývalej škole (teraz klubovňa SSP), odkiaľ je dobrý výhľad na cestu do Krempáčov. Odtiaľ sme očakávali príchod občanov zo Spišskej Starej Vsi. Bolo nám divné, že je čas pokročilý a vozy ešte nie sú v Belej. Kládli sme si otázku, čo sa asi stalo?

Zrazu zozadu z cestnej priekopy pri múre školy zaznel silný mužský hlas: *Hände hoch!* (ruk'y hore). Obrátil som sa tým smerom a so slabým úsmevom na

tvári som povedal: *Chlapci, nerobte si strandu, podte sem!* Nazdával som sa, že sú to niektorí z našich mládencov a chcú nás postrašiť. V tom momente prudko vyskočili z priekopy smerom k nám dva nemeckí vojaci so samopalmi namierenými na nás. Ruky sme museli dat' hore. Jeden nás prehliadol, či nemáme zbraň, druhý ho zabezpečoval. Jeden na nás kričal po nemecky: *Vy ste partizáni!* Keďže som ako študent gymnázia ovládal nemecký jazyk, odpovedal som mu po nemecky, že pochádzame z tejto obce a čakáme na našich občanov, ktorí išli na jarmok do Spišskej Starej Vsi. Nevieme, čo sa stalo, lebo už tu mali byť. Po mojom vysvetlení sme dali ruky dole. Jeden z vojakov nás ostal strážiť a druhý utekal smerom k cintorínu. O chvíľu sa vrátil späť spolu s ich veliteľom. Ten ma rázne vyzval, aby som to, čo som predtým povedal vojakom, zopakoval jemu. Nemecky som mu povedal to isté. Veliteľ dal vojakovi rozkaz, aby sa k nám dostavil guľometčík s pomocníkom. Okrem toho nariadił ihned odviezť Cyrila Chalupku do najbližšieho domu a tam ho izolovať, zase guľometčíkovi s pomocníkom rozkázal, aby ma zobrať so sebou na stanovište a prísne strážili. A dodal: *Toho budeme potrebovať!* Nemeckým rozkazom som rozumel. Pomocník guľometčíka ma upozornil, že nesmiem hovoriť a musím plniť ich rozkazy. Doviedli ma do záhradky pred školou, kde zaujali zabezpečovacie postavenie. Na drevenom latkovom oplotení vylomil guľometčík otvor, aby mal nehatený výhľad na cestu do Krempáčov. Postavil ľažký guľomet a zaujal bojové postavenie. Po pravej strane zaľahol jeho pomocník a ja som musel ľahnuť vedľa pomocníka. Ten mi pritlačil hlavu do blata a pošeprky ma upozornil, že hlavu nesmiem zdvihnúť a ani sa hýbať. Takto ležiac mi hlavou prebehli rôzne myšlienky a

ZABUDNUTÁ TRAGÉDIA

obavy. Vôbec som netušil, o čo tu ide. Mohol som jedine usudzovať, že pôjde o boj. Ale aký? Najhorší je pocit neistoty. Nepatrne som v tme trochu nadvihol hlavu a videl som, ako priekopou po ľavej strane vozovky postupujú za radom nemeckí vojaci smerom ku Krempachom. Boli vyzbrojení ľahkými automatickými zbraňami, tăžkými guľometmi a granátmi. Nevidel som však, kde a aké bojové postavenie zaujali a v akej sile. Do Novej Belej prišli od Ľopusznej. Hoci sme s Cyrilom Chalupkom stáli hodnú chvíľu na ceste, nič podozrivé sme od cintorína nepočuli. Akcia prebehla v úplnej tichosti.

Oddelenie finančnej stráže sa nachádzalo v prednej časti vtedajšej školskej budovy. V zadnej časti boli v tom čase ubytovaní dva mladí príslušníci, ktorí iba pred párom mestiacmi nastúpili do služby v Novej Belej.

Onedlho po zaťahnutí som videl, ako ich vedie pod samopalom jeden vojak. Kam, to som nevedel. Hed' na to, prišiel pre mňa vojak a rozkázal mi ísť do susedného domu V. Chalupku. V izbe bola tma. Rozoznal som tam Cyrila Chalupku, dvoch príslušníkov finančnej stráže, nemeckého veliteľa a dve alebo tri dievčatá, ktoré sem vojaci priviedli. Pred domom stála stráž. V hlate mi vírili rôzne myšlienky, ale stále som netušil, o čo tu vlastne ide. Konečne som sa trochu dozvedel až vtedy, keď do izby doviđeli vtedajšieho veliteľa finančnej stráže z Novej Belej. Keďže z prítomných nikto nevedel po nemecky a zo strany Nemcov inú slovanskú reč, rozhovor medzi nemeckým veliteľom a veliteľom finančnej stráže som tlmočil ja. Nemec ostro vystúpil na veliteľa s otázkou, kde má ďalších príslušníkov. Ved' bolo dohodnuté, že všetci spolu s nemeckými vojakmi sa zúčastnia akcie. Veliteľ financov sa všemožne snažil vyhovoriť na prítomnosť v službe, roztrúsenosť v ubytovaní a podobne.

Nemecký veliteľ mu dal prísny rozkaz, aby tým dvom, čo boli s nami, vydal zbrane a streľivo, že sa aspoň oni musia spolu s ním zúčastniť boja. Tak sa aj stalo. Dostali pušky a náboje. Nemec všetkých troch zbral so sebou a my ostatní sme ostali v izbe izolovaní a strážení.

Čo to všetko znamenalo, dozvedeli sme sa až okolo 19.30 hod. Nemci vystrelili do vzdachu červenú raketu a hned' na to sa ozvala prudká streľba zo všetkých druhov zbraní. O chvíľu sa na obzore objavila veľká žiara, ktorá osvetľovala celé okolie. Nemci podpálili v krempaškom mlyne stodolu, aby mali osvetlený horizont. Streľba trvala nepretržite asi pol hodiny, kým nebola vystrelená zelená raketa. V obave, či som náhodou Nemcov svoju výpoved' nepodviedol, za čo ma trest nemine, hľadal som v duchu východiska, ako sa dostať z tejto situácie. Potichu som vyšiel z izby, využil som chvíľkovú nepozornosť strážnika a okolo plota som ušiel domov. Celú noc som bol v strehu. Čo sa stalo počas streľby, dozvedel som sa až po prehliadke miesta tragédie ráno 3.10.1944. Dozvedel som sa aj to, že ma po prepade Nemci hľadali.

Na ceste od Krempáčov, medzi prvým mostom a takmer novobel'skými stodolami, stálo niekoľko opustených vozov. Pred prvým z nich ležali bez postrojov dva zastrelené kone. Nedaleko križovatky hlavnej cesty s cestou za stodolami ležal v priekope z pravej strany cesty zastrelený slovenský partizán, oblečený v uniforme slovenského žandára. Pod prvým mostom bol zastrelený občan Novej Belej Ludvik Škvarek. Tažko ranený bol Silvester Šoltýs, ktorý podľahol zraneniam

v nemocnici v Novom Targu. Ďalším tažko raneným bol príslušník finančnej stráže Štefan Sloboda, ktorého sa však podarilo vyliečiť. Ranení boli i Ján Kalafut a neznámy ruský partizán. Ranených odviezol do nemocnice v Novom Targu František Bryja. O ďalšom osude zajatého partizána nie je známe. Predpokladá sa, že ho Nemci zlikvidovali.

Mŕtvi Ludvik Škvarek a slovenský partizán, ktorý údajne pochádzal kdeľsi od Trebišova, boli dôstojne pochovaní na cintoríne v Novej Belej. Po oslobodení vďační občania postavili na hrobe partizána železny kríž, ktorý tam stojí dodnes.

Podľa vtedajších výpovedí niektorých príslušníkov finančnej stráže v Novej Belej, potvrdených po rokoch týmito príslušníkmi, s ktorými som sa náhodne stretol počas mojich služobných ciest po Slovensku, tragédiu zapríčinil jeden z príslušníkov. Jeho meno je známe. Bol to zradca. V nedalekom pohorí Gorce pôsobili viaceré partizánske oddiely. Do jedného, ktorého názov sa mi nepodarilo zistiť, patril aj slovenský partizán. Ten viackrát navštívil hostinec v Novej Belej, kde sa zoznámil s príslušníkmi finančnej stráže. Zdôveril sa im, že pochádza od Trebišova, bol vojakom Slovenskej armády a bojoval v Rýchlej divízii na východnom fronte. Volá sa Eduard T. Priezvisko nebolo oficiálne zistené, preto ho neuvádzam.

Ako som už spomenul, do Novej Belej a ostatných prihraničných obcí, v ktorých boli finančné stráže, často v nočných hodinách robili vpády mnohé bandy, ktorých cieľom bolo odzbrojovanie, vyzliekanie z uniformy, vyzúvanie a rabovanie. Keďže financi boli ubytovaní individuálne, banditi sa neobávali prípadného kolektívneho odporu. Pár dní pred tragédiou prišiel opäť do hostince dotyčný partizán a prítomným financom sa zdôveril, že v utorok, čiže 2. 10. 1944 pôjde ich oddiel do Krempáčov, kde chce urobiť zbierku potravín. Túto informáciu využil financ J.T., ktorému banditi vzali uniformu. Pred svojimi kolegami sa vyhrala, že on partizánom ukáže a za uniformu sa im pomstí. Tí ho od jeho zámeru odhovárali a žiadali, aby to Nemcom neohlásil. Bol však tvrdohlavý a od svojho zámeru neustúpil. V nedalekej obci Fridman sídlila nemecká protipartizánska jednotka, ktorá spomínaný financ prezradil zámer partizánskeho oddielu. Oddiel skutočne 2.10.1944 vo večerných hodinách do Krempáčov prišiel, kde zastavil Beľanov, ktorí sa vrácali z jarmoku v Spišskej Starej Vsi. Ako sa vyvýjala situácia v Krempachoch, neviem, preto o tom ani nepíšem. K jej objasneniu by podstatne prispelo, keby sa ozval niekto z pamätníkov Krempach a napísal do Života, čo sa dialo v obci pred odchodom Beľanov a partizánov do Novej Belej, kde ich pred obcou čakala nastavená nemecká pasca. Žiaľ, do pasce sa nevinne dostal riadny partizánsky oddiel a občania Novej Belej. Nie banditi, ktorí zobraťi zradcovi uniformu. Bola to drahá zaplatená uniforma!

Zradca J.T. hned' po tragédií z Novej Belej záhadne zmizol. Podobne zutekal i veliteľ oddelenia finančnej stráže spolu s tými dvoma financami, ktorí boli rozkazom prinutení zúčastniť sa akcie. Zradca za udávateľstvo nebol potrestaný, k čomu prispela i skutočnosť, že opäť došlo k pripojeniu severného Spiša a hornnej Oravy k Poľsku. Tým sa novobel'ská tragédia dostala do úzadia a ostala takmer zabudnutá.

Ing. FRANTIŠEK ŠCUREK
Bratislava

Krajania z USA pred knižnicou v Novej Belej

VRACAJÚ SA KU KOREŇOM

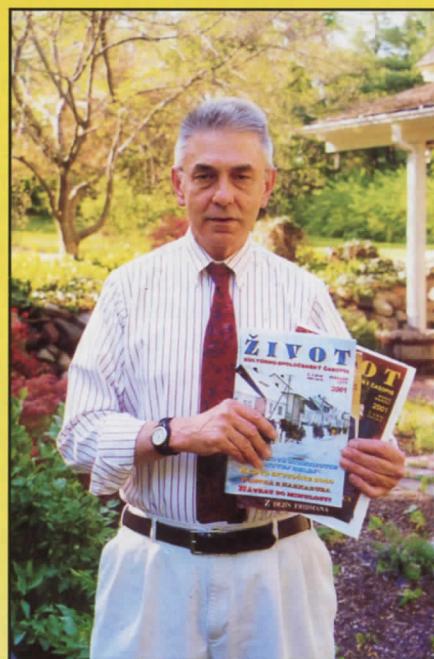
Osud je nevyspitateľný a často zaveje ľudí daleko od rodného kraja a príbuzných. Častokrát sa až po rokoch môžu vrátiť domov. Žiaľ, nie všetkým sa to podarí. Niekedy sa až mladšie pokolenie snaží nadviazať kontakt so vzdialenými príbuznými. Je to tak aj v prípade amerických Slovákov, ktorí v poslednom čase prichádzajú na Spiš a Oravu hľadať svoje korene, resp. príbuzných. Sú to deti vystahovalcov, ktorí kedysi dávno odišli do Ameriky za prácou, keďže ju doma nemali.

Všetko sa začalo pred štyrmi rokmi (v roku 1999), keď do Základnej školy v Novej Belej prišiel list, v ktorom pán Paul Hadžíma prosil o kontakt s niekým, kto by mu pomohol v pátraní po svojich predkoch. V liste zároveň uviedol, že jeho dedo Michal Hadžíma sa narodil v Novej Belej v roku 1873. Za manželku si zobrať Alžbetu Organičiakovú pochádzajúcu z Krempach. Do USA emigrovali približne okolo roku 1890. Vtedajší riaditeľ ZŠ odovzdal list Márii Bednářskovej, pretože jej svokrovci majú prímeno „Hadžíma“. Páni Mária sa rozhodla pomôcť a začala hľadať. Vďaka zápisom vo farskej

knihe zistila, že Hadžimovci žili v Novej Belej. Mali číslo domu 28. Od svokry sa dozvedela, že Hadžimovci susedili s Bendikovcami (neskôr Rejčákovcami). Dnes tam bývajú Bednářskovci, ale príbuzenské vzťahy medzi nimi neboľi. Pred odchodom do USA Hadžimovci pravdepodobne predali svoj majetok, ale prímeno ostalo a miesto, kde v minulosti mali dom, sa nadálej volá „U Hadžimu“. Pani

Mária poslala získané informácie Paulovi Hadžímovi. Mohol sa z nich dozviedieť, že má vzdialených príbuzných nielen v Novej Belej, ale aj v Krempachoch. Už v lete toho istého roka na dvere rodiny Bednářskovcov zaklopal Paul Hadžíma a prostredníctvom tlmočníka si dohodol stretnutie s rodinou. Chcel si pozrieť aj miesto, kde býval jeho otec a starý rodičia. Bolo vidno, že je to pre pána Hadžímu vzrušujúci zážitok, že sa mu vlastne splnil dlho očakávaný sen.

Takto sa nadviaza plodná spolupráca s ďalšími záujemcami, ktorí sú v podobnej situácii. Viacerí z nich hľadali alebo ešte hľadajú svojich príbuzných na Spiši bud Orave. Žiaľ, nie každému z nich sa to podarí. Pravidelne každý rok v lete prichádzajú do Novej Belej skupiny Američanov, ktorí tu hľadajú svoje korene. Chodia na výlety po Európe a Slovensku a vždy si zájdú aj do Novej Belej. Navštívia knižnicu, ktorú už viackrát finančne podporili a zaslali jej aj mnohé anglické knihy. V miestnom hasičskom dome vždy majú pre nich pripravené malé pohostenie, ktoré organizuje miestna knihovníčka Mária Bednářsková.

Paul Hadžíma s výtlačkami Života

Beseda našich rodákov v knižnici

Vystúpenie FS Spiš pre krajanov z USA

Naši hostia si v Belej aj zatancovali

V knižnici sa oboznámili aj s naším krajanským časopisom Život a dozvedeli sa o existencii súboru Spiš, ktorý sa im na ich želanie aj predstavil. Bol to pre nich pekný zážitok, ktorý si uchovávajú vo svojej pamäti.

Skupiny Američanov na ich cestách po Európe, Slovensku, Spiši a Orave každoročne sprevádzajú Helen Cincebeavoxová z New Yorku. V letnej sezóne sa vystriedajú vždy štyri skupiny. Tentokrát prišla do Novej Belej asi dvadsať-päťčlenná skupina. Boli to väčšinou starší ľudia, pochádzajúci z rôznych amerických štátov, ako napr. New York, Washington, Wisconsin, Missouri, Michigan, Ohio, Kalifornia, Virginia, Pennsylvánia. Spojila ich túžba po poznaní kraja svojich predkov. V priebehu 10-dňového pobytu v Európe, štyri dni strávili na Slovensku, kde navštívili o. i. Bratislavu, Martin, Levoču, Ždiar, Lendak, Tatranskú Lomnicu a ďalšie miesta. Jedno poobedie strávili aj v Novej Belej, kde si pozreli vystúpenie súboru Spiš. Bolo to pre nich popoludnie plné zážitkov a veselosti. Priviedla ich sem túžba po poznaní rodného kraja svojich predkov, spôsobu ich života a vôlece celého okolia. Keď sme sa viacerých opýtali, čo ich viedlo k tomu, aby pricestovali na Spiš, odpoved了解 bola tá istá: vidieť aspoň raz, ako vyzerá domovina ich predkov. Aj oni sa s ňou stotožňujú a považujú ju za svoju starú domovinu, o ktorej im toľko rozprávali rodičia a starí rodičia. Hovoria si, že sú Spišiakmi, lebo to tak cítia vo svojich srdciach.

Veríme, že pobyt medzi krajanmi, ako to prízvukovali, upevní ich pocit spolupatričnosti s nami. Odniesli si so sebou krásne spomienky z celého pobytu v Novej Belej. Členovia súboru si radi s nimi zatancovali a zaspievali. Dúfajme, že budúce stretnutia budú ešte zaujímavejšie. Naši návštevníci si odnesli aj niekoľko výtlačkov časopisu Život, ktorý sa im nesmierne páčil. Slúbili nám, že keď sa im podarí nájsť ďalších príbuzných, radi nám o tom napíšu. Poznamenajme ešte, že Paul Hadžima je stálym čitateľom Života, ktorý si objednáva už štyri roky.

Ako povedali, na Spiš a Oravu sa radi vracajú. Niektorí tu boli už viackrát, iní prvýkrát, ale veľmi sa im páčilo a na budúci rok by chceli opäť prísť. Tešíme sa na ďalšie stretnutie a držíme palce, aby sa im to podarilo.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO ZO SPIŠA

V Novej Belej prebieha prestavba strechy na miestnej Základnej škole, ktorej technický stav si to priam vyžadoval. Nová strecha by mala byť hotová začiatkom októbra.

1. septembra sa krempašskí žiaci vrátili do prestavanej budovy starej základnej školy, ktorú im ešte postupne zariaďujú. Doteraz sa museli učiť v priestoroch gymnázia. Slávnosti otvorenia školy sa zúčastnil o. i. vojt gminy Nový Targ Jan Smarduch.

V priebehu septembra sa vo viacerých farnostiach na Spiši uskutočnili dožinkové slávnostné sv. omše, počas ktorých roľníci ďakovali Bohu za tohtoročnú úrodu.

V Nedeci neznámy páchateľ odcudzil z osobného automobilu značky Honda počítač a dámsku kabelku. Majiteľovi, občanovi Nemecka, spôsobil škodu v hodnote 5. tisíc zlotých.

Nálezisko v Oblazovej skale (písali sme o tom v č. 8/2003) si našlo trvalé miesto vo vedeckej literatúre a univerzitnej výučbe, čo potvrdila aj nedávna návšteva v Belej prof. Nicholasa Conrrada a Dr. Michaela Bolusa z Prehistorického inštitútu na Univerzite v Tübingene v Nemecku. Priamo pri vchode do jaskyne si spolu so skupinou študentov vypočuli prednášku o nálezisku od prof. Pawla Valde-Nowaka, ktorý tu robil archeologické vykopávky. O nálezisku v Oblazovej skale boli vydané dve veľké publikácie v júlovom čísle Science et Avenir a do konca tohto roka má vyjsť aj monografia o jaskyni, ktorú spracúva mezinárodná skupina vedcov.

24. augusta sa v Klikuszovej uskutočnili gminé preteky Dobrovoľníckych požiarov zborov. Zúčastnili sa všetky DPZ z gminy Nový Targ, ktoré predvádzali svoju zručnosť a technickú pripravenosť v prípade požiaru. Prvé miesto obsadili DPZ z Knurowa a na treťom skončili Krempašania (na snímke), čím si zaistili účasť na okresných pretekoch. Blahoželáme a držíme palce.

Leto bolo sice slnečné, ale veľmi suché a to spôsobilo, že mnohým obyvateľom Spiša chýbala v studniach voda. Najväčší problém s vodou mali Repiska a Čierna Hora, kde si vodu museli dovázať z rieky Bialky. Kvôli nedostatku vody museli odvolať aj vopred ohľásených výletníkov. Poznamenajme, že vodovod v Repiskách je vo výstavbe a tento rok by sa mal sprevádzkovať. Možno na budúci rok už nebude problém s vodou ani pri dlhom suchom lete.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Čestní hostia počas koncertu

Hrá Trávničkovo kvarteto z B. Bystrice

10. VÝROČIE SLOVENSKEJ ŠTÁTNOSTI

V tomto roku oslavovalo Slovensko dva veľké štátne sviatky - 10. výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky (1. januára 2003) a Deň Ústavy Slovenskej republiky (1. septembra 2003). Práve pred desiatimi rokmi sa splnila odveká túžba Slovákov - mal svoj nezávislý štát, ktorého zrod ohlásili na Silvestra 1992 zvuky štátnej hymny *Nad Tatrou sa blýska*. Novovzniknutú Slovenskú republiku vitali 1. januára 1993 nielen občania SR, ale aj naši krajania na Orave a Spiši, ktorí pozorne sledovali vývin na Slovensku a dlhotrvajúci proces, ktorý doviedol k novému štátoprávnemu usporiadaniu v ich starej vlasti.

Slávnosť venovaná 10. výročiu vzniku samostatnej Slovenskej republiky v Krakove sa konala 10. septembra 2003 v Centre japons-

kej kultúry a techniky Manggha. Na podujatí sa zúčastnili o.i. veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vásáryová, generálna konzulka a vicekonzul SR v Krakove Jana Burianová a Marek Lisánsky, zástupcovia viacerých konzulátov v Krakove, malopoľský vojvoda Jerzy Adamik, maršalek Malopoľského vojvodstva Janusz Sepioł, svetoznámym polským režisérom Andrzejem Wajdou s manželkou Krystynou Zachwatowicz-Wajdou, podpredseda SSP a šéfredaktor Života Ján Špermoga, generálny tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, členka predsedníctva ÚV SSP Žofia Chalupková, predsedu OV SSP na Spiši František Mlynarčík, zástupcovia firmy Slovnaft Polska s.a., rektorka Štátnej vysokej odbornej školy v Sanoku a vedúca katedry slovakistiky JU v Krakove prof. Halina Mieczkowska i ďalší učitelia, redaktori Života a ďalší priatelia Slovenska a Slovákov. Podujatie zorganizoval Generálny konzulát SR v Krakove.

Na úvod slávnosti sa konal vyše hodinový komorný koncert *Trávničkovo kvarteta* z Banskej Bystrice, ktoré zahralo skladby známych slovenských i svetových skladateľov: A. Vi-

HORČIČNÉ ZRNKO...

Posolstvo Jána Pavla II. má na svete široký ohlas, najmä teraz, keď svet potrebuje jasné a čitateľnú pravdu o Bohu a človeku. Svet potrebuje toto učenie a smerovku v každennom živote, hoci neraz ide úplne iným smerom. Tak ako kedysi proroci pripomínali národu o existencii Boha a jeho starostlivosti o človeka, aj súčasní proroci sa snažia pripomínať človeku o Božom milosrdenstve. Tako už 25 rokov robí Ján Pavol II. 16. októbra si pripomienime tento deň, keď biely dym ohlásil svetu pápeža – Slovana. Je to úspech všetkých Slovanov. O tomto momente písal poľský básnik Juliusz Słowacki a slovenský básnik Pavol Országh Hviezdoslav. Modlime sa v tento ružencový mesiac za Jána Pavla II., aby mal nadálej moc a silu Veľkého proroka.

**12.10.2003, 28. nedel'a v období cez rok,
Mk 10, 17-30**

Spred budovy súdu v jednom z amerických štátov odstránili na základe súdneho rozsudku pamätník s tabuľami Desiatich Božích prikázaní. Urobili tak preto, že ani pred budovou, kde máme hľadať spravodlivosť, nemôže byť znak pripomínajúci Boha a jeho prikázania. Akí sme niekedy veľmi biedni. Neraz by sme chceli, aby bolo okolo nás dobre a pekne, aby sa ľudia navzájom

milovali, a jednako tak často odvrhujeme všetky prejavy Božej starostlivosti o nás. Akože ináč nazvať prikázania, ktoré dnes Ježiš pripomína? Samozrejme, že prikázania možno chápať aj ináč, ale človekovi, ktorý sa v evanjeliu pýta o večný život, Ježiš zreteľne hovorí, že niet inej cesty...

**19.10.2003, 29. nedel'a v období cez rok,
Mk 10, 35-45**

Každý človek má v sebe čosi, čo spôsobuje, že by chcel trochu vládnuť nad inými, zastávať vysoké funkcie, aby si ho ľudia

Účastníci slávnosti z Krakova...

...a krajania počas recepcie

valdiho, M. Zmeškala, A. Dvořáka, J. L. Bellu, I. Zelenku, P. I. Čajkovského, G. Gershwinu a E. Suchoňa.

Po koncerte vystúpila generálna konzulka SR v Krakove J. Burianová, ktorá privítala zhromaždených a poukázala na súčasný vývin na Slovensku, ktoré sa 1. mája 2004, spolu s ďalšími deviatimi krajinami stane členom Európskej únie. Účastníci slávnosti následne prešli do spoločenskej sály, kde pri príležitosti štátneho sviatku SR blahoželali generálnej konzulke SR v Krakove J. Burianovej. Potom na terase došlo k odhaleniu drevorezby *Anička v myslavskom kroji pri studničke*, ktorú v priebehu 1. týždňa vytiesali z bukového dreva ľudoví rezbári z Košíc, Ján Krajčí a Stanislav Polek. Počas odhalenia drevorezby zaznalo niekoľko slovenských ľudových melódii, ktoré na fujare a harmonike zahral Pavel Majerík z Priechodu pri Banskej Bystrici. Oslavy zavŕšila slávnostná recepcia, počas ktorej si každý mohol pobesedovať o Slovensku a vychutnať slovenský guláš, bryndzové halušky a kvalitné slovenské víno.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Ludoví rezbári z Košíc dokončujú drevorezbu

vážili a ctili. Tak bolo aj s apoštolmi, ktorí buďto sami o to žiadali alebo dokonca posielali iných (raz dokonca poslali jednu zo svojich matiek). Zatiaľ pán Ježiš hovorí, že najkrajšou formou vládnutia je služba inému. Dnes Sv. otec vyhlásí za blahoslavenú Matku Teréziu z Kalkaty. Prvú vec, ktorú urobila, keď prišla do Indie, bolo pozdvihnutie zo žumpy umierajúceho človeka. Keď položivý otvoril oči, spýtal sa: *Prečo to robíš?* Ona odpovedala: *Lebo ťa milujem.* Nešlo vari Ježišovi o takéto kraľovanie? Pokúsme sa zamyslieť, či aj my neprechádzame ľahostajne okolo človeka, ktorého by sme mali milovať?

Blahoslavená Matka Terézia z Kalkaty, oroduj za nás!

26.10.2003, 30. nedeľa v období cez rok, Mk 10, 46-52

Slepec v dnešnom evanjelii vedel, ako má volať: Ježišu, *Synu Davidov, zmiluj sa надо mnou!* Sú také dni, kedy by mal každý z nás takto volať. Vari ty, milý čitateľ, necítisť takúto potrebu? Môže to byť veľmi pekná modlitba. Ved ľovek, ktorý volal, dočkal sa reakcie a odpovede. Tento rok som počas prázdnin bol v Lurdoch vo Francúzsku, kde sa Bernadete Soubirusovej zjavovala Panna Mária a kde zázračná voda a viera lieči ľudí. Videl tom tam takých chorých, že som ani nevedel, že na svete existujú také choroby. Bolo tam počuť volanie k Bohu o zlútovanie

a milosrdenstvo. A Boh odpovedal. Sú popísané celé knihy, kde ľudia hovoria o obdržaných milostiach. My nemusíme hľadať nejaké výnimočné a zázračné miesta. Ježiš aj dnes lieči srdcia, duše a dokonca telá. Potrebujeme však vieriť slepca z evanjelia.

2.11.2003, Spomienka na všetkých verných zosnulých, Lk 23, 44-46; 50, 52-53; 24, 1-6a

Včera sme si učili všetkých svätých. Cirkev sa totiž delí na tri časti: na tých, čo sú v nebi – svätých, tých, čo sa očistujú v očistci – odpykávajú, a na tých, čo sú na zemi – pútnikov. Dnes sa modlíme za tých, ktorí ešte nevidia Boha. Oni sami si nemôžu pomôcť. To, či budú vidieť Boha, závisí od nás, od nášho orodovania za nich. Oni sa nám zatiaľ môžu odvdačiť. Môžu za nás prosiť Boha, aby nám dával to, čo potrebujeme. Tak isto svätí nás nemusia prosiť o modlitbu, lebo sú v nebi a lepšie im už ani nemôže byť, ale môžu nám pomáhať, keď pred Bohom orodujú za nás. A my ich môžeme prosiť, aby to robili. To sa volá spoločenstvo svätých, ktoré vyznávame v nedelejom *Verím v Boha*. Je to veľmi prozaické, ale kedykoľvek sa chceme zobudiť zavčas rána, stačí, že sa večer pomodlím za duše v očistci a nemusím natiahnuť budík. Skúste aj vy!

Kňaz PAVOL KUBANI

SVÄTÝ OTEC NA SLOVENSKU

V dňoch 11.-14. septembra 2003 sa uskutočnila už tretia pút hlavy katolíckej cirkvi, pápeža Jána Pavla II. na Slovensko (predošlé 22.06.1990 a 30.06.-3.07.1995), počas ktorej navštívil Bratislavu, Trnavu, Banskú Bystricu a Rožňavu. Sv. otcu, ktorého sprevádzali o.i. štátny sekretár Svätej stolice kardinál Angelo Soldano, emeritný prefekt Kongregácie pre evanjelizáciu národov kardinál Jozef Tomko, apoštolský nuncius na Slovensku Henryk J. Nowacki a ďalší predstaviteľia Sv. stolice, privítal na letisku M. R. Štefánika v Bratislave prezident Slovenskej republiky Rudolf Schuster spolu s predsedom Národnej rady SR Pavlom Hrušovským, premiérom SR Mikulášom Dzurindom a ďalšími ústavnými i vládnymi činiteľmi.

- Ďakujem Bohu, že mi dovolil po tretí raz zastať na milovanej slovenskej zemi, - povedal Sv. otec počas privítania a zdôraznil, že: *- Onedlho sa Slovensko stane plnoprávnym členom Európskej únie. Hlboko verím, že vaša krajina vnesie do budovanej európskej konštrukcie novú identitu - vaše bohaté kresťanské tradície. Pripomenu tiež mená viacerých „odvážnych a horlivých“ svedkov evanjelia, ktorí tvorili dejiny Slovenska.*

Vedúci slovenskí predstaviteľia, prezident, premiér a predseda NR SR, sa neskôr stretli so Sv. otcom na súkromnej audienčii, venovanej o.i. vzťahom Slovenska a Va-

tikánu, počas ktorej vyjadrili presvedčenie, že pápežova návšteva významne prispeje k zmiereniu slovenskej spoločnosti.

Popoludní zavítal Ján Pavol II. do Trnavy, nazývanej slovenským Rímom,

ktorá bola dlhé storočia duchovným a náboženským centrom Slovenska a celého Uhorského kráľovstva. Sv. otec sa v katedrále sv. Jána Krstiteľa pomodlil krátku modlitbu a v príhovore k zhromaždeným želal Slovákom, aby modlitbou, prijímaním sviatosti a službou blízky upevňovali v sebe vedomie Božej prítomnosti.

Velkou udalosťou druhého dňa návštevy bolo stretnutie Sv. otca s veriacimi Stredoslovenského kraja, kde sa na nevelkom Námestí SNP v Banskej Bystrici zhromaždilo vyše 50 tisíc účastníkov, v tom veľa mládeže. Počas sv. omše pápež predniesol homíliu (čítal ju kardinál J. Tomko), v ktorej o.i. povedal: *- V našich časoch je veľa pokrstených kresťanov, ktorí sa však ešte nedokázali zrásť so svojou vierou a nevedia, čo chcú a prečo... Treba sa nutne učiť slobody. Je potrebné, aby rodičia vychovávali svoje deti k opravdivej slobode a pripravovali ich na to, aby raz mohli dať správnu odpoveď na Božie povolenie. Rodiny sú tou záhradkou, v ktorej vyrastajú sadenice nových pokolení.* Po sv. omši sa Ján

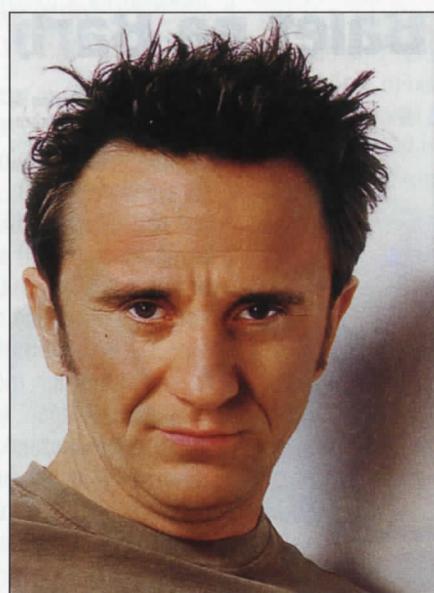
Pavol II. stretol so slovenskými biskupmi a vyzval ich, aby sa starali o chudobných a nezamestnaných a povzbudzovali všetky spoločenské sily k tvorbe nových pracovných miest.

V predposledný deň svojej púte zavítal Sv. otec do Rožňavy na juhovýchodnom Slovensku, kde sa zhromaždilo takmer 150 tisíc veriacich nielen zo Slovenska, ale aj z Poľska a Maďarska. Aj liturgia počas pápežskej návštevy v Rožňave bola v slovenčine, maďarčine a latinčine, čo zvýrazňovalo viacnárodný charakter tejto časti Slovenska. V homílii sa pápež obrátil s výzvou, aby slovenskí katolíci boli vernými žiakmi počúvajúcimi evanjelium a jeho apoštolmi a zdôraznil: *- Svojím kresťanským spôsobom života môžete vo veľkej miere prispieť k evanjelizácii súčasného sveta a k budovaniu spravodlivého a bratského spoločenstva.*

Vyvrcholením štvordňovej púte Sv. otca na Slovensku bola slávnostná sv. omša v Petržalke, zadunajskej 150-tisícovej štvrti Bratislav, ktorú spolu s pápežom koncelebrovalo ok. šesťdesiat biskupov a kardinálov zo Slovenska, Poľska, Maďarska, Rakúska a ďalších krajín. Počas sv. omše, na ktorej sa zhromaždilo vyše 200 tisíc veriacich, Ján Pavol II. blahorečil grécko-katolíckeho biskupa Vasila Hopku (1904-1976) a reholnú sestru Zdenku Schelingovu (1916-1955), rodáčku z Krinej na Orave, ktorých komunistický režim podrobil krutému prenasledovaní, mučeniu a poníženiu. Napriek tomu až do svojej predčasnej smrti s odvahou niesli svoj kríž a zostali verní katolíckej Cirkvi.

Poznamenajme na záver, že to bola už 102. zahraničná pút Sv. otca za 25 rokov jeho pontifikátu. Hoci zdravotný stav pápeža bol tentoraz horší, vyplnil všetky stanovené body programu svojho pobytu na Slovensku.

JÁN ŠPERNOGA

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho poľského filmového herca, ktorého v posledných rokoch často vďavame na televíznych obrazovkách. Aby sme vám uľahčili odpoveď priomíname, že hrá hlavnú úlohu v populárnom televíznom seriáli Kasia i Tomek (TVN), ako aj postavu sanitára v seriáli Na dobre i na zle. Napíšte nám jeho meno i priezvisko a pošlite do redakcie Života. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 9/2003 sme uverejnili fotografiu herca Artura Barciša. Knihy vyžrebovali: Margita Zbelová z Chyžného, Ivona Jerodenová z Krakova a Adam Kolasa z Katovíc.

Súbor Spiš počas vystúpenia na Hore sv. Anny

FESTIVAL NÁRODOV

Pod týmto názvom sa poslednú augustovú nedelu konal na Hore sv. Anny v Sliezsku folklórny festival, na ktorom vystúpili súbory a hudby viacerých národnostných menšíň žijúcich v Poľsku. Boli to o. i.: *Mladežnícky orchester DFK* Spolku Nemcov v Leśnici pod vedením Krystiana Gajdu, ktorý zastupoval nemeckú národnostnú menšinu Opolského vojvodstva, známa bieloruská folková skupina *Czeremszyna*, ktorej špecifikum tvorí spojenie troch rôznych kultúr (bieloruskej, ukrajinskej a poľskej) v jednom programe. Ukrajinskú menšinu zastupoval *FS Ranok*, pôsobiaci kultúrnom dome v Bielsku Podlaskom, ktorý sa predstavil ukrajinskými tancami a pesničkami v regionálnych nárečiach. Litovcov reprezentovala choreografická skupina *Jotva*, ktorá pôsobí od roku 1951. Predviedla staré litovské ľudové tance. Rómsku menšinu reprezentoval známy súbor *Kale jakha* (Čierne oči) z Krakova, ktorý už svoj program rómskych tančov a spevov predvádzal na viacerých scénach sveta. *Spevavý hrádok* je speváckou skupinou bieloruskej menšiny, ktorá očarila sliezskych divákov fahavými pesničkami zo svojho prostredia. Lužickosrbské skladby sme si mohli zasa vypočuť v podaní dychovej hudby *Horjany*, ktorá má vo svojom repertoári aj česko-moravské skladby. Nemeckú menšinu zastupoval aj *FS Sanssouci*, ktorý má vo svojom repertoári nielen staré nemecké i slieziske, ale aj súčasné tance. Názov súboru je spojený s návštevou

Koncertuje lužickosrbská dychovka Horjany

Spoločný záber Beľanov na pamiatku

pruského kráľa Fridricha II., ktorý v roku 1779 prechádzal cez Rudnik a na nocľah sa zastavil v nedalekej samote obklopanej krásnym parkom, preto ju pomenoval Sanssouci podľa svojej rezidencie pri Postupime.

Našu národnostnú menšinu na festivale reprezentoval *FS Spiš* z Novej Belej, ktorý v takmer hodinovom programe predviedol slovenské a spišské tance a spevy, ako aj prvky obradového folklóru. Na festivale patril medzi najstaršie súbory, ktorý si za svoj pôsobivý program, ale aj pri príležitosti 55. výročia činnosti odnesol búrlivé ovácie a množstvo blahoželaní.

Okrem prezentácie kultúr jednotlivých menšíň boli aj koncerty známych poľských skupín zábavnej hudby, o. i. *Brathankov* a *Červených gitár*.

Každý súbor prevzal po vystúpení symbolického porcelánového bieleho holuba, ako zvestovateľa mieru a priateľstva medzi národmi, čo je dôležité najmä v oblasti kultúry, ktorá vlastne nepozná hranice.

Ideou festivalu bolo ukázať širokej verejnosti bohaté kultúrne dedičstvo tradované v spoločenstvách národnostných menšíň. Takéto festivaly prispievajú k výmene názorov na problémy, s ktorými sa príslušníci národnostných menšíň stretávajú v každodennom živote.

Súbor Spiš chce prostredníctvom nášho časopisu podakovať organizátorom festivalu, Sliezskemu samosprávnemu Spolku a Mestskému úradu v Leśnici za pozvanie a pozoruhodnú iniciatívu.

Foto a text: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Známa hudobná skupina Brathanki

Sv. omšu celebroujú knaz P. Kubani a farár J. Marek

J. Čongva a L. Molitoris počas otvorenia

Moderátori A. Bloková a M. Bryja

Počúvanie hudby prináša ľudom potešenie. Azda najväčšej obľube medzi našimi krajanmi sa teší dychová hudba. Aj preto náš Spolok každý rok organizuje prehliadku dychoviek, na ktorej orchestre z jednotlivých obcí môžu predviesť svoje kvality. Dejiskom tohtoročnej, XXII. prehliadky bol Jurgov a presnejšie nový amfiteáter, postavený v peknej prírodnej scenérii na kraji obce.

Slávnostný sprievod

V nedeľu 24. augusta sa už od rána začali do Jurgova schádzať dychovky zo Spiša a Oravy, ako aj a hostia zo Slovenska. Podujatie sa začalo slávnostnou sv. omšou, ktorú celebroval jurgovský farár Józef Marek s knazom Pavlom Kubaním, ktorí srdečne pozdravili zhromaždených, najmä členov dychoviek. Svatú omšu svojou hrou spestrila domáca dychovka.

Po bohoslužbách priamo pred kostolom dala krátky koncert dychovka Uher-

PREHLIADKA KRAJANSKÝCH DYCHOVIEK '2003

čanka z Veľkých Uheriec. Pri nej ukážku svojho umenia predviedla skupina mažoretiek z Prievidze, ktorá vzbudila obrovský záujem. Potom sa zoradil dlhý sprievod, ktorý viedla domáca dychovka a za neustáleho vyhľadávania sa pohol k novopostavenému amfiteátru. Za ním pochodovali mažoretky, potom Uherčanka a dychovky z Vyšných Lapš, Krempách, Fridmana, Podvlna, Nižných Lapš, Kacvín a mládežnícka dychová hudba z Drzewice. Tento pestrofarebný sprievod pozdravovali po oboch stranách cesty stovky divákov.

Koncert dychoviek

Skôr, než sa začal koncert, javisko patrilo opäť mažoretkám. Po ich vystúpení moderátori, Aneta Bloková z Jurgova a Marek Bryja z Krempách, poz-

dravili zhromaždených a privítali čestných hostí: generálnu konzulku SR v Krasove Janu Burianovú, bývalého konzula ČSR v Katoviciach Dr. Mateja Andráša, predsedu Spolku Slovákov v Poľsku Jozefa Čongvu, čestného predsedu SSP Jána Molitorisa, podpredsedov SSP Dominika Surmu a Jána Špernogu, generálneho tajomníka SSP Ludomíra Molitorisa, vojta gminy Bukowina Tatrzańska Józefa Milana Modlu, predsedu OV SSP na Spiši Františka Mlynarčíka, knaza Pavla Kubaniho a jurgovského farára Józefa Marčka, Jána Kubáňa z Bratislav, predsedov MS zo Spiša a Oravy, prof. Šišku z Košíc (rodáka z Čiernej Hory), krakovskú hebrečku Ninu Repetowskú a ďalších. Nasledovali stručné uvítacie prejavy L. Molitorisa a prof. J. Čongvu, ktorý o. i. spomenul významné jurgovské osobnosti -

Orchester z Vyšných Lápš v parádnom pochode

Dychovky čakajúce na začatie koncertu

Cež Jurgov pochoduje Uherčanka z Veľkých Uheriec

Na prehliadku sa prišli pozrieť stovky divákov

kňaza a prof. Alojza Miškoviča a kanonika Jozefa Vojtasa. Prehovorila aj generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, ktorá povedala o. i. – *Chcem vám odvzdať pozdrav od veľvyslankyne SR vo Varšave Magdy Vášaryovej a od Slovenského Inštitútu vo Varšave. Teším sa, že toľko mladých ľudí prejavuje záujem o dychovú hudbu a vaše podujatie. Prajem všetkým účinkujúcim veľa úspechov a divákom príjemné zážitky. Treba podotknúť, že ich na podujatie prišlo skutočne veľa.*

Ako prvá začala koncert dychovka z Krempách pod vedením kapelníka Františka Lukáša. Dychovka pôsobí od roku 1927 a patrí k stálym účastníkom našich prehliadiok. Predstavila sa tangom La Paloma, polkou Staročeská muzika a pochodom Synak z Polianky. Krempašanov vystriedala dychovka z Vyšných Lapš, ktorá pôsobí od roku 1885. Vyšnolapšania pod vedením Mieczyslava Šoltýsa hrajú naozaj pekne, o čom sa mohli presvedčiť účastníci prehliadky po-

čúvajúc polky Z cesty na rázcestie a Libereckú a Pochod v Kolíne.

Po vyše dvadsaťročnej prestávke sa divákom po prvý raz ukázala kacvínnska dychovka, ktorej členmi sú mladí chlapci. Hoci spolu vystupujú len odnedávna a ešte nemajú skúsenosti, hrali celkom dobre. Učí ich Stanisław Wojtaszak, ktorý do Jurgova neprišiel, preto im počas koncertu dirigoval Ján Páleník z Podvylka. Publikum ich počas celého vystúpenia povzbudzovalo potleskom. Zahrali niekoľko valčíkov a ľudových pesničiek. Želáme im veľa úspechov a dúfame, že v budúcnosti spríjemnia ešte nejedno naše podujatie.

Kacvínčanov vystriedala fridmanská dychovka pod vedením Dominika Michalca, ktorú založili členovia požiarneho zboru. Svoje prvé nástroje kúpili vďaka podpore miestnych obyvateľov. V súčasnosti majú vo svojich radoch mnohých mladých členov. Jurgovskému publiku sa ukázali naozaj z tej najlepšej stránky a

zahrali polky Tichá noc, Zimné ruže a valčík Pri brehu. Nasledovalo vystúpenie mládežníckej dychovky z Podvylka spolu s jej mažoretkami. Dychovka má dlhú tradíciu a na budúci rok oslávi už osiemdesiaté výročie svojej existencie. Kapelníkom je Ján Páleník. V nedeľu sa nám predstavila americkými a slovenskými skladbami.

Konečne prišla na rad dlho očakávaná domáca dychovka, ktorá vystupuje pod taktovkou Františka Čongvu. Má bohatú tradíciu, keďže existuje od roku 1830. Na prehliadke zahrala v tanečnom rytme polky a valčíky. Vystriedala ju nižnolapšanská dychovka, ktorá tento rok slávi svoje 100. výročie svojej činnosti. Kapelníkom je Štefan Majerčák. Zahrala divákom valčík Šepot kvetín, pochod Mužne vpred a skladbu Góralu či ci nie žal. Nižnolapšanskej dychovke želáme veľa úspechov v ich ďalšom pôsobení.

POKRAČOVANIE NA STR. 24

Mažoretky z Prievidze na scéne

Hostia zo Slovenska preberajú diplomy od J. Čongvu a L. Molitorisa

ráve odzvonili poludnie. Brány školy sa otvorili a chlapci vyleteli von, sácali sa, aby sa doštali čo najskôr zo školy. Nerozbehli sa však a neponáhľali domov na obed, ako to robievali každý deň, ale po niekoľkých krokoch sa zastavili, utvorili skupinky a začali si čosi šepkať.

Predpoludním prišiel totiž do školy po prvý raz Šimon, syn Blanchoty. Chlapci ho nepoznali, pretože nikdy nechodil von a nebehával s nimi po dedine ani po brehu rieky. Preto ho tiež nemali radi a s určitou radostou, v ktorej sa však zračil úžas, ho prijali medzi seba a opakovali si vetu vypo-vedanú štrnásťročným alebo pätnásťročným spolužiakom, ktorý pritom významne zamrkal, ako by o celej veci mohol veľa povedať:

- Viete, ... Šimon ... nemá otecka.

Šimon mal asi sedem rokov. Bol trochu bledý, veľmi čistotný, trochu ostýchavý, takmer nešiká.

Chystal sa vrátiť k mamičke, ale spoľužiaci, stále si čosi šepkajúc a hľadiac naň prefíkane a kruto ako deti, chystajúce zlomyseľný kúsok, ho potichu obstúpili, takže sa ocitol uprostred kruhu.

- Ako sa voláš?

Odpovedal: - Šimon.

- Aký Šimon? - pýtal sa druhý.

Chlapec opakoval zmätene: - Šimon.

Ten druhý chlapec sa však na neho rozkričal:

- Každý sa menuje Šimon a ešte nejako... Šimon nestačí.

Takmer sa rozplakal, ale zopakoval po tretí raz:

- Ja sa volám Šimon.

Chlapci sa rozrehotali. Väčší chlapec víťazoslávne vyhlásil:

- Nevravel som vám? Nemá otca.

Rozhostilo sa ticho. Deti ohromila tá zvláštna, nemožná a strašná vec - chlapec nemá otca! Pozerali na neho ako na zvlášnosť, na bytosť, ktorá sa vymyká prírode. Cítili, ako v nich rastie opovrhnutie, až doposiaľ nepochopene, opovrhnutie ich matiek Blanchotou.

Šimon sa oprel o strom, aby nespadol, nenapraviteľné nešťastie ho celkom zničilo. Usiloval sa to vysvetliť. Ale neprišlo mu nič na myšľ, čo by im mohol povedať, aby vyvrátil tú strašnú vec, že

nemá otecka. Napokon celý bledý len tak vykríkol: - Ale ja mám otecka!

- Kde je? - spýtal sa ten chlapec.

Šimon zmíkol. To nevedel. Chlapci sa vzrušene smiali: deti vidieka, blízke zvieratám, cítili ten krutý pud, ktorý poháňa sliepky na dvore, aby dozobali svoju družku, len čo je poranená. Šimon si zrazu všimol mladého suseda, syna vdovy, ktorého vídal stále samého len s matkou, ako videl aj seba. Povedal mu:

- Ty tiež nemáš otecka.

- Ale mám, - odpovedal ten druhý, - ja mám otecka.

- A kde je? - namietal Šimon.

Toto všetko ako by u nepriateľov rozpáilo zúrivú radosť a prirodzene ako divosi pri svojich krutých radovánkach pochytili sa za ruky, začali okolo neho tancovať a ako refrén opakovali:

- Nemá otca, nemá otca!

Šimon od razu prestal plakať. Zúril od zlosti. Pri nohách zbadal kamene. Pozbiehal ich a z celej sily začal hádzať po svojich mučiteľoch. Dvoch alebo troch zasiahol a tí s krikom utiekli. Vyzeral tak rázne, že ostatných sa zmocnila panika. Dav je vždy zbabelý, keď stojí proti rozohnenému človeku. Pustili sa a rozutekali.

Keď chlapček, ktorý nemal otecka, zostal sám, rozbehol sa do polí, pretože akási spomienka ho priviedla k veľkému rozhodnutiu. Chcel sa utopiť v rieke.

Spomenul si, ako pred týždňom skočil o vody akýsi chudák, biedny žobrák. Šimon sa pozeral, keď ho vytahovali z vody.

A ten chudák, ktorý sa mu inokedy zdal byť úbohy, špinavý a ošklivý, ho vtedy upútalo svojím pokojným výrazom, bledou tvárou, dlhými mokrými fúzami a otvorenými veľkými a pokojnými očami. Ludia, ktorí tam stáli, hovorili: - Je mŕtvy. Kto si dal: - Teraz je už šťastný. A tak sa Šimon chcel tiež utopiť, pretože nemá otecka.

Prišiel až k vode a pozeral, ako tečie. Niekoľko rybiek sa hralo v čistom prúde, občas sa trochu vymrštili a chytali mušky, ktoré poletovali nad hladinou. Prestal plakať, aby dobre videl; veľmi ho zaujímalo, ako to robia.

Malá žabka mu vyskočila pred nohami.

Pokúsil sa ju chytiť. Naháňal ju a tri razy sa mu už skoro podarilo chytiť ju. Napokon ju predsa len chytil za konce zadných nôh a rozosmial sa, keď videl, ako sa žabka usiluje vyslobodiť. Vtom si spomenul na domov, potom na matku a v strašnom zármutku sa znova rozplakal. Klakol si a odrieval modlitbu, ako by sa chystal do posteľ. Nemohol ju však dokončiť, lebo začal znova plakať a zvíjal sa v strašnom žiali.

Od razu zacítil, ako mu ktosi položil na plece fažkú ruku a silný hlas sa ho pýtal: - Prečo, chlapček, tak veľmi nariekaš?

Šimon sa obzrel. Za sebou videl vysokého robotníka s kučeravými čiernymi vlasmi a fúzami, ktorý na neho dobrácky hľadel. Chlapec mal oči i ústa plné síz, ale odpovedal:

GUY DE MAUPASSANT

ŠIMONOV OTECKO

- Zbili ma.... pretože... ja ja ... nemám otecka... nemám otecka.

- Ale nevrav! - povedal muž s úsmievom. - Každý má predsa otca.

Dieťa v kríčoch zármutku len ťažko hovorilo: - Ja... ja... ja ho nemám.

Robotník vtedy zvážnel. Spoznal Blanchotinho syna a hoci bol v dedine len krátky čas, čosi počul o jeho príbehu.

- No tak, - povedal, - upokoj sa, prestaň plakať a pod' so mnou k mamičke. Dám ti... otecka.

Vydali sa na cestu. Veľký viedol malého za ruku a usmieval sa, pretože bol rád, že konečne uvidí tú Blanchotu, o ktorej sa hovorilo, že je jednou z najkrajších v dedine. Hádam si v hĺbke duše hovoril, že dievča, ktoré sa raz potklo, môže povoliť aj druhý raz.

Došli k bielemu, veľmi čistému domu.

- Už sme tu, - povedalo dieťa a zavolalo: - Mamička!

Z domu vyšla žena a robotník sa prestal usmievať, pretože hned pochopil, že s tou vysokou bledou ženou už nemožno zachádzat ľahkomyselne: stála prísné na prahu, ako by bránila mužovi vstúpiť do domu, kde už bola raz zradená iným mužom. Ostýchavo, s čiapkou v ruke vyzkokoval: - Viete pani, vediem vám väšho synčeka, zablúdil pri rieke.

Šimon sa však vrhol matke okolo krku a plačúc hovoril:

- Mamička, nezablúdil som, chcel som sa utopiť, pretože ma chlapci bili... bili ma, že nemám otecka.

Mladá žena náhle zaliata červeňou a zranená až do hĺbky srdca prudko objala svoje dieťa. Po tvári jej stekali slzy. Dojatý muž zostal stať, nevedel, ako sa má rozlúčiť. Ale Šimon sa od razu rozbehol k nemu a opýtal sa:

- Chcete byť mojím oteckom?

Rozlňhalo sa veľké ticho. Blanchota sa hanbila a mlčala, opierala sa o stenu a obidve ruky si tisla na srdce. Dieťa video, že mu nik neodpovedá, a dodalo:

- Ak nechcete, vrátim sa a utopím.

Robotník to chápal ako žart a so smiechom povedal:

- Pravdaže, chcem.

- Ako sa voláš? - opýtalo sa vtedy dieťa. - Aby som mohol odpovedať chlapcom, až sa budú pýtať na tvoje meno.

- Filip, - odpovedal muž.

Šimon na chvíľu zmíkol, aby si to meno dobre zapamätať, potom podal robotníkovi ruku a spokojne povedal:

- Teda dobre, Filip. Si môj otecko.

Robotník chlapca zdvihol, rýchle po-bozkal na obidve líca a chvatne odišiel dlhými krokmi.

Ked' chlapec prišiel na druhý deň do školy, privítali ho zlomyseľné posmešky. Ale po vyučovaní, ked' ho jeden chlapec chcel opäť trápiť, Šimon na neho skríkol, ako by mu hádzal do hlavy kameň:

- Môj otecko sa volá Filip.

- Aký Filip?... Čo je to za Filipa?... Ktorý Filip?... Ako si k tomu Filipovi došiel?

Šimon nič neodpovedal, nedal sa otriasť vo svojej viere, díval sa na spolužiakov vyzývavo, bol ochotný nechať sa skôr umučiť, než pred nimi utiečť. Učiteľ ho však vyslobodil a Šimon sa dostal šťastivo domov.

Štvrt' roka chodil Filip často okolo domu Blanchoty, niekedy ju oslovil, keď ju videl šíp pri okne. Odpovedala mu zdvorile, vždy bola väžna, nikdy s ním nepožartovala, ani ho nepozvala dnu. Pretože bol trochu domýšľavý ako ostatné všetci muži, nahováral si, že sa trochu červena, keď sa s ním zhovára.

Ale narušená povesť sa veľmi ťažko napráva a zostava vždy krehká, takže aj pri plachej Blanchotinej rezervovanosti sa začali po dedine roznášať klebety.

Čo sa týka Šimona, ten mal nového otecka veľmi rád a chodil s ním skoro každý deň podvečer na prechádzku.

Jedného dňa mu však chlapec, ktorý na neho prvý zaútočil, povedal: - Klamal si, nemáš otecka, ktorý sa volá Filip.

- Prečo? - spýtal sa vzrušene Šimon.

Chlapec si mädlil ruky. Potom pokračoval: - Pretože keby si ho mal, musel by byť mužom tvojej mamy.

Blanchotin synček sklonil hlavu a zamyslene sa vybral do vyhne starého Lóziona, kde Filip pracoval.

Nepozorované vstúpil dnu a šiel po-tichu zaťaňať za vestu svojho piateľa. Ten sa hned otočil. Aj ostatní to videli, prerušili prácu a oboch pozorovali. V tichu nezvyklom na tomto miesta ozval sa slabý a krehký hlas chlapca.

- Počuj, Filip, Michand mi práve povedal, že nie si tak celkom môj otecko.

- A to už prečo? - pýtal sa robotník.

- Pretože nie si mamičkin muž.

Nikto sa nezasmial. Filip zostal stáť, oprel si čelo o chrbát svojich veľkých rúk, ktoré ležali na rúčke jeho kladiva stojaceho na nákove. Jeho štyria kamaráti sa naňho dívali a Šimon, maličký medzi týmito obrámi, úzkostlivu čakal. Zrazu jeden z kováčov, ako by odpove-

dal na myšlienky všetkých, povedal Fi-lipovi:

- Tá Blanchota je predsa len slušná a poriadna žena. Je statočná a poctivá, hoci sa jej prihodilo neštastie. Pre počestného chlapa by to bola dobrá žena.

- To je pravda, - potvrdili ostatní traja.

Potom bolo už počuť len dúchadlo, ktoré fúkalo do ohňa v ohnisku. Filip sa od razu zohol k Šimonovi so slovami:

- Id' a povedz mamičke, že s ňou chcem dnes večer hovoriť.

Potom sa vrátil k svojej práci a jedným razom všetkých päť kladív uderilo do nákovy. Takto búchali do železa až do večera; boli to silné, mocné, veselé kladivá, spokojne kladivá. Ale práve tak ako veľký zvon katedrály na sviatky mocne prevyšuje cenganie ostatných zvonov, aj Filipovo kladivo prevyšovalo hluk ostatných, dopadalo sekundu po sekunde s ohlušujúcim buchotom.

Samému Filipovi svietili oči, stál medzi iskrami a vášnivo kul.

Keď prišiel k dverám Blanchoty, nebo bolo plné hviezd. Mal svoju sviatočnú bundu, čistú košeľu a upravene fúzy. Mladá žena sa objavila na prahu a smutne povedala: - Pán Filip, nie je správne chodiť, až keď je už tma.

Chcel čoosi povedať, zakoktal sa však a zostal pred ňou zmätene stáť.

Dodala: - Predsa chápete, že o mne už nesmú kolovať nijaké klebety.

Vtom od razu vyhríkol: - Ale čo na tom záleží, keď chcete byť mojou ženou?

Neodpovedala, ale jemu sa zazdalo, že v tme miestnosti počuje pád omdletého tela. Rýchlo vkročil dnu a Šimon, ležiaci v svojej postieľke, rozoznal zvuk bozku a niekoľko slov, ktoré jeho matka ticho zašepkala. Potom náhle ucítil, ako ho zdvihajú ruky jeho piateľa, ktorý ho držal na svojich herkulovských ramenách a hovoril:

- Povieš tým svojim kamarátom, že tvoj otecko je kováč Filip Remy a že vy-táhá uši všetkým, čo ti budú ubližovať.

Na druhý deň, keď bola škola plná a malo sa začať vyučovanie, malý Šimon vstal a celý bledý trasúcimi sa perami povedal jasným hláskom:

- Môj otecko je Filip Remy, kováč. Povedal, že vyťahá uši všetkým, čo mi budú ubližovať.

Nik sa nezasmial, pretože kováča Fi-lipa Remya dobre poznali a to bol otec, na ktorého by boli všetci pyšní.

(Domová pokladnica 1974)

Prehliadka...

DOKONČENIE ZO STR. 21

Hostia prehliadky

Po koncertoch krajanských dychoviek dostali priestor naši hostia – mládežnícka dychová hudba z Drzewice pri Łodzi a dychová hudba Uherčanka z Veľkých Uheriec s mažoretkami z Prievidze. Ako prvá sa predstavila dychovka z Drzewice, ktorá pôsobí pri miestnom Kultúrnom dome skoro asi rok. Jej kapelníkom je Stanisław Mulik. Zahrala viacero populárnych skladieb, ktoré sa divákom páčili a získali búrlivý potlesk. Po nich javisko patrilo striedavo mažoretkám z Prievidze a dychovke Uherčanka, ktorá vystúpila aj so sólistami. Uherčanka má dlhorodenú história. Vznikla v roku 1877 ako požiarnická kapela pri Thonetovej továrnii na ohýbaný nábytok. Spočiatku

hrávala na rodinných slávnostach majiteľov továrne, na zábavách usporadúvaných pre úradníkov a zamestnancov, na pohreboch zamestnancov továrne a rozličných výročných sviatkoch. Bola súčasťou života v dedine. Okrem Veľkých Uheriec koncertovala v tých rokoch v Prahe, Budapešti a okolitých obciach. Od roku 1980 pracuje pod vedením Antona Kováča mladšieho. Pozostáva z 20 členov. Zúčastňuje sa všetkých osláv v obci a každý rok sa zúčastňuje rôznych festivalov o. i. vo Francúzsku, Španielsku, Taliansku, ktoré vystupuje spolu s mažoretkami z Prievidze alebo Senice. Na našich podujatiach boli už niekoľkokrát.

Keď dozneli posledné tóny, organizátori pozvali na javisko kapelníkov dychoviek, kde im odovzdali pamätné diplomy predsedu SSP J. Čongva a generálneho tajomníka L. Molitoris.

Po tomto slávnostnom akte L. Molitoris podákoval účinkujúcim a najmä Jur-

govčanom za prípravu podujatia a pozval všetkých na zábavu v amfiteátri, kde mala hrať ďalšia dychovka z Námestova.

Poznamenajme na záver, že popri koncerte si záujemci mohli kúpiť publikácie o našom Spolku a jeho dejinách a ďalšie knihy vydané našou tlačiarňou, ktoré predávali mladučké krajanky Magdaléna Vojtasová a Patrícia Pacigová. Labužníci si mohli pochutia na výborných bryndzových haluškách, zemiakových placákach, opekaných klobásach alebo guláši, ktoré pripravili jurgovské krajinky. Bola aj lotéria, v ktorej sa za 5 zlôtých dalo vyhrať hodnotné ceny. Nikto neodíšiel s prázdnymi rukami. Výťažok zo Žrebovania má podporiť nákup hudobných nástrojov pre jurgovskú dychovku.

XXII. prehliadka krajanských dychoviek bola veľmi vydarená, takže neostáva nám nič, len sa tešíť na nasledujúcu.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO Z ORAVY

V Podvuku zrazil dodávkový automobil zo Spytkowíc deväťročnú cyklistku Aleksandru Z. Hoci dievčinku po nehode okamžite previezli do nemocnice v Krakove, lekári hodnotili jej zdravotný stav ako veľmi vážny.

Pripomíname vodičom, že od 1. októbra až do konca februára 2004 platí v Poľskej republike povinnosť jazdiť po celom dňa s rozsvietenými svetlami. Nezabudnite tiež, že polícia za nedodržanie predpisu vyrubuje vysoké pokuty!

* * *

V posledných októbrových dňoch býva na spišských a oravských cintorínoch (na snímke v Podvuku) neobvykle rušno. Ľudia začínajú upravovať a ozdobovať hroby, obnovujú náписy na pamätnikoch, zapalať sviečky i kahančeky, skrátku pripravujú sa na Sviatok zosnulých (2. novembra).

17. november, ako *Deň boja za slobodu a demokraciu*, je od tohto roku ďalším štátnym sviatkom SR, čiže dňom voľným od práce. Rozhodli tak poslanci NR SR na pamiatku výročia *Nežnej alebo Zamatovej revolúcie*, kedy v bývalom Československu

padol komunizmus a zaviedli demokratický spoločenský systém.

Na nedávnom zasadnutí jablonskej gminnej rady zhodnotili výsledky akcie nazvanej Pozemok (Pozemok), týkajúcej sa kontroly čistoty a poriadku okolo do-

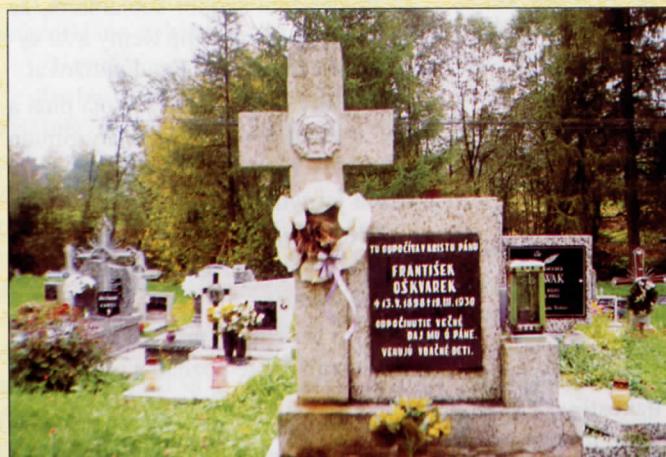
mov a hospodárstiev. Počas akcie zlikvidovali okolo 50 divokých skládok smeti.

- Najviac dbajú o poriadok občania v Podvuku, - povedal Józef Pieróg, vedúci oddelenia Technických služieb (UG) v Gminnom úrade v Jablonke, - kde si už vyše polovica občanov kúpila kontajnery. Na druhej strane len 35% občanov jablonskej gminy má koše na smeti.

12. septembra t.r. sa v sále Mestského kultúrneho domu v Dolnom Kubíne uskutočnilo vystúpenie nášho ochotníckeho divadielka Ondrejko z Podvuka a súboru Kumoratki z M. Lipnice, ktorých na toto podujatie pozval riaditeľ Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Miroslav Žabenský.

Jablonská gmina získala z Európskej nadácie rozvoja poľských obcí 98 tisíc zlôtých na opravu budovy zdravotného strediska v Podvuku. Jednou z podmienok na získanie fondov bolo podpísanie zmluvy medzi vedením jablonskej gminy a Samostatným verejným ústavom zdravotnej starostlivosti (SP ZOZ), o prepožičaní týchto objektov SP ZOZ-u na obdobie minimálne piatich rokov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

VESELÉ PRÁZDNINY SO SLOVENČINOU

Počas tohtoročných prázdnin som bola v rekreačnom tábore v Trusalovej pri Martine na Slovensku. Tábor sa nachádzal v prekrásnom prírodnom prostredí uprostred lesa. Boli sme tam, žiaci zo Spiša a Oravy, od 14. do 26. júla 2003 spolu so skupinou detí zo Slovenska.

Veľmi sa mi tam páčilo. Rozdeli nás tam do skupín a podľa toho sme boli aj ubytovaní. Mladšie deti (8-10 rokov) bývali v chate Dana, trochu staršie (10-12) v hlavnej budove a najstaršie deti (12-16) bývali v chatkách. Mali sme pekné slnečné počasie a chutnú stravu. Starali sa o nás vedúci so Slovenska, ktorí boli veľmi milí.

Náš každodenný režim bol zaujímavý, preto sme sa nikdy nenu-dili. Deň sme začínali rozvečíkom, po ktorej boli raňajky. Neskôr sme mali rôzne hry a zábavy, z ktorých sa mi najviac páčil snem. Bolo to akoby zhodnotenie celodenného programu spojené s hrami. Napr. keď sme si cez deň niekde zabudli svoje veci, mohli sme ich večer dostať späť, ale neskôr sme museli splniť úlohu, ktorú nám určili vedúci. Neboli to

Naša mládež čaká na autobus. Foto: Ž. Chalupková

ťažké úlohy, takže niekedy bolo z toho veľa smiechu. Obyčajne sa snem začína piesňou *Unás v Sargassovej zemi*. Okrem toho na nástenke pri jedálni boli hádanky, ktorých riešenie sme písali na papier, ktorý sme potom dávali do búťavej vŕby. Za správnu odpoveď sme dostali sladkosti. Po sneme bola obyčajne diskotéka. Niekedy sme mali hry aj v noci. Chodili sme do lesa a hľadali poklad a pod.

Na začiatku tábora nás rozdelili do dvoch kráľovstiev, kráľa Artuša a Lancelota. V každom kráľovstve boli štyri skupiny, živly - Vzduch, Oheň, Voda a Zem, ktoré medzi sebou súťažili. Aby som vedela, ku ktorému živlu patrím, musela som si potiahnuť kartičku, ísť k čarodejníkovi, aby mi dal - podľa zadelenia k živlu - napiť sa liečivého bylinkového čaju, aby som mala veľa sily súťažiť. Ja som patrila ku kráľovstvu Lancelota a mojím živlom bola Voda. Po každej hre sme ako skupina získali jednu alebo dve pečiate. Na záver tábora sa to vyhodnocovalo. Zvíťazil živel Voda v obidvoch kráľovstvach. Za nami boli živly Oheň, Vzduch a Zem. Cenou boli sladkosti. Za vzorné správanie sme získali knižné odmeny. Po poslednej diskotéke sme spolu s vedúcimi išli von a urobili veľký kruh zo zasvetených svieč. Bola to rozlúčka s táborom. Poslednú noc nám

vedúci pripravili strašidelnú trať. Išli sme lesným, slabo osvetleným, chodníčkom, kde sa nám naraz ukázalo spoza stromu strašidlo. Boli to preoblečení a namaľovaní naši vedúci. Každý išiel sám, takže sme mali strach, ale po príchode do cieľa sme sa už z toho smiali.

Okrem toho sme chodili na plávareň do Martina, na nákup do Tesca a na výlety.

Boli to nezabudnuteľné dva týždne bezstarostných hier, ale prišiel čas, keď sa pre nás vrátil autobus a museli sme odísť domov. Rozlúčili sme sa s kamarátkami, kamarátmi a so smútkom sme odchádzali domov. Na tohtoročné prázdniny budem dlho spomínať. Všetci sme sa tam mali výborne. Dúfam, že to nebolo poslednýkrát a že sa tam ešte niekedy vrátim.

Chcela by som častejšie chodiť na takéto pobity, lebo som získala nielen nové známosti, ale aj naučila som sa lepšie po slovensky rozprávať, čo sa mi dúfam zíde na hodinách slovenčiny doma.

Touto cestou by som sa rada podľakovala Spolku Slovákov v Poľsku a všetkým ostatným, ktorí mi umožnili takéto pekné prázdniny na Slovensku.

HELENA CHALUPKOVÁ
žiačka 5. tr. ZŠ v Novej Belej

DAR SRDCA

Pred pár rokmi Spolok Slovákov v Poľsku vyvinul akcii pod týmto názvom, ktorej cieľom bolo zbierané milodarov na činnosť našej organizácie. Pripomíname, že táto akcia naďalej pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojil krajan František VODŽAK z Čenstochovej, ktorý venoval na potreby nášho krajanského Spolku 100 Zl. Srdečne mu za to ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel ešte podporiť náš Spolok, môže prispievať na Adresu: Zarząd Główny Towarzystwa Słowaków w Polsce, ul. Św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: Bank PKO S.A., III/O Kraków, 10701193-2017-2221-0100.

PASTIERSKY SVIATOK NA ORAVE

XXIX. ročník tohto zaujímavého kultúrno-spoločenského podujatia organizovaného v rámci akcie *Euroregión bez hraníc* sa uskutočnil 6. júla t.r. vo Veľkej Lipnici-Privarovke na počíta, nedaleko detského zdravotného strediska Horský prístav. Diváci, hostia a účinkujúci si mohli obzrieť niekoľko ukážok starých oravských pastierskych zvykov a obradu, prehliadku ľudových kapiel, speváckych skupín a ďalšie atrakcie. Podujatie otvorila požiarická dychovka z Veľkej Lipnice, po ktorej sa začali vystúpenia folklórnych súborov a inštrumentalistov z poľskej a slovenskej časti Oravy. Divákom sa predstavili členovia slovenského folklórneho súboru *Flajšovan* z Oravskej Lesnej, ktorí patria k stálym účastníkom osláv pod Babou horou, folklórny súbor *Skalniok* z Hornej Zubričie a mládežnícky folklórny súbor pôsobiaci pri gymnáziu vo Veľkej Lipnici. Nechýbali ani detské hudobné súbory a sólisti. Veľký záujem, ako obvykle, vzbudila hra na neobvyklých hudobných nástrojoch (pastiersky roh, lístok a pod.). Prehliadku súborov, sólistov a inštrumentalistov doplnilo niekoľko zaujímavých sprivedných podujatí a súťaží spojených s pastierstvom. Niektorí mladenci súťažili o.i. v šplhu na hladký kmeň stromu, v práskaní voliarskym bičom, v kosení trávy, v dojení kráv na čas a ručnom pílení dreva. Podujatie sa skončilo tradičným posedením pri vatre a večernou ľudovou zábavou. (pk)

SVIATOK BRUSNÍC

3. augusta sa v Oravskom etnografickom skanzene drevenej architektúry v Hornej Zubriči konalo zaujímavé kultúrno-spoločenské a rekreačné podujatie nazvané *Sviatok brusníc*. Organizátori a účinkujúci sa snažili návštěvníkom a turistom pripomenúť clavne oravské kulinárské tradície a výrobky, ktoré Oravci pripravujú z brusníc. Brusnice, ale aj lesné jahody, hríby a liečivé rastliny zbierajú občania už oddávna v okolitých lesoch pod Babou horou, aby z nich pred príchodom zimy pripravili chutné potraviny plné vitamínov, napríklad kompoty, marmeládu, ovocné polievky alebo čaj. Mnohí brusnice dokonca smažia s cukrom a pripravujú ich aj na mnoho iných spôsobov. V programe nechýbala ani degustácia koláčov a iných chutných výrobkov z brusníc a lesných jahôd, napr. ovocných jogurtov, ktoré na podujatie venovalo vedenie cukrárne a pekárne *Polariski* z Hor-

nej Zubričie. Bolo aj zábavno-súťažné podujatie pre deti, koncert dychovky z Podvľaka a vystúpenie ľudových kapiel a hudieb, v tom *Skalniok Halniok* z Hornej Zubričie. Podujatie sa skončilo spoločnou večernou tanecnou zábavou. (pk)

Oravské košíky na rínsku v Krakove. Foto: J. Špernoga

ORAVCI NA KRAKOVSKOM RÍNKU

V rámci XXVII. trhu ľudového umenia v Krakove sa na tamojšom Hlavnom rínsku konala 29. augusta široká prezentácia Oravy. Oravci pod vedením vojta jablonskej gminy Juliana Stopku prišli do kráľovského mesta Krakova s bohatým kultúrno-spoločenským programom pripraveným v spolupráci s vedením gminy Veľká Lipnica. V rámci tohto programu, ktorý sledovalo množstvo divákov, sa predstavila o.i. hudba *Orava* z Hornej Zubričie, folklórny súbor *Rombari* z Chyžného a *dychovka* z Podvľaka. Zaujali tiež výkony oravských mládencov v krepčení kozáčika i hudobno-tanečné vystúpenia mládežnického folklórneho súboru z gymnázia a lycea vo Veľkej Lipnici, ľudovej hudby *Javor* z Hornej Zubričie a kapely *Ludwika Mlynarczyka* z Veľkej Lipnice.

Diváci mohli obdivovať aj ukážky stredávneho spracúvania ľanu, pradenia vlny, páračiek a mútenia masla, ako aj vystavené práce ľudových tvorcov - malby na skele a papieri, grafiky, rezby a pod. Veľkéj obľube sa tešili najmä ochutnávka oravských jedál, medzi iným oštiepkov, syrových korbáčikov, domáceho chleba, koláčikov s jahodami a malinami a ďalších. Nechýbali ani zaujímavé súťaže pre divákov a celý program sa skončil vo večerných hodinach prezentáciou hlavných agroturistickej centier na Orave a oravských stavebných pamäti hodnosti. (pk)

DARY MATICE SLOVENSKEJ SVÄTÉMU OTCOVI

Pri príležitosti tretej misijnnej cesty Svätého Otca na Slovensko prevzal 4. septembra t.r. apoštolský nuncius Henryk J. Nowacki dary Matice slovenskej, matičiarov z Komárnna a obce Čierne Kľačiany Sv. Otcovi a Vatikánu. Ide o umelecký odľiatok súsošia sv. Cyrila a Metoda z Komárnna, ktorý tam za účasti apoštolského nuncia odhalila Matica slovenská 12. júla t.r. a venovala príchodu Sv. Otca na Slovensko.

Štátny sekretariát listom zo 7. augusta 2003 podľačoval Matici za jej list Sv. Otcovi a prejavil priažen cyrilometodskej myšlienke na Slovensku.

Stanislav Bajanič, ktorý viedol delegáciu Matice slovenskej i obce Čierne Kľačiany, odovzdal list Sv. Otcovi, v ktorom ho informuje o matičných cyrilometodských pomníkoch v Prievidzi, Kútoch, Čiernych Kľačanoch, Komárne, ďakuje za jeho sympatie voči slovenskému národu, cyrilometodskej myšlienke a skutočnosti,

Podsrnianska základná škola je známa z mnohých úspechov jej žiakov na športovom poli. Na našom zábere je skupina žiakov (aj s odmenami), ktorá znamenite obstála na cyklistických pretekoch v júni t.r. v Podsrní: Alexander Mazurkiewicz (2. miesto), Žigmund Siarka (1. m.), Monika Rapaczová (1. m.), David Rápacz (1. m.) a Miroslav Rápacz (2. m.).

že ich povýšil na spolupatrónov Európy, čo si vážia a ctia Slováci celého sveta.

Umellecký model súsošia zdobí oltár (priestor) sv. omše v Petržalke, lebo pochádza z Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy, ktorá vlastní impozantné 4-metrové súsošie v Komárne.

Súčasťou darov Svätému otcovi z Matice slovenskej a Čiernych Klačan pri Zlatých Moravciach je aj pyxida – schránka zo slonovej kosti zo 4. storočia, súčasť Klenotnice dávnej minulosti Slovenska, objavená v r. 1974 v uvedenej obci. Vedecká analýza Dr. Titusa Kolníka z Archeologického ústavu SAV v Nitre naznačuje, že môže ísť o dar pápeža Hadriana II. násmu Rastislavovi r. 863, ktorý priniesla misia sv. Cyrila a Metoda. Mohla to byť aj schránka na ostatky svätých, keďže je známa iniciatíva s prinesením ostatkov sv. Klimenta do Ríma, alebo schránka na Eucharistiu. Oválna schránka s priemerom asi 18 cm a výškou 15 cm má bohatú reliéfnu výzdobu a prezentuje motívy zakladania sídla, vidieka, práce, modlitby, čo súvisí s poslaním cyrilometodskej misie na starom Slovensku.

Oba dary Matice slovenskej (jeden pria-mo na oltári v Petržalke), Komárna a Čiernych Klačan symbolizujú najstaršie vzťahy nášho územia, nášho národa a Svätej stoli- ce v duchovnej a kultúrnej Európe.

STANISLAV BAJANÍK
hovorca Matice slovenskej

ORAVSKÉ DOŽINKY '2003

Na prelome augusta a septembra sa niektorá z oravských obcí v jablonskej gmine stáva mestom dožiniek, na ktorých rolníci oslavujú zavŕšenie žatevnych prác. Tohto-

Dožinkový veniec. Foto: P. Kollárik

ročné XI. gminné dožinky sa konali 24. augusta v Malej Lipnici. Zástupcovia jednotlivých obcí pripravili dožinkové vence, ktoré vlezli na siedmich pekne vyzdobených vozoch, tvoriacich pestrofarebný sprievod. Povozy boli z Malej Lipnice, Chyžného, Jablonky-Borov, Jablonky-Centra, Dol-

nej a Hornej Zubrice a Oravky. Nasledovalo vyhlásenie výsledkov súťaže o najkrajší pozov, ktorú vyhral povoz z Chyžného, mimo-chodom vlaňajší víťaz. Tri rovnocenné druhé miesta získali povozy z Jablonky-Borov, Jablonky-Centra a Malej Lipnice. Dodajme, že porota hodnotila výzdobu povozov, odev furmanov, ba dokonca aj vzhľad koní. Po vyhlásení výsledkov si diváci prezreli dožinkové predstavenie v podaní mládežnického súboru z Malej Lipnice a Podváku Kumoratki, po ktorom účastníci dožiniek prešli do kostola sv. Štefana na slávnostnú sv. omšu, počas ktorej kňaz posvätil polnohospodárske plody a dožinkové vence.

Gminné dožinky otvoril jablonský vojt J. Stopka, ktorý sa podelil voňavým chlebom z prvej tohoročnej úrody.

Nasledovalo vyhlásenie výsledkov súťaže o najkrajší dožinkový veniec, v ktorej rovnocenné prvé miesta získali vence z Jablonky-Borov (vlaňajší víťazi) a Malej Lipnice.

Na slávnostne ozdobenom pódiu sa potom konal kultúrny program, v ktorom sa predstavili o.i. folklórne súbory Rombarí z Chyžného, Skalniok a Halniok z Hornej Zubrice a ľudová hudba Javor z Hornej Zubrice. Kultúrny program doplnilo aj niekoľko sprievodných podujatí, o.i. ukážka starodávneho polnohospodárskeho náradia, súťaž v práškaní voliarskym bičom a v preťahovaní lanom. Po vyhlásení výsledkov a odovzdaní hodnotných odmen zahrala dychovka z Malej Lipnice a kapela Roztoka z Międzybrodzia Żywieckiego. Dožinkové slávnosti zavŕšila ľudová veselica, počas ktorej do tanca vyhrala kapela Anonym zo Slovenska.

PETER KOLLÁRIK

ORAVSKÉ LETO '2003

Dňa 20. júla 2003 sa v Jablonke uskutočnil XII. ročník tradičného kultúrno-spoločenského podujatia - *Oravské leto '2003*, ktoré organizuje gminný úrad v spolupráci s Oravským strediskom kultúry a športu v Jablonke. Podujatie bolo v tom-

Súťaž v mútení masla. Foto: P. Kollárik

to roku značne ochudobnené a konalo sa na futbalovom ihrisku, kde sa divákom predstavili o.i. členovia folklórneho súboru Rombarí z Chyžného, ktorí za svoj hudobno-tanečný program zožali, ako vždy, zaslúžený aplauz. Vystúpil tiež detský folklórny súbor Małe Podhale z Jablonky, kapela súboru Podhale, folklórny súbor Skalniok z Dolnej Zubrice, ktorý vedie mladý krajan Adam Sołava z Hornej Zubrice a rodinná kapela Ludwika Mlynarczyka z Veľkej Lipnice-Kyčor. Mladí diváci, ktorých prišlo na podujatie neúrekom, sa však tešili najmä na koncert populárnej skupiny VOX z Varšavy, ktorej hity strhli do spevu a tanca viacerých prítomných.

Ako sme už spomínali, tentoraz na Oravskom lete v Jablonke chýbala súťaž inštrumentalistov a spevákov, kde vlni „kraľoval“ vedúci súbor Rombarí Grzegorz Sternal z Chyžného a naše spevácke duo z Malej Lipnice - Viktória Smrečáková a Angela Vontorčíková. Boli zato iné zaujímavé súťaže, v tom súťaž v mútení masla, ktorú vyhrala dvojica Maria a Eugeniusz Moniakovci z Hornej Zubrice pred Máriou a Miroslavom Kobroňovcami z Malej Lipnice, Johanou Fulovou a Grzegorzom Sternalom z Chyžného. V krepčení kozáčika 1. miesto obsadil vedúci súbor Rombarí Grzegorz Sternal z Chyžného a šplh na drevený, vyše 5-metrový stĺp vyhral Leszek Węgrzyn z Veľkej Lipnice pred Łukaszom Kaliszom z Hornej Zubrice. Podvečer sa najvytrvalejší diváci mohli zabaviť na tanečnej zábave. (pk)

MAJSTROVSTVÁ VETROŇOV

Cierna Hora bola v auguste hostiteľom majstrovstiev v lietaní modelov vetroňov, ktoré sa konali na Gogoľovom poli. Súťaž prebiehala v dvoch kategóriách: 1. do 3 m a nad 3 m. Podujatie sa uskutočnilo pri príležitosti 80. výročia prvého letu makiet

vetroňov v Čiernej Hore v roku 1923. Pri tejto príležitosti bola zároveň bola odhalená a posvätená pamätná tabuľa.

Počas tohtoročných pretekov boli modely vetroňov riadené rádiovými vysielacmi a museli sa vo vzduchu udržať najmenej päť minút, urobiť zopár akrobácií a pristáť na vopred určenom mieste. Súťažiaci predviedli modely vetroňov od 30. rokov až dodnes. Majstrovstvá sa budú organizovať pravidelne každý rok. (ak)

ESTÓNSKO ZA VSTUP DO EÚ

14. septembra 2003 sa v Estónsku konať referendum o vstupe tejto krajiny do Európskej únie. Väčšina Estóncov povedala ÁNO. Za vstup do EÚ hlasovalo 67 percent oprávnených voličov, proti vstupu bolo 33 % hlasujúcich. Estónska vláda, ako aj Brusel prijali výsledok referenda s nadšením. Estónsko sa teda stalo po Malte, Slovinsku, Maďarsku, Litve, Slovensku, Česku a Poľsku už ôsmym štátom, v ktorom občania rozhodli o začlenení svojej krajiny do EÚ. (pk)

SLOVÁCI ZATIAĽ JASNE ÚSPEŠNEJŠÍ

Vo futbalových zápoleniach zástupcov sloštínnych inštitúcií Slovenskej republiky a

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 16. augusta 2003 zomrela v Trnave vo veku 80 rokov krajanka

FILOMÉNA PETRÁŠKOVÁ

rodená Miškovičová

Zosnulá bola členkou Spolku od začiatku trnávskej MS a dlhoročnou čitateľkou Života. Tešila sa v obci všeobecnej úcte. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.
MS SSP v Trnave

* * *

Dňa 3. septembra 2003 zomrela v Čenstochovej po ťažkej chorobe vo veku 72 rokov pani

poľskej republiky sa v posledných rokoch jednoznačne viac darí slovenským reprezentantom. Poslanci Národnej rady SR zvíťazili vo všetkých doterajších vzájomných zápasoch – v roku 2001 v Prešove 3:2, o rok neskôr v poľskom Lublini 3:2 a v tomto roku v Trnave 2:1. V súbojoch predstaviteľov ministerstiev zahŕňajúcich veci oboch krajín sa doteraz tak tiež viac darilo slovenským zástupcom. Po prehre 1:3 v Staréj Ľubovni v r. 2000 následovali dve víťazstvá slovenských diplomatov v pomere 2:0 (v r. 2001 v Nowom Sączi a v r. 2002 na medzinárodnom turnaji v českých Sušiciach). Slováci vo víťaznej sérii pokračovali aj v tomto roku, keď v rámci 8. ročníka futbalového turnaja o Stredoeurópsky diplomatický pohár v rakúskom Villachu porazili poľských kollegov 3:0. (MD)

Družstvo MZV SR počas otvorenia turnaja v rakúskom Villachu

rady SR rozhodli o povinnom používaní zimných pneumatík na všetkých typoch osobných automobilov v zimnom období, t.j. od 15. novembra 2003 do 15. marca 2004. Slovenský parlament zmenil tiež pravidlá jazdy motocyklistov, ktorí budú môcť jazdiť po slovenských diaľniciach rýchlosťou do 130 km/hod, teda tak, ako ostatní účastníci cestnej premávky. Okrem toho od 1. januára 2004 stúpnú na Slovensku ceny diaľničných nálepiek. Podľa cestného zákona sa cena ročnej nálepky pre osobné a dodávkové automobily s hmotnosťou do 3,5 tony zvýši o 150 korún, čiže na 750 SK, pre nákladné vozidlá s hmotnosťou od 3,5 do 12 ton vzrástie cena o 1000 korún, t.j. na 5 000 SK. (pk)

ZIMNÉ PNEUMATIKY

Schválením novely Zákona o pozemných komunikáciách poslanci Národnej

IRENA VODŽÁKOVÁ

Zosnulá bola veľkou priateľkou Slovákov v Poľsku a dlhoročnou čitateľkou Života. V čenstochovskom prostredí ju volali „slovenská Poľka“. Odišla od nás vzorná občianka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Krajanovi Františkovi Vodžákovi v súvislosti s úmrtím manželky vyjadrujeme úprimnú sústrast.

Redakcia Života

* * *

Dňa 3. augusta 2003 zomrel v Bratislave vo veku 81 rokov známy slovenský športový novinár a veľký priateľ Slovákov žijúcich v Poľsku

GABO ZELENAY

V posledných rokoch sa angažoval v politike činnosti v Hnutí za demokratické Slovensko.

Navštívil aj sídlo nášho Spolku v Krakove, kde ho zaujali viaceré problémy, v tom aj otázka nedostatku kníh v našich knižnicach. Vďaka jeho príčineniu sme dostali väčšiu zásielku slovenskej literatúry pre deti a mládež, za čo sme mu veľmi vďační. Česť jeho pamiatke! (pk)

* * *

Dňa 6. septembra 2003 zomrela v Novej Belej vo veku 79 rokov krajanka

KATARÍNA ŠOLTÝSOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou Spolku a predplatiteľkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, vzorná manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

Z KALENDÁRA NA OKTÓBER

Záhradkári

Je to mesiac s typickým jesenným počasím, chladným a nezriedka daždiavým. V záhradke treba nutne dokončiť zber poslednej úrody a pôdu pripraviť na zimovanie. Zo záhonov zberáme neskorú kapustu na uskladnenie i kvasenie. Uskladňujeme len zdravé, pevné hlávky. Do pivnice ukladáme koreňovú zeleninu – mrkvu, petržlen, karfiol (s kořenom) atď. Keď je pivnica suchšia, korene zasypávame pieskom, čím zeleninu dlhšie udržíme čerstvú. Optimálna teplota na uskladňovanie je 2-4 st. C a relativná vlhkosť 85 %. Kto nemá vhodné uskladňovacie priestory, môže zeleninu uskladňovať aj do hrobli v záhrade. Rajčiaky zberáme všetky, aj zelené. V teplej miestnosti na svetlejšom mieste všetky dozrejú. Pripomíname ešte, že niektoré druhy zeleniny, napr. pór, môžu zimovať i na hriadiach. Vydržia aj tuhšie mrazy. Do pivnice ukladáme len časť pôrov určených na konzum. Na začiatku mesiaca môžeme ešte vysadovať jesenný cesnak, ktorý pred výsadbou moríme. Všetky uvoľnené záhony po zbere treba zrýlovať a tak pripraviť na zimovanie. Dobre je pred zrýlovaním rozhodiť na záhony maštaľný hnoj alebo kompost.

Ovocinári

Je to mesiac hlavnej oberačky zimných odrôd jabĺk a hrušiek. Nemožno ich oberať predčasne, preto je dôležité správne určiť ich zrelosť a tým aj obdobie zberu. Napr. šupka dozrievajúcich jabĺk sa pokrýva jemným voskom a mení sa ich zelené sfarbenie do

žltkastej, belavej až pomarančovej. Hned po obratí treba ovocie triediť a najzdravšie ukladať v uskladňovacích priestoroch (drobné a najväčšie plody sa na uskladňovanie nechodia). Október je vhodný čas na sadenie ovocných stromkov a krov. Sadíme ich do vopred pripravených jám bud' zrigovalanej pôdy. Pred sadením treba stromky na niekoľko hodín namočiť a zahľadiť rezné plochy na korenoch. Ináč koreňovú sústavu šetríme a zbytočne neskracujeme. Stromčeky stepene na typových podpńoch sadíme tak, aby miesto očkovania bolo 5-10 cm nad zemou. Po zasadení treba stromky výdatne zaliať a zabezpečiť proti ohryzu zverou (drôtené pletivo, papier, chrániče z plastických hmôt a pod.). Proti zimným mrazom je účelné novo vysadené stromky zakopcovat.

Chovatelia

by svoju pozornosť mali venovať mladým sliepkam a začať ich pripravovať na znášku. Preto chceme pripomenúť, že aj keď hmotnosť vajec závisí v istej miere od plenená sliepok, možno to istými opatreniami ovplyvniť. Napr. keby sme intenzívnejšou výživou skrátili čas potrebný na dosiahnutie pohlavnnej dospelosti a tak vyliali „predčasnú“ znášku, znesené vajcia budú menšie ako od starších sliepok. Preto keď spozorujeme, že mladé sliepočky pohlavné dospievajú (tvarovanie a vyfarbenie hrebeňov, lalokov, chvostov a pod.), musíme zmeniť kŕmnu dávkou, aby obsahovala viac bielkovín, minerálnych látok,

najmä vápnika, a vitamínov, čím dospievamie spomalíme. Chovatelia husí musia čo najskôr vybrať vhodné kusy pre budúci chov, a to nielen husí, ale aj nového gunára, ktorý musí byť v kŕdli skôr, než sa husi začnú páriť. Mohlo by sa stať, že ho husi neprijmú. Keď je jeseň teplá, možno husi v prvej polovici októbra tretí raz podškibať.

Včelári

V minulom čísle sme písali o potrebe čo najrýchlejšieho podávania včelstvám zimných zásob. Kto to neurobil v septembri, musí to urobiť najneskôr na začiatku októbra. Za priažnivého počasia včelstvá ešte využívajú každú príležitosť na prelepy prípadne na zbieranie peľu. Najmä mladé včely robia orientačné prelepy, pričom sa zavajú nestraviteľných látok nahromadených vo výkalových vakoch. V tomto období ubúda prác vo včelnici. Treba však skontrolovať letáčové otvory, či niekde nie sú diery, cez ktoré by sa mohli dostať do úla myši a piskory. Otvory sa zužuje na výšku ok. 7 mm. Koncom mesiaca, keď sa pre nižšiu teplotu včely stiahnu do chumáča, takže ich v podmetoch niet, vkladá sa do podmetu pod plást nepieskovanú lepenku. Keď je však vtedy teplejšie počasie a včely v podmete visia, treba túto prácu odložiť na neskôr. Nesmie sa však na to zabudnúť. Ide o to, že na jar vytiahnutím a vyčistením podložky ušetríme včelám veľa práce. Nemusia totiž vynášať mŕtvolky uhynutých starších včiel a melivo. Okrem toho podľa stavu na podložke sa včelár môže dozvedieť, ako včelstvo zimovalo, kolko včiel uhynulo, ba dokonca aký je jeho zdravotný stav. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes niekoľko úvah o gaštanoch (pol. kasztany), ktoré sa zbierajú práve v tomto mesiaci. Všimneme si však najmä PAGAŠTAN KONSKÝ (lat. Aesculus hippocastanum, pol. kasztanowiec zwyczajny), využívaný i na liečebné účely. Je to stredne vysoký strom rastúci na teplých miestach, vysádzaný v parkoch, záhradách a pri cestách.

Na liečebné účely sa zbierajú semená, listy, ako aj kôra z mladých konárikov, ktorá obsahuje najmä saponíny, glykozydy, eskuletín. Kedysi sa ňou nahrádzala chinínová kôra, účinná proti horúcke. V liehovom roztočku ju používajú i pri lámke, ischiase a pri migréne. Zvieravo pôsobiaca látka tanín a flavóny (eskulín, quercitrín) z kôry sa využívajú na ošetrovanie hemoroidov (zlatých žíl) a zápalov žíl. Pre obsah saponínov sa kôra používa do

rôznych pásť, šampónov a práškov na umývanie. Vnútore ju možno používať len v nevelkých dávkach, lebo vyvoláva dávenie, spavosť a bolesti hlavy.

V súčasnosti sa najviac zbierajú semená (gaštaniny), ktoré sú v tvrdej kožovitej šupke. Obsahujú saponíny, escín, veľké množstvo škrobu, bielkoviny, purínové deriváty a pod. Najväčšie terapeutické uplatnenie majú pri samých semenách aj ich výťažky resp. niektoré ich zložky tvoriace základ rôznych prípravkov, používaných pri periférnych poruchách krvného obehu, pri kŕčových a lymfatických žilách, hemoroidoch, obehových poruchách; majú tiež protizápalové účinky a vplyv aj na krvnú zrážavosť. Podávajú sa vnútore i zvonka, napr. pri zápaloch žíl, vredoch predkolenia a pod. Esencia z plodov sa uplatňuje najmä pri kŕčoch v prsiach, katároch hrtana a hltana, pri reumatizme,

angínach, opuchoch pečene, cievnych poruchách a pri hemoroidoch. V ľudovom liečiteľstve sa odporúča pri úporných hnačkách podať pol kávovej lyžičky postrúhaného sušeného semena s trochou liehoviny, zvonka zasa odvary na rany, opuchy, omrzliny, lišaje a pri hemoroidoch. Listy sa uplatňujú na uľahčenie vysášavania, ako stiahujúcia protihemoroidný prostriedok. Dávkuje sa 1 lyžička na šálku záparu.

(jš)

ŠTEFAN MORAVČÍK

V KIRIPOLCI SVINE KUJÚ

Po ulici bežia kone.

Hm, ľahko sa to len tak povie, ale tá krása!

Klopi-klop, klopi-klop. Čažká laba ľahko padá, udrie o zem, odrazí sa, udrie o zem, zaískej. Krdeľ' iskier vyletí, krdeľ' blšiek ohnivých.

Tuki-tuk! Hrabi-hrab, to je muzika!

Kráľ Přemysl Otakar v zlatom koči sedí a obzerá si kraj. Samá rovina, les a krovina. Hlinené chalupy, slamené strechy, okienka ako dlaň. Všade to isté. Od Bratislav až po Senicu - všade len chatrná chudoba, bublavé blato a samá slama Ale ľudia tí boli zlatí! Ani nevedeli, aké kráľovi ukázať, predviesť a stavieť. Vymýšľali na jeho poč všeljaké parády, ktoré sa in zdali byť veľmi zábavné.

V Plaveckom Štvrtku pastier Havlík vyliezol na borovicu, usekol vršačik a na kmeni sa postavil na hľavu. Dovtedy držal nohy hore ako svieca, kým kráľovský sprievod neprešiel.

Malačania celé týždne nič nerobili, len naháňali po lese jelene. Pripravili na Vinochradku výbornú hostinu, že si sám kráľ na nej prsty oblioval. Parohy z najstatnejšieho jeleňa mu vďačne malackí občania darovali na pamiatku. Ba aj kráľovnú dali pozdraviť.

Aj v Kiripolci sa zišli múdre hlavy a hútali, čo a ako spravia s kráľom. Musí to byť voľačo t-t! jeden navrhoval to, druhý ono. Pohádali sa Drahošovci so Sloboďovcami, huncúti s mudrlancami a lapají s tárajmi. Pobili sa figliari s ozembuchmi, ale na nič múdre neprišli.

ANIČKA MALIČKÁ, KDE SI BOLA

2. A ja som po tri dni trávu kosi, esťe som si čižmy nezarosil.

A ja som hrabala,

teba som čakala,
duša moja, duša moja.

Napokon sa ozval muzikant Tudle: „Ná, víte co? Podujeme prasa. A že je to sám kráľ, dáme mu zuaté podkovy.“

Ako muzikant povedal, tak aj spravili. Vybrali pekne vyplasené prasa a paprčky mu podkuli zlatými podkovičkami. To bude kráľ vyvalovať oči! Také voľačo iste nikde na svede nevidel. Spokojne čakali na kráľovský sprievod.

Klopi-klop! Tuki-tuk! Už sa vezie výsost' kráľ! Po ulici bežia kone, hrajú na nich všetky žilky. Blom-blom-blom, to je muzika! Kráľ kýva rukou, akoby si komára z nosa odháňal. Ale inak nič, ani nezastaví. Richtár Kršek s prasat'om zlatom podkovaným beží popri kráľovskom koči, kričí a na prasa ukazuje. Za richtárom uháňa muzikant Tudle, svoju basu preveselú má cez plece prevesenú.

Kiripolčania sa smejú, až sa po zemi váľajú. Majú z toho potechu ako starú metechu. Ale kráľ sa len začudovane z okienka pozera, komára spred nosa odháňa.

Richtár sa zamračil, schytíl prasa do náručia a tancuje s ním pred kráľovským záprahom, aby lepšie ukázalo zlaté podkovy. Prasa sa mykalo a pišťalo, akoby ho na nože brali.

Kvi-kvikvíí!

Kiripolčania od smiechu plakali, ale kráľ?

Heš, komár, ideš ho! Stále iba ukou hádže, smiechu nepozná. 'rečo by sa aj smial? Vedť vtedy sa dedinách potulovalo veľa prasiat, kôz a všeljakého hydu. Prplali sa v blate, rozrývali priekopy a plietli sa ľuďom pod nohy. Hušhus!

Kráľ si vznešene komára odháňal, ale horšie bolo s koňmi. Splašili sa, trhali nabok, len-len že richtára s prasat'om nepreválili. Koč sa prevrátil a kolesá sa po dedine rozkotúľali. Kráľ sa vysypal do zelenej trávy. Zazvonili zlaté zvonce, vo vzdachu zaviali červené galenty a červený plášť. Rencelence, kotrmelce! Dedinčania zavýiali od smiechu ako vlcí: Húúú! Hééé! Hóóóóó...

Keď sa do sýtosti narehlili, pustili sa do roboty. Ešte šťastie, že mali v Kiripolci šikovných kováčov. Hotoví majstri to boli. Tuki-tuk a hned' bolo všetko ako treba.

Kráľ bol rád, že si môže znova sadnúť a jachať ďalej. Kone prešli cez dedinu, slávu kráľa viezli ďalej.

Chýr o podarených Kiripolčanoch sa rozniesol po celom svete. Podnes sa spieva prastará pesnička, veselá upomienka na tú bláznivú príhodu:

*V Kiripolci svine kujú,
v Jakubove hudy dujú... .*

V Jakubove hudy dujú - bodaj by neduli, keď kráľovský koč prefrčal cez ich dedinu, ani sa len nezastavil. Hja veru, nemajú všade ľudia také onkavé nápady ako tí v Kiripolci.

(Z knihy: Sliacky, O.: Zlaté slniečko, Mladé letá, Bratislava 1987, s. 46-47)

MILÍ MLADÍ ČITATELIA!

Redakcia Život za spoluúčasti základných škôl
a gymnázií na Spiši a Orave vypisuje pre vás novú

VÝTVARNÚ SÚŤAŽ ŽIVOTA '2003

pod názvom

O ČOM SNÍVAJÚ DETI?

S tému si určite ľahko poradíte. Ved' každý z vás má určite veľa tajných želaní, ktoré len čakajú na príležitosť, aby sa stali skutočnosťou. Prednedávnom sa skončili prázdniny. Možno už počas nich sa vám niektoré želania splnili, kým iné naďalej ostávajú vo sfére snov. My vám ponúkame priestor na zobrazenie toho, po čom najviac túžite. Stačí sa len zamyslieť a nakresliť. Pre uľahčenie vám ponúkame niekoľko pomocných námetov:

- túžba po súrodencoch alebo po vlastnej, pekne zariadenej detskej izbe,
- želanie mať dobrých kamarátov, s ktorými sa možno hrať, chodiť na výlety,
- byť s rodičmi na dovolenke pri mori, v meste, v rekreačnom stredisku a pod.
- mať vlastný počítač, CD-prehrávač budť iné technické výmoženosť,
- mať dobrých rodičov,
- žiť v krajinе, kde nie sú vojnové konflikty alebo mať v dospelosti zaujímavú profesiu, nehovoriac o ďalších želaniach, o ktorých milí mladí priatelia, sami najlepšie viete.

Súťaže sa môžu zúčastniť všetci žiaci základných škôl a gymnázií, ak nám pošú aspoň jednu prácu na uvedenú tému. Pri práci môžete používať ľubovoľnú techniku - farbičky, pastelky, ceruzky, textil, drevo, papier a pod.

Každá práca musí obsahovať nasledujúce údaje: názov (titul), meno a priezvisko, vek, triedu, školu a presnú adresu autora.

Svoje práce posielajte na adresu redakcie (Redakcia Život, ul. sv. Filipa 7/7, 31-150 Kraków) najneskôr do 20. decembra 2003.

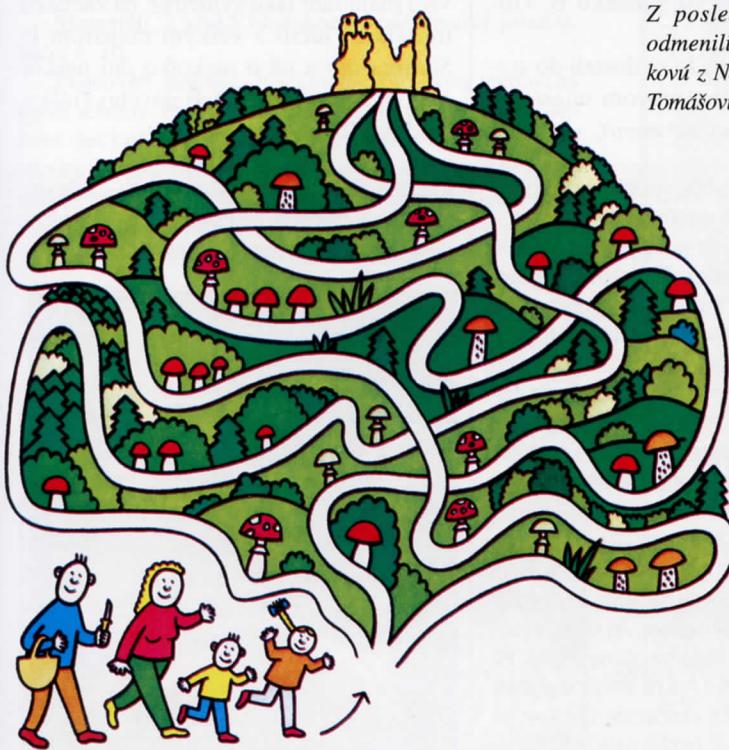
Najlepšie práce získajú hodnotné odmeny a budú uverejnené v Živote.

Srdečne pozývame!

IDE ME NA HUBY

Milí mladí priatelia, v jeseni sa viacerí z vás spolu s rodičmi výberu zbierať huby. Viete rozlíšiť jedlé od jedovatých hub? Pomôžte vám v tom obrázok, kde máte tri cesty vedúce k hradu. Pri ktorej ceste rastie najviac jedlych hub? Zistite to a najlepšiu cestu vyfarbte a pošlite k nám do redakcie.

Z posledných prác sme odmenili Bohumilu Gronkovú z Novej Belej a Máriu Tomášovú z Kacvínna.

Muchotrávka zelená

Kozák

Muchotrávka červená

Hrib smrekový

ČO JE TO?

Šašo zlatý
šaty trati.
Čo je to?
(Jesenný strom)

Dáma štíhlá
samá ihla.
Čo je to?
(Jedľa)

Maľované lícko malo,
slniečko naň
maľovalo.
Čo je to?
(Jablko)

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

ŽLTÁ JESEŇ

Jeseň, pani bohatá,
farbí stromy do zlata,
premaľúva celý sad.
Zletel vietor, šiki-miki,
hojdá všetky konáriky,
vraj by

stromy
zobliecť rád.

Vyhúda im celý čas:

- Ide zima, bude mráz,
pomrznete zaiste!
Ale strom mu rozosmiaty
ako dáky peniaz zlatý
púšťa

len list
po liste.

Na polici v komore
stojí vojsko v pozore
a do okna nakúka. . .

A to vojsko na parádu,
to sú plody z nášho sadu:
krásne

žlté

jablká.

Vojde Evka maličká

- v žltých vláskoch mašlička -
vyskočí a povie: - Jaj!
Žltý jačmeň, žlté žitko,
žltá skriňa, žlté sitko
a von

žltý

celý kraj!

NOVÝ KRÁL

Aby nebolo pochybnosti, ide o víťaza posledného v tomto roku grandslamového turnaja US Open v New Yorku, tenistu Andyho RODDICKA, ktorý sa v priebehu jedného turnaja stal veľkou hviezdou svetového tenisu. Hned na druhý deň po turnaji ho bolo možno vidieť na známej newyorskéj Times Square, kde sa okolo obeda prechádzal s veľkým striebriatým pohárom v rukách. Bol už po rozhovoroch v niekoľkých najväčších newyorských novinách, poludní čakali naň ešte CNN a MTV a večer veľké talk-show u Davida Lettermana. Takto Amerika vítala nového majstra US Open.

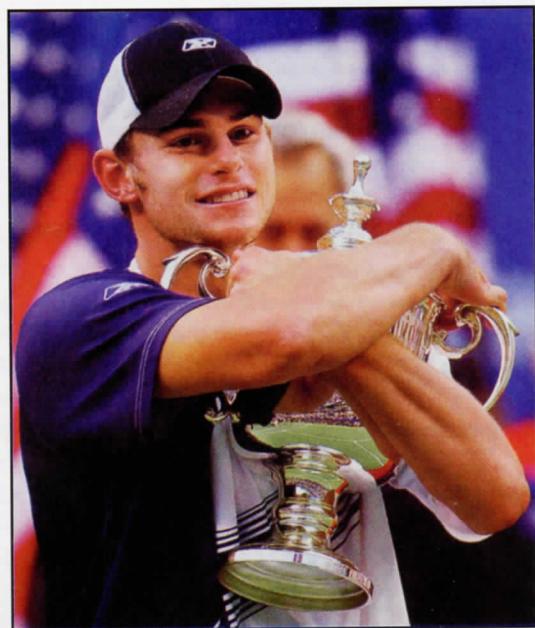
Ked' sa pred niekoľkými mesiacmi W. Fibak spýtal známeho trénera B. Gilberta, ktorý sa práve rozšiel s Andre Agasim, čo robí, dostał odpoveď, že nič, že čaká na Andyho Roddicka. Aj on totiž (a nielen on) videl v tomto mladom chlapcovi z Nebrasky budúcnosť amerického tenisu. Andy sa už pár rokov krútil v kolotoči profesionálneho tenisu a prežíval v ňom chvíle slávy, ale aj hlbokých úpadkov, ktoré sa takmer pravidelne striedali. Chýbala mu stabilita, ktorá sa dá získať len dlhodobým, niekoľkoročným tréningom. Ostatne aj sám sa v poslednom období často stretal s otázkami, kedy konečne začne vyhrávať a nahradí starých majstrov.

Je fakt, že bol nedočkavý a veľmi sa ponáhal. Začínať totiž dosť neskoro, keďže sa spočiatku nevedel rozhodnúť, čomu za má venovať, hral celkom dobre

basketbal, ba aj golf. Nakoniec si jednako vybral tenis. Naďalej mal chápavých rodičov, ktorí mu zabezpečili veľmi dobré podmienky pre tréning. Poznamejme, že Andy mal dvoch starších bratov a jeden z nich, John, študujúci na štátnej univerzite v Georgii, bol taktiež dobrým tenistom. Práve on ho nazvoril, aby sa presťahoval na Floridu do Boca Raton, kde bude mať najlepšie podmienky na zdokonalenie svojich schopností a šance na rýchly postup. Tak aj urobil a, ako neskôr vysvitlo, bolo to správne.

Andy bol usilovný, preto nie div, že sa jeho talent rýchlo rozvíjal. Budúcomu majstrovovi chýbalo – až sa nechce veriť – už len jedno, a to vzраст a sila, najmä pri serve. Ked' ho začal viesť Francúz Tarik Benhabiles, čoskoro sa dostavili prvé úspechy. Po vedení tohto trénera sa v roku 1999 stal najlepším juniorom Spojených štátov. O rok neskôr tento úspech zopakoval a pridal k nemu aj prvé miesto na svetových listinách – vyhral totiž o.i. juniorske turnaje Australian Open a US Open. A to stačilo, aby v ňom Amerika videla nástupcu Samprasa a Agasihu. Avšak jeho úspechy v kategórii seniorov už neboli také skvelé, ako to všetci očakávali. A vtedy sa na scéne objavil spomínaný na začiatku B. Gilbert.

Možno povedať, že sa dostali do styku v pravý čas a na pravom mieste. – Nemusel som uňho nič meniť, - povedal

neskôr Gilbert. - On má veľký dar, videl som to hned' na prvom tréningu. Potreboval len vedieť trochu viac o stratégii. On určite bude ešte lepší. Môže dokonca aj lepšie podávať, lebo doteraz boli jeho servy vlastne spôsobom, ako sa zbavovať stresu...

Bola to iste dobrá diagnóza, ktorú A. Roddick svoju hru počas newyorského turnaja plne potvrdil. Mal silných súperov, s ktorými nezriedka musel zohrať aj päť setov. Ale ten piaty zakaždým vyznel v jeho prospech. Možno práve vďaka lepšej stratégii. A ešte jedno. Tenisoví diváci majú radi takú symetriu: na začiatku turnaja sa lúčili s veľkým majstrom P. Samprasom a už o niekoľko dní neskôr na tom istom kurte vítieli nového kráľa – Andyho Roddicka. (js)

Hviezdy svetovej estrády

INDIA.ARIE

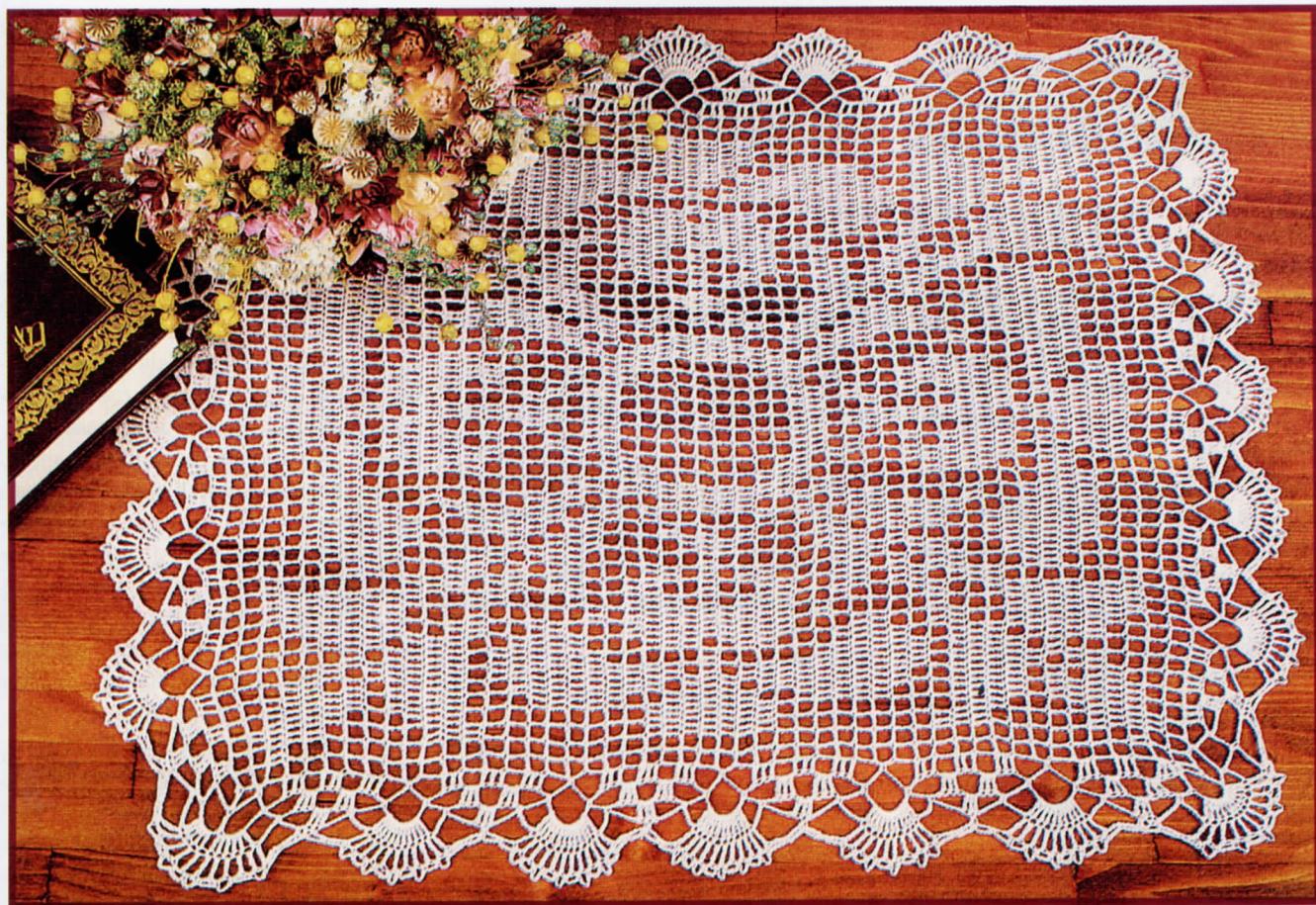
Je to neobyvklá osobnosť v americkej zábavnej hudbe, čoho dôkazom sú o.i. viaceré ceny Grammy. Napr. vlni dostala až sedem nominácií na túto cenu, a to v nadôležitejších kategóriach: debutu roka, albumu roka za platňu *Acoustic Soul*, pesničky roka a nahrávky roka za skladbu *Video*, ako aj v troch kategóriach Rhythm and Bluesa. Americkí kritici označili pesničky India.Arie ako „závan čerstvého vzduchu“ v hudbe soul a rap. Stevie Wonder dokonca povedal, že „v ume, hlase a dlaniach tejto vynikajúcej speváčky, gitaristky, skladateľky a autorky textov drieme subtilny génius“. Ani nie div, že táto 27-ročná speváčka stojí dnes na prahu veľkej kariéry. Je to samozrejme India.Nicadeň pesničky pre spomínanú platňu *Acoustic Soul* nielenže sama zložila a

napísala texty, ale aj sama vyrabila s najlepšími odborníkmi bluesu vo výrobi platň Motown.

India.Arie netají, že ju inšpirovali soulové nahrávky tejto výroby zo 70. rokov. Vychovala sa predsa v Detroite, kde vznikla výrobňa platň Motown a kde debutoval S. Wonder, ktorému ostatne vzdala hold v pesničke *Wonderful*, v ktorej o.i. spieva: ...si prameňom svetla v mojej hľave, Shakespearom svojich čias, vynášaš ma do výšin... O svojich idoloch hovorí aj v pesničke *Always Is My Head*, kde spomína Milesa Davisa, Johna Goltranea, Dizzyho Gillespiea, Jimmiego Hendrixia a Roberta Johnsona. Jej expresívne, plné emócií a úprimné interpretácie porovnávajú kritici s pesničkami Roberty Flackovej, Erykah Baduovej buď Tracy Chapmanovej. Jej skladby však majú svoje osobitné, neporovnatelné znenie. Pri nahrávaní sama spieva a hrá na akustickej gitare, pričom niektoré partie obohacuje sláčikovými prvkami, čo zdôrazňuje lyrickú náladu jej balád.

Každého však fascinuje najmä jej hlas – pokojný, sebaistý, s hlbokým zafarbením, ktorý skutočne dokáže silne zapôsobiť na poslucháčov. (js)

MALÉ PEKNÉ OBRÚSKY

Veľkosť: 47 x 37 cm

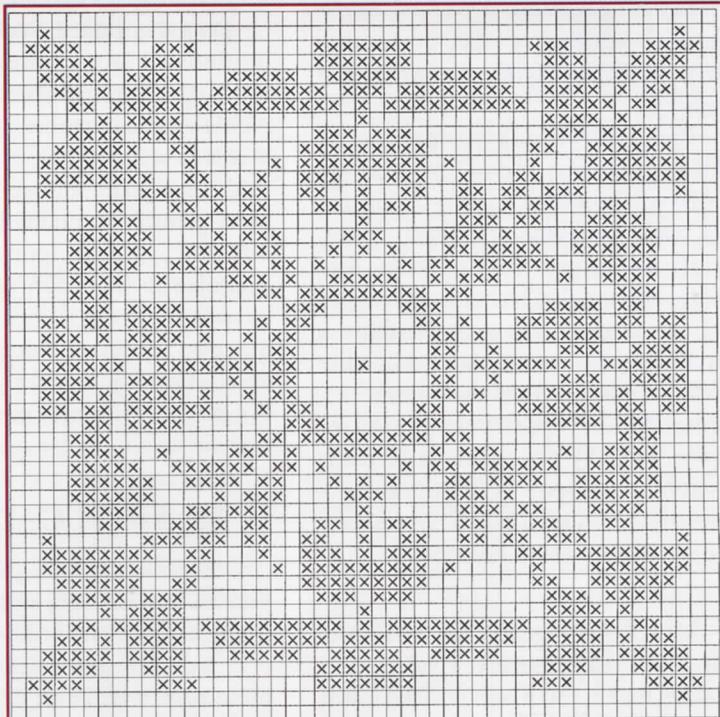
Materiál: 2 klbká bledohnedej háčkovacej priadze, háčik č. 10

Pracovný postup: Háčkujeme filetovou technikou podľa schémy. Prázdný štvorček = 1 dlhý stípk a 2 retiazkové (ret.) očká; plný štvorček (v schéme ako x) = 3 dlhé stípk, t.j. ako prázdný štvorček, ale namiesto ret. očiek robíme dlhé stípk. Na začiatku každého riadku nahradíme dlhý stípk 3 ret. očkami, na konci riadku je dlhý stípk.

Hotový obrúskok obháčkujeme nasledovne:

1. riadok (r.): 2 x opakujeme (3 dvakrát nahodené stípk, 3 ret. očká), 3 dvakrát nahodené stípk, 7 ret. očiek, 1 krátky stípk, 7 ret. očiek; opakujeme po celom obvode;

2. r.: tri dvakrát nahodené stípk, 3 ret. očká, tri dvakrát nahodené stípk, 7 ret. očiek, 1 krátky stípk, 12 ret. očiek, 1 krátky stípk, 7 ret. očiek; opakujeme po celom obvode;

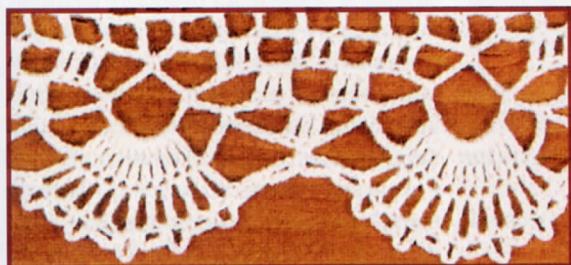

3. r.: tri dvakrát nahodené stípk, 7 ret. očiek, 1 krátky stípk, 5 ret. očiek, 12 trikrát nahodených stípkov, 5 ret. očiek, 1 krátky stípk, 7 ret. očiek; opakujeme po celom obvode;

4. r.: 1 krátky stípk, 11 ret. očiek, 12 x (trikrát nahodený stípk, 1 ret. očko), 10 ret. očiek; opakujeme po celom obvode;

5. r.: 3 ret. očká, 1 krátky stípk; opakujeme po celom obvode.

(Podla Ručných prác č. 1/2003)

ČO NA OBED?

LEČO S KLOBÁSOU. 200 g klobásy, 100 g masti, 6 rajčiakov, 6 zelených papričík, 1 väčšia cibuľa, pór, soľ, mleté čierne koreniny, pažítka alebo zelená petržlenová vŕňať.

Na masti zapeníme pokrájanú cibuľu, pridáme papriku pokrájanú na rezance, klobásu a pór pokrájané na kolieska, osolíme, okoreníme, trochu podlejeme vodou a prikryté dusíme. Neskoršie pridáme umyté, pokrájané rajčiaky a spolu dodusíme. Nakoniec posypeme posekanou pažítkou budť zelenou petržlenovou vŕňaťou. Podávame so zemiakmi, chlebom alebo slanými rožkami.

RIZOTO. 400 g bravčového budťelacieho mäsa, 60 g slaniny, 1 cibuľa, 1-2 rajčiaky, 250 g ryže, 1 väčšia zelená paprika, 1 mrkva, 50 g zeleného hrášku, 50 g údeného mäsa, soľ, čierne koreniny, petržlenová vŕňať, trochu masti, postrúhaného syra a mletej červenej papriky.

Prebratú a umytú ryžu opečieme na slanine, zalejeme vodou (dvojnásobné možstvo), posolíme a prikrytú dusíme. Na masti zapeníme pokrájanú cibuľu, pridáme mäso pokrájané na kocky, hrášok a mrkvu pokrájanú na rezance, posolíme, okoreníme, opaprikujeme a chvíľu popražíme, potom podlejeme vodou a dusíme. Pred dodusením pridáme očistenú papriku pokrájanú na rezance, rajčiaky pokrájané na štvrtiny. Nakoniec udusenú ryžu zmiešame s ususeným mäsom a ešte teplé podávame so šalátom alebo kompotom.

MLIEČNA POLIEVKA S HUBAMI. 2 dl kyslej smotany, 1 vajce, 40 g hladkej múky, 150 g hrívov alebo iných čerstvých hub, soľ, rasca, citrónová šťava.

V kyslej smotane rozšľaháme vajce, múku a soľ. Huby očistíme, pokrájame na plátky, zalejeme vodou, pridáme trocha rasce a uvaríme do mäkká. Potom do vriacej polievky zavaríme za stáleho miešania rozšľahanú smotanu a

ešte chvíľu povaríme. Potom ju podľa chuti okyslime citrónovou šťavou. Podávame s osobitne uvarenými zemiakmi alebo chlebom.

ŠALÁTY

OVOCNÝ ŠALÁT. 250 g hrušiek, 250 g broskvín, 200 g sliviek, 50 g práškového cukru, šťava z citróna, 20 g orechov.

Citrónovú šťavu bez jadierok dáme do hlbšej sklenej misky. Hrušky olúpeme, pokrájame na tenšie plátky do citrónovej šťavy a premiešame. Potom pridáme broskyne pokrájané na tenšie plátky, pokrájané vykôstkovane slivky a cukor. Spolu zláhka premiešame a posypeme postrúhanými orechmi. Šalát podávame dobre schladený

MÚČNIKY

MRIEŽKOVANÝ KOLÁČ. 160 g hladkej múky, 120 g masla, 80 g jemného kryštálového cukru, vanilínový cukor, 25 g orieškov, 1 žltok, citrónová kôra, 150 g ríbezľového lekváru, maslo a hrubá múka a vymästanie a vysypanie formy.

Do múky pridáme cukor, postrúhanú citrónovú kôru, zomleté oriešky, vanilínový cukor, rozsekané maslo, žltok a rýchlo vypracujeme cesto, ktoré necháme v chlade stuhnuť. Potom ho vyvalkáme, vykrojíme podľa tortovej formy posúch, ktorý prenesieme do maslom vymästenej a mûkou vysypanej formy a vidličkou na niekoľkých miestach popicháme. Po obvode spravíme z cesta okraj a natrieme cesto lekvárom. Nakoniec cez povrch koláča urobíme mriežky zo zvyšku cesta a v mierne vyhriatej rúre upečieme do ružova.

MLADÝM GAZDINÁM

- Párky sa najlepšie pripravia, keď ich vložíme do studenej vody a vyberieme hned, len čo začne voda vrieť.

- Ked' nemáme chladničku, môžeme mäso odložiť na kratší čas tak, že ho zabalíme do čistej utierky namočenej v octe a uložíme na chladnom mieste.

- Hrozienna a kandizované ovocie do múčnikov pridávame vždy premiešané s mûkou, aby zostali v ceste rovnomerne rozložené.

- Mäso krájame na porcie vychladnuté, aby sa nedrobilo. (js)

PRYSZCZYCA ŚWIŃ

Pryszzycy jest chorobą zaraźliwą, która rozprzestrzenia się bardzo szybko, o wiele szybciej niż inne choroby zaraźliwe. Na pryszczycę zapadają świnie w każdym wieku. Wśród prosiąt – osesków pryszczycy powoduje zazwyczaj masowe padnienia. Przeważnie padają całe mioty. U świń dorosłych i warchlaków, jeśli mają one dobre warunki bytowania, pryszczycy przebiega stosunkowo łagodnie i zazwyczaj kończy się wyzdrowieniem. Świnie zarażają się pryszczycą najczęściej przez zakażoną karmę, na przykład przez nie gotowane mleko, pochodzące od krów chorych na pryszczycę, przez picie zakażonej wody, jak również przez stykanie się zwierząt zdrowych z chorymi. Zarazek może przedostać się do organizmu także przez rany i zadrapania na skórze. Do gospodarstwa zaraza może być przeniesiona również przez zwierzęta nowowprowadzone, które niedawno przechorowały pryszczycę i są jeszcze przez jakiś czas nosicielami zarazków, a nie rzadko także przez samego człowieka, na przykład na obuwiu i ubraniu. Może być przeniesiona również ze słomą dościelenia, paszą i innymi przedmiotami pochodzący z gospodarstwa zapowietrzonego. Zwierzęta zakażone, u których nie wystąpiły jeszcze objawy choroby, mogą także przenieść pryszczycę.

Na początku choroby temperatura ciała u świń podnosi się często aż do 41 stopnia C i następuje utrata apetytu. Głównym objawem są pęcherze na koronce racic, w szczeelinie międzyracicznej oraz na ryju i w jamie ustnej, a przy tym zarazem silne ślimaczenie się i ciągłe mlaskanie. U macior karmiących pojawiają się pęcherze na wymieniu. W miejscach szybko pękających pęcherzy powstają ubytki. Po pęknieniu większości pęcherzy temperatura ciała zwykle opada. Natomiast powstawanie wrzodów na koronce i w szczeelinie międzyracicznej powoduje kulawiznę. Jeśli rany w okolicy racic są duże i bolesne, świnie z konieczności leżą i nie wstają nawet do jedzenia. Zaniedbanie leczenia może doprowadzić do spa- dania puszki rogowej racic. W przypad-

ku wystąpienia pryszczyce świń czy innych zwierząt w gospodarstwie, należy natychmiast zawiadomić zakład leczniczy dla zwierząt, urząd gminny lub policję. Jak najszybsze zgłoszenie objawów wzbudzających podejrzenie o pryszczyce ma bardzo duże znaczenie w zwalczaniu tej zarazy. Zgłoszenie takie bowiem pozwoli służbie weterynaryjnej w porę zapobiec padnięciom zwierząt i umiejscowić zarazę.

Z chwilą zauważenia objawów pryszczyce i dokonania zgłoszenia należy wszystkie zwierzęta gospodarskie zamknąć w pomieszczeniach (także drób i psy). Jednocześnie do zagrody i na pastwisko nie wolno wpuszczać obcych osób. Zarządzenia wydane przez lekarza muszą być dokładnie wykonane, gdyż w ten sposób można zabezpieczyć pobliskie gospodarstwa przed pryszczycią. Zagrodę, w której stwierdzono wystąpienie pryszczycy, uznaje się za zapowiedzoną. Wywożenie zwierząt z takiej zapowiedzonej zagrody jest zabronione. Drób, choć sam nie choruje na pryszczyce, może przenosić zarazki do innych gospodarstw. Również i psy mogą przewieźć tę chorobę.

Zwalczanie pryszczycy ma wielkie znaczenie dla hodowli, gdyż choroba ta powoduje śmierć bydła i świń w całych gromadach. W przebiegających typowo przypadkach łagodnych leczenie można ograniczyć do łagodzenia stanów zapalnych po pękniętych pęcherzykach. Pomyślny przebieg choroby zależy od spokoju, czystości i dobrych warunków bytowania zwierząt. Przy schorzeniu jamy ustnej nie podaje się szorstkiej i twardej karmy, lecz tylko świeże zielonki, kleik z mąki lub otrąb, czy też gotowane ziemniaki. Jamę ustną przemywa się słabym roztworem nadmanganianu potasu. Racice wymagają większej troski. Ściółka musi być zawsze sucha i łatwo wchłaniająca wilgoć (np. torf, trociny itp.). Chorobę racice przemywa się roztworem odkażającym, zaś ubytki pokrywa się maścią cynkową. Powstałe owrzodzenia należy przysypywać zasypkami przysuszającymi, takimi jak np. sproszkowany węgiel drzewny, Linomag itp. Jeżeli pryszczyca ma przebieg złośliwy, to od początku choroby, a szczególnie między 5 a 7 dniem choroby, należy zwracać baczną uwagę na pracę serca, aby w porę rozpoznać pierwsze objawy zapalenia mięśnia sercowego, co często ma miejsce. (js)

PRAWNIK

ŁATWO SPRZEDAĆ ZIEMIE?

Zdarza się czasami, że potrzebujemy gotówkę na jakiś cel, w związku z czym decydujemy się sprzedać część naszego majątku, np. ziemię. Czy nie przeszklądzają temu nowe przepisy? Nie powiniśmy się tego obawiać, choć musimy być przygotowani na to, że jeżeli kupującym będzie osoba nam bliska, to z prawa pierwokupu (czyli pierwszeństwa w zakupie), mogą skorzystać przede wszystkim:

- dzierżawca ziemi, jeśli zawarliśmy z nim co najmniej 3-letnią umowę dzierżawy;

- państwową Agencję Nieruchomości Rolnych (ANR), jeśli nabywca, z którym uzgodniliśmy kupno ziemi, nie spełnia koniecznych warunków (np. nie jest zameldowany w gminie, w której leży nabywana ziemia, nie prowadzi samodzielnie gospodarstwa rolnego, nie ma kwalifikacji rolniczych). Jednak nawet wtedy, gdy ANR skorzysta z tego prawa, nie będzie to oznaczało dla nas straty, bowiem agencja obowiązana jest zapłacić cenę, jaką ustaliliśmy z osobą kupującą. ANR ma prawo domagać się zmiany ceny wyłącznie wtedy, jeżeli odbiega ona od cen rynkowych. Jednak taką decyzję mógłby podjąć tylko sąd.

BUDOWA BEZ ZEZWOLENIA

Jest to temat budzący, zwłaszcza na wsi, sporo obaw, wątpliwości i kontrowersji. Wyjaśnijmy zatem, że od 11 lipca 2003 r. można bez zezwolenia postawić budynek gospodarczy o powierzchni zabudowy do 10 metrów kwadratowych. Na tych samych zasadach można wybudować także wieżę lub altanę. Wszystkie większe obiekty wymagają już pozwolenia na budowę. Zgłoszenia zamiaru rozpoczęcia budowy dokonujemy w gminie lub w przypadku miast w starostwie.

Jeśli postawimy większy budynek gospodarczy bez zezwolenia, to dopuszczać się tzw. samowoli budowlanej. I to nawet wówczas, jeśli zbudujemy go na własnym podwórku. Prawdopodobnie będziemy musieli go rozebrać. Postawione bez zezwolenia obiekty najczęściej naruszają przepisy o zagospodarowaniu przestrzennym bądź usta-

lenia planu zagospodarowania danej miejscowości. Wiadomo, że staranie się o zezwolenie na budowę wiąże się z koniecznością uiszczenia opłat. Legalizacja samowolnie postawionej budowli kosztuje jednak znacznie więcej. Wysokość opłaty związanej z legalizacją stanowi 50-krotność kary, jaka może być wymierzona w wyniku kontroli obiektu postawionego bez zezwolenia. A zatem gdy decydujemy się na budowę bez zezwolenia, to musimy pamiętać, że legalizacja samowoli nie jest automatyczna. Będziemy musieli się o nią starać i dopełnić wielu formalności. M. in. sporządzić projekt budowlany, uiszczyć opłatę legislacyjną oraz wykazać, że budynek nie narusza żadnych przepisów (w tym technicznych). Musimy też uzyskać pozwolenie na jego użytkowanie.

PRACA SEZONOWA ZA GRANICĄ

Wielu naszych czytelników interesuje właśnie praca sezonowa za granicą, np. w Unii, w tym i to, do kogo należy zgłosić się w tej sprawie. Otóż radzimy zwrócić się do wojewódzkiego urzędu pracy. Powinniśmy w nim otrzymać oferty pracy sezonowej w UE. Możemy też telefonicznie skontaktować się z ambasadami czy konsulatami, by zasięgnąć informacji. Dodajmy, że w urzędach pracy powinny być adresy agencji, które zajmują się pośrednictwem pracy w krajach Unii.

W Polsce działa ponad sto prywatnych agencji zajmujących się oferowaniem pracy za granicą. Szukanie pracy przez prywatną agencję zatrudnienia jest jednak odpłatne. Najczęściej za usługę trzeba zapłacić z góry. Zanim zdecydujemy się przekazać naszą ofertę agencji, sprawdźmy, czy ma ona odpowiednią licencję, a także czy podpisała właściwą umowę z resortem pracy. Najwięcej zagranicznych ofert pracy trafia do regionów zagrożonych strukturalnym bezrobociem. Prywatne agencje wysyłają polskich pracowników najczęściej do Norwegii, Grecji, Wielkiej Brytanii, na Cypr i Maltę. Najlepszym okresem na wyjazdy są miesiące wiosenne i letnie, od marca do września. Wówczas też w agencjach można znaleźć najwięcej ofert. Najczęściej spotykane są oferty pracy fizycznej, w usługach, rolnictwie, budownictwie i turystyce. Polska podpisała umowy dwustronne, zezwalające na pracę, z wieloma krajami, m.in. z Belgią, Niemcami, Francją, Luksemburgiem i Hiszpanią. Z krajów spoza unii Europejskiej są już podpisane umowy z Czechami, Słowacją, Szwajcarią, Norwegią, Libią, Rosją, Ukrainą, Litwą i Białorusią. (js)

HVIEZDY O NÁS**ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)**

Zložitá situácia nadalej trvá. Budť však trpežlivý a vyhýbaj sa ne-premyslenému a urýchlenému konaniu. Pouvažuj, či to, čo by si chcel robiť a čo teraz robíš, ťa približuje k vytúženému cieľu. V práci ťa čaká príjemné prekvapenie, aj s dobrými finančnými následkami.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Už je načas sa rozhodnúť, ako má vyzeráť tvoj budúci život. Pomôže ti v tom tvoja intuícia. Máš možnosť upevniť si svoje spoločenské postavenie, v čom ti pomôžu niektorí priatelia. Iní sa však budú snažiť ti škodiť. Všetko sa však vyrieši podľa tvojho priania.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Venuj celú svoju pozornosť situácii v práci. Ak získaš o sebe dobrú mienku predstavených, môžeš postúpiť a získať aj finančne. V najbližšom čase stretneš kohosi, kto prebudí tvoje city. Pozor na niektorých starších spolupracovníkov, môžu byť zlomyseľní.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Žiješ dneškom a nemyslíš na budúcnosť. Zamysli sa nad sebou a zmyslom svojej existencie, môžeš ti to nájsť chyby a zabrániť ďalším. Nadviažeš nové, trvalé a pre trba prospiešné priateľstvo. Dbaj o zahraničné známosti, môžu sa ti čoskoro zísť.

RYBY (19.2.-20.3.)

Nebude to ani tvoja zásluha, ale skôr zhoda okolností, čo ti pomôže zlepšiť tvoju finančnú situáciu a upevniť tvoje postavenie v práci. Neočakávaná udalosť ti pridá hodne optimizmu. V osobnom živote si daj pozor, aby ti prechodná ználosť neskomplikovala život.

BARAN (21.3.-20.4.)

Bude to dobrý mesiac – čakajú ťa milé udalosti a dodačné príjmy. Najdôležitejšie budú pomery na pracovisku. Nie je to však dobrý moment na uvažovanie o kariére. Ak chceš zvýšiť kvalifikácie, hned sa do toho pust. Podarí sa ti objasniť nedorozumenia s partnerom.

BÝK (21.4.-20.5.)

Venuj sa problémom svojich detí a pomôž ich vyriešiť. Vyhýbaj sa ostrým rozhovorom s partnerom, najmä o peniazoch. Snaž sa nimi hospodáriť šetrne a nedaj sa nahovoriť na väčšie výdavky. V druhej polovici mesiaca môžeš mať väčšie finančné ťažkosti.

BLÍŽENCI (21.6.-21.7.)

Vzťahy v tvojom okolí, v tom na pracovisku, doma a medzi priateľmi, plne zaujmú tvoju pozornosť. Máš príležitosť upevniť si svoje postavenie – spoločenské, ba aj na pracovisku, čo môže mať význam pre tvoju budúcnosť. Tvoj partner prežíva ťažké chvíle, snaž sa mu pomôcť.

RAK (22.6.-22.7.)

V práci obrat k lepšiemu, dočkáš sa uznania a pochvaly. Je do výsledok tvojho umného konania a taktu. Aj tvoj partner bude mať úspechy v práci. Tvoj osobný život bude uspokojivý pod podmienkou, že tvoj prístup k partnerovi bude seriózny a plne zodpovedný.

LEV (23.7.-23.8.)

Tvoja aktivita a iniciatíva sa uberá správnym smerom a prinesie ti značný finančný prospech. V práci sa všetko vyvíja podľa tvojho priania. Aj deti ti robia radosť. Venuj väčšiu pozornosť a starostlivosť staršej osobe, ktorá potrebuje trochu tepla a niekoho blízkeho.

PANNA (24.8.-23.9.)

Príliv energie ti pomôže vyriešiť isté dôležité problémy. Naskytne sa ti možnosť vymeniť byt, ako aj cestovať do zahraničia. Konečne pocítíš, že ťa v práci doceňujú. Zlepšia sa aj tvoje finančie. V láske stratíš trochu ilúzií, neobávaj sa však, čaká ťa šťastná udalosť.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Druhá polovica mesiaca je veľmi slubná. Doma sa veľa zmení na lepšie, zmiznú doterajšie starosti, zlepšia sa finančie a tvoji odporcovia stichnu a snáď aj uznajú, že máš pravdu. Jediné problémy budeš mať so zdravím. Nepodceňuj svoje nervy, vyvolávajú stres a žalúdočné ťažkosti. (jš)

NÁŠ TEST**Boli by ste dobrým úradníkom?**

1. Ľudia prichádzajúci do úradov sú:
a/ stránky -3; b/ chudáci - 1;
c/ obťažujúci hmyz - 4; d/ prosebníci - 2.

2. Rýchlo a kladne možno všetky záležitosti vybaviť pomocou:

- a/ známosti - 2; b/ slušnosti - 3;
c/ úplatkov - 1; d/ pokory - 4.

3. Koľko pečiatok je podľa vás potrebných na získanie jedného povolenia?
a/ jedna - 1; b/ dve - 2; c/ tri - 3;
d/ štyri - 4.

4. Stalo sa vám, že ste prišli v určený úradný deň a hodinu a zastihli ste zodpovedného pracovníka?
a/ nikdy - 2; b/ pákrát - 1; c/ vždy - 4;
d/ văčšinou áno - 3.

5. Predstavte si, že vám ponúkli miesto vysšieho úradníka. Ako zareagujuete?
a/ beriete - 4; b/ odmietnete - 1;
c/ vähate - 3; d/ neviete - 2.

6. Čo myslíte, rastie - nielen u nás - počet úradov a úradníkov?
a/ jednoznačne - 1; b/ vylúčené - 3;
c/ skôr áno - 2; d/ život si to žiada - 4.

7. Najvykonnejší aparát malí alebo majú:
a/ stará Čína - 4; b/ protibyrokratická komisia - 1; c/ mafia - 2; d/ Rakúsko-Uhorsko - 3.

8. Nie každý úradník musí byť byrokratom. Podľa vás ide v tomto prípade:
a/o bielu vranu - 2; b/o všeobecný trend - 3; c/o prevládajúci jav - 4; d/o čudáka - 1.

9. Vašimi oblúbenými hračkami v detstve boli:
a/ vedierko a lopatka - 2; b/ tlačiarňička - 4; c/ bábika a autička - 1; d/ kocky - 3.

10. Čo cítite, keď je niekto od vás závislý, keď na vás niekto musí čakať a pod?
a/ rastie vám sebavedomie - 3; b/ je vám trápne - 1; c/ nič - 2; d/ rastie vaša pýcha - 4.

11. Pokiaľ ide o vzťah k poriadku, sami seba charakterizujete ako:
a/ nepriadiakov - 2; b/ bohémov - 1; c/ puntičárov - 4; d/ normálnych ľudí - 3.

12. Prudko vám klesne nálada, keď máte vyplňovať:
a/ dotazník - 3; b/ krížovku - 4;
c/ daňové priznanie - 1; d/ reklamáciu - 2.

HODNOTENIE

12-26 bodov: Úradníkom by ste teda byť nielenže nemohli, ale evidentne ani nechceli. Jednak nemáte k tomu skloný a po druhé máte s úradmi tolko zlých skúseností, že by ste sa radšej stali nezamestnanými. Je to škoda, práve takých ľudí, ako vy, by bolo v úradoch treba. Je však faktom, že by vás to položilo.

27-37 bodov: Rachot pečiatok a hory popísaného papiera to je niečo, čo vám

MENO VEŠTÍ

URŠULA – svetlé, pokojné, oddané a milé meno.

Je to najčastejšie svetlá alebo tmavá blondína, so šedými alebo modrými očami, okrúhlou tvárou a hrubými, mäsisťymi perami. Spravidla je len priemerne vysoká, moletka, so sklonom k obezite. Má pevné nohy, veľké chodidlá a temperament sangvinický a niekedy aj flegmatický. Je trochu pomalá, vyrovnaná, rozumná, rozhodná, systematická a veľmi pracovitá. Patrí ku skupine ľudí, ktorí si dokážu vždy a za každých okolností poradiť. Vždy vie, čo chce, čo robiť a kam spieť, takže spravidla dosahuje takmer všetky ciele, ktoré si vopred vytýčila. Je to ináč osoba pravdovravná, ktorá vždy otvorené hovorí, čo si myslí. Vždy dodržiava dané slovo. Nemá rada prázdnne reči a klebety, snáď aj preto nemá veľa priateľiek. Sama nehovorí veľa, ale múdro a vždy si dobre premyslí to, čo povie.

Uršula sa oblieka starostlivo, ale s tým nepreháňa a už vôbec sa neženie za módnymi výstrelkami. Má veľa starostí so svojimi hustými, bujnými, páperistými vlasmi, preto sa najradšej češe jednoducho. Učí sa priemerne a príliš netúži po vysokoškolskom vzdelaní, aj keď stretávame, najmä v poslednom čase, čoraz viac žien s týmto menom s vysokoškolským diplomom. Častejšie však končí nejakú strednú odbornú školu a rýchlo začína pracovať. Predstavení i kolegovia si ju vážia za jej solídnosť a pracovitosť. Vydáva sa pomerne skoro za štíhleho, prostého, poctivého a dobrého muža, ktorý je často nižší ako ona. Je dobrá gazdina a matka, oddaná rodine. Mávajú dve deti, najčastejšie synov. Jej manžel nie je príliš podnikavý, preto celá domácnosť a starostlivosť o výchovu detí je spravidla na jej hlave. Dokáže si však s tým výborne poradiť. Život jej uplyva pokojne, bez väčších výkyvov a komplikácií. Zdravie jej dobre slúži, takže sa spravidla dožíva pomerne vysokého veku. (jš)

Z povráviek a úsloví Milana Lechaná

Práca učí človeka.

- Fušky živia ľudí

Nevolaj vlka z hory.

- Možno je tam na služobnej ceste.

Husi sa vždy o kukurici sníva.

- Niekedy aj o speváckej kariére.

Človeka poznáš podľa šiat.

- Nudistu podľa holej pravdy.

Želanie je otcom myšlienky.

- Skutočnosť slobodnou matkou.

dokáže nahnať väčšiu hrôzu ako návšteva u zubára. Priznajte sa však, že vám už neraz napadlo, aké výhodné by bolo si to s nejakým úradníkom na pár týždňov vymeniť. Naviac, keď ste už pákrat prešlapovali za dverami nejakej kancelárie.

38-48 bodov: Či chcete alebo nie, kus byrokrata vo vás drieme. Možnosť niekoho poučovať, kontrolovať a hresiť vás prítahuje, a keby bola šanca, určite si povolenie, ku ktorému to patrí, radi vyberiete. Nebolo by čudné, keby ste už dokonca v nejakej kancelárii s nápisom na dverách „úradné hodiny“ sedeli. (jš)

Na peniazoch čert sedí.

- Potom nečudo, že nikdy nespí.

Robota je mati života.

- Fuška živiteľ.

Ani krížom slamy nepreloží.

- Vyhovára sa, že je ateistom.

Dedina – rodina.

- Mesto – rodinkárstvo.

Netreba všetko vybubnovátať.

- Niečo treba aj roztrúbiť.

Usilovnosť všetko premôže.

- Dokonca aj usilovného.

Plátno je vždy hotový peniaz.

- Najmä filmové.

Nemôže byť každý bohatý.

- Niekoľko musí aj sedieť.

Opakovanie je matka múdrosti.

- A otec sériovej výroby.

Menej je niekedy viac.

- Najmä na nudistickej pláži.

Z brucha sila pochádza.

- Slabosť z peňaženky.

Mladého gazdu šanuj.

- Mladú gazdinu miluj.

Krava nevyliahne žriebä.

- Bojí sa inseminátora.

Dobrá svadba trvá do týždňa.

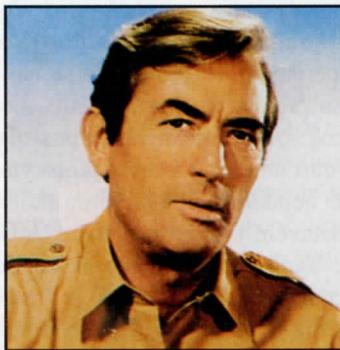
- Dobrý rozvod aj dlhšie.

(Z knihy: Milan Lechan Pele-Mele-Chan, Slovenský spisovateľ 1991)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

- Kobylu vidieť – nečakaný veľký zisk.
- Kočiar vidieť – dosiahne cieľ svojich snov a túžob; vystupovať z neho – strata, škoda.
- Konský chvost – čaká ďalšia vyznamenanie.
- Konvica – dobré posolstvo.
- Konzervy jest – hlad, bieda; otvárať – dostane dobrú správu.
- Kosiť nezrelé obilie – nepríjemnosti v práci; zrelé obilie – tvoje vyhliadky do budúcnosti sú dobré; zelenú trávu – chráni sa pred zlými známosťami; suchú trávu – neúspech v práci.
- Kožu vidieť spracovávať – strata; nespracovanú vidieť – odpor, nepríjemnosti; kúpať – zdravotné ťažkosti, choroba; krájať – spory, hádky.
- Krabica, stratit ju – výhra; nájsť ju – počuje niečo príjemné; s tabakom – príjemná známosť; maľovaná – potešenie, radosť; zlatá alebo strieborná – bohatstvo; dostať do daru – uznanie a úcta.
- Krajčír, vidieť ho pracovať – veľká odmena; vidieť ho vchádzat do domu – pred tebou veľké výdavky; nechať si u neho brať mieru – chceš sa komusi páčiť.
- Krajčírska dielňa – dostane dobré zamestnanie.
- Krájať niečo – dostaneš pozvánku do spoločnosti.
- Kravy vidieť – šťastie v živote; tučné kravy vidieť – bohatá úroda, výnosná žatva; vidieť pásf sa – pohodlie a blahobyt; dojenie krav – nečakaný príjem, zisk; chudé kravy – bieda a utrpenie. (jš)

GREGORY PECK NEŽIJE. Legenda Hollywoodu, jeden z najpopulárnejších hercov amerického filmu 20. storčia Gregory Peck (na snímke), zomrel 12. júna t.r. vo svojom dome v Beverly Hills v Los Angeles vo veku 87 rokov. Muži v ňom videli bezúhonného gentlemana a ženy zasa sympatického filmového milovníka. Hral v 60 filmoch rôznych žánrov, napr. *Bielý kaňon*, *Prázdniny v Ríme* (s Audrey Hepburnovou), *Biela veľryba*, *Delá z Navarony*, *Starý Gringo*, v ktorých predstavoval lekárov, rybárov, suds, vojakov, ale i šerifov, osamelo bojujúcich proti nespravodlivosti. Hral s takými svetovými hviezdami, ako Ingrid Bergmanová, Ava Gardnerová, Sophia Lorenová či Audrey Hepburnová. Po štyroch nomináciách na Oscara získal túto cenu za stvárnenie úlohy advokáta Atticusa Finchha v Mulliganovej kritickej dráme *To Kill a Mockingbird* (Ako zabiť vtáčika, 1962). V pamäti fanúšikov kina sa naveky zapísal ako čestný obranca zásad, inteligentný a vzdelaný človek.

NAJBOHATŠIE ZVIERATÁ NA SVETE. Osemročný nemecký ovčiak Günther IV. (na snímke) je majiteľom najväčšieho majetku medzi zvieratami na svete. Jeho otec, Günther III., totiž zdedil po svojej majiteľke, nemeckej grófke Charlotte Lehensteinovej, niekoľko desiatok miliónov eur. Majetok jeho „syna“ sa v súčasnosti odhaduje už na okolo 200 miliónov eur. Druhou na liste najbohatších zvierat je šimpanzia samička Kalu, ktorá žije v juhoafrickom Kapskom meste. Kalu, ktorá vrah zbožňuje fajčiť cigary, piť pivo a chová sa ako ozajstná aristokratka, je dedičkou majetku oceňovaného na 80 miliónov eur. Tretím najbohatším zvieratom je populárna veľryba Keiko, ktorú si milióny divákov pamätajú z jej „úlohy“ v hollywoodskom filme *Uvoľniť veľrybu* (1992). Hoci Keiko, ktorého meno znamená po japonsky šťastlivec „vlastní“ majetok vo výške okolo 30 miliónov eur, prevažnú väčšinu z tohto bohatstva pohlcujú náklady na jeho vyživenie.

rav a originálnemu vnútornému usporiadaniu dosahuje Roomster také parametre vnútražska kabíny, ktoré sú porovnatelné s podstatne väčšími automobilmi.

BUDE VIAC HOLANĐANOV ... Princezná Maxima a jej manžel princ Willem Alexander (na snímke) sú pýchou holandského kráľovstva. Nedávno spoločne oznamili, že sa môže radovať spolu s nimi celé kráľovstvo - Maxima je totiž tehotná. Narodenie potomka očakávajú koncom tohto roka. Najväčšiu radosť má však holandská kráľovná Beatrix.

NÁVRAT NÁHRDELNÍKA. Roku 1878 dal anglický kráľ Eduard VII. zhotoviť pre svoju metresu Lillie Langtryovú cenný náhrdelník (na snímke) vykladaný prekrásnymi drahokammi. Spoločnosť, ktorá vtedy klenot urobila, ho nedávno odkúpila od anonymného majiteľa za 30 000 eur a dnes je najvzácnejším exemplárom fíremnej zbierky.

BECKHAMOV ÚKRYT. Nedávny prestup populárneho anglického futbalistu Davida Beckhama do španielskeho futbalového klubu Real Madrid sa stal v posledných týždňoch hlavnou témou nielen britských médií. Aj španielske noviny a časopisy sa doslova predbiehajú v uverejňovaní nových informácií súvisiacich s príchodom novej hviezdy. Podarilo sa im dokonca objaviť aj luxusnú vilu nedaleko Madridu (na snímke), kde bude Beckham s rodinou bývať, hoci zástupcovia klubu vyhlasovali, že miesto pobytu Davida a jeho rodiny bude prísne tajné ... Novinári to však vysledili a treba uznať, že Beckham si vybral dobre. (pk)

Z PREHLIADKY KRAJANSKÝCH DYCHOVIEK V JURGOVE

Foto. A. Klukošovská

Vykopávanie zemiakov v Novej Belej. Foto: A. Klukošovská

DRUKARNA

Towarzystwa Słowaków w Polsce

Zrealizujemy Twoje Pomyśły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków
ul. św. Filipa 7
tel. (0-12) 632 66 04
tel./fax (0-12) 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Oferujemy:
jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2,
skład komputerowy,
kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

poleca do nabycia następujące publikacje:

- Almanach, Słowacy w Polsce cz.III, (rocznik), Kraków 1995 ... 10,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.VI, (rocznik), Kraków 1999 ... 10,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.VII, (rocznik), Kraków 2000 ... 10,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.VIII, (rocznik), Kraków 2002 ... 10,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.IX, (rocznik), Kraków 2002 ... 10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, *Słowacy w Powstaniu Warszawskim*, Kraków 1994 8,00 zł
Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 10,00 zł
J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, *Štúdie z dejín stredovekého Spiša*, Kraków 1998 11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu, antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998 12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, *Klucz Światła wybór poezji*, Kraków 1998 13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, *Deti Prometeusa*, Kraków 1999.... 20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001,
II polsko-słowackie spotkania poetów 10,00 zł
Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego 15,00 zł
Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957*, Kraków 2002 10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100